

Konjunkturläget

Mars 2006

Utgiven av
Konjunkturinstitutet
Stockholm 2006

Konjunkturinstitutet (KI) gör analyser och prognoser över den svenska och internationella ekonomin samt bedriver forskning i anslutning till detta. Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet och finansieras till största delen med statsanslag. I likhet med andra myndigheter har Konjunkturinstitutet en självständig ställning och svarar själv för de bedömningar som redovisas.

Konjunkturläget innehåller analyser och prognoser över svensk och internationell ekonomi. Rapporten publiceras fyra gånger per år, i mars, juni, augusti och december. *The Swedish Economy* är motsvarande rapport på engelska. *Analysunderlag*, som består av ett omfattande sifferunderlag i tabellform, publiceras i anslutning till Konjunkturläget. Analysunderlaget publiceras endast på KI:s hemsida i samband med Konjunkturläget i juni.

Lönebildningsrapport ger analyser av de samhällsekonomiska förutsättningarna för svensk lönebildning. Rapporten är årlig och betecknas *Wage Formation in Sweden* på engelska.

I serien *Specialstudier* publiceras rapporter som härrör från utredningar eller andra externa uppdrag. Forskningsresultat publiceras i serien *Working Paper*. Av dessa publiceras vissa i internationella vetenskapliga tidskrifter och utges då på nytt under beteckningen *Reprints*. Rapporter i dessa tre serier kan beställas utan kostnad. Flertalet publikationer kan också laddas ner direkt från Konjunkturinstitutets hemsida, www.konj.se.

Konjunkturinstitutet
Kungsgatan 12–14
Box 3116
SE-103 62 Stockholm
Telefon: 08–453 59 00, Telefax: 08–453 59 80,
E-post: ki@konj.se, Hemsida: www.konj.se

ISSN 0023–3463
ISBN 91–89226–68–2

Förord

I *Konjunkturläget* mars 2006 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2006–2007 i Sverige och i omvärlden. I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med de bedömningar som presenterades i december 2005. Vidare presenteras en utvärdering av Konjunkturinstitutets prognoser för 2005, samt hur dessa står sig till andra prognosmakares prognoser för 2005.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Mats Dillén. Beräkningarna avslutades den 20 mars 2006.

Ingemar Hansson
Generaldirektör

Innehåll

Konjunkturprognos	7
Sammanfattning	9
Internationell konjunkturutveckling	17
USA	21
Asien	23
Latinamerika	25
Euroområdet	26
Storbritannien	28
Norden	29
Finansmarknaderna	33
Penningpolitik och räntor	33
Växelkurser	37
BNP och efterfrågan i Sverige	39
Hushållens konsumtion	41
Offentlig konsumtion	43
Fasta bruttoinvesteringar	44
Lager	48
Export	49
Import	52
Bytesförhållande, bytesbalans och bruttonationalinkomst	54
Produktion och arbetsmarknad	61
Produktion, produktivitet och arbetade timmar	62
Efterfrågan på arbetskraft	65
Arbetskraftsutbud och arbetslöshet	67
Resursutnyttjande	69
Löner, vinster och priser	75
Löner och arbetskostnader	75
Konkurrensläge och lönsamhet	79
Inflation	81
Offentliga finanser	85
Den ekonomiska politikens mål och inriktning	86
Skatte- och bidragsfrågor	89
Offentliga sektorns inkomster och utgifter	93
Offentliga finanser i delsektorerna	96
Prognosjämförelse	101
Prognosrevideringar för 2006 och 2007	102
Den internationella utvecklingen	102
Utvecklingen i Sverige	103
Utvärdering av Konjunkturinstitutets prognoser	108
Konjunkturinstitutets prognoser för 2005	108
Jämförelse med andra prognosmakare	110
Fakta- och fördjupningsrutor	
Effekterna av stormen Gudrun	49
Lager – en viktig kugge i ekonomin	58
Ett nytt arbetsmarknadsgap	71

Konjunkturprognos

2006–2007

Sammanfattning

Svensk ekonomi är inne i en positiv spiral där en förbättrad arbetsmarknad och hushållens konsumtion förstärker varandra. Arbetsmarknaden överraskar positivt med 105 000 nya jobb under 2006 och 2007. Även de offentliga finanserna är oväntat starka, delvis på grund av minskad ohälsa. I det här läget är det konjunkturpolitiskt olämpligt med ofinansierade reformer och omfattande AMS-åtgärder.

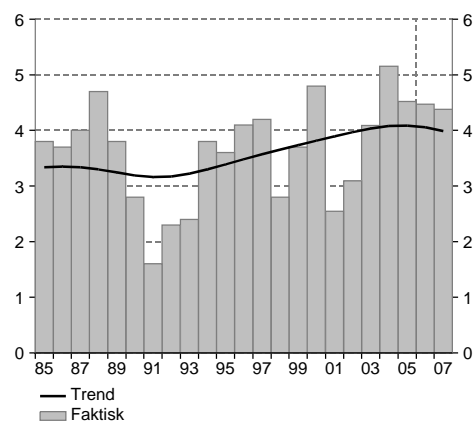
Stark tillväxt i hela världen

Global BNP växer i år med 4,5 procent och nästa år med 4,4 procent. Den i ett historiskt perspektiv starka utvecklingen förklaras bl.a. av att den snabba omvandlingen i Kina och Indien har bidragit till att höja den trendmässiga globala tillväxten (se diagram 1). En kompletterande förklaring är att det fortfarande finns lediga resurser i världsekonomin som gradvis tas i anspråk framöver. Den globala konjunkturuppgången omfattar så gott som hela världen. Tillväxten blir jämförelsevis hög inte bara i Nordamerika och tillväxtländerna i Asien, utan även i bl.a. Japan, Latinamerika, euroområdet och de nya EU-länderna. Tillväxten i USA, Japan och euroområdet uppgår till 2 procent eller mer såväl 2006 som 2007. Sedan 1990 har detta endast inträffat 1995 och 2000.

Den höga globala tillväxten beror bl.a. på de senaste årens expansiva penningpolitik. Det stigande resursutnyttjandet bidrar till att den globala inflationstrycket tilltar, vilket medför att penningpolitiken gradvis kommer att bli mindre expansiv. I USA, där resursläget nu börjar bli ansträngt, började styrräntan höjas redan 2004 och penningpolitiken blir i år något åtstramande (se diagram 2). Därmed dämpas tillväxten från 3,5 procent 2005 till 3,2 procent 2007. Med en betydande eftersläpning har en konjunkturåterhämtning kommit igång även i euroområdet. Återhämtningen är dock trög och den europeiska centralbanken (ECB) väntas höja styrräntan relativt långsamt. Ett nytt inslag i den internationella konjunkturbilden är att en robust konjunkturuppgång nu är tydlig också i Japan. Företagens och hushållens förtroende är på sin högsta nivå på 15 år, och konsumentpriserna förväntas börja stiga efter sex år med deflation. Den japanska centralbanken förutses överge nollräntepolitiken senare i år och försiktigt höja styrräntan.

En annan viktig drivkraft i den globala konjunkturuppgången är den starka investeringstillväxten. Efter konjunkturtoppen 2000 föll investeringarna i OECD-området relativt kraftigt 2001 och 2002 till en alltför låg nivå i förhållande till företagens långsiktiga kapitalbehov. Den globala återhämtningen, som tog fart 2003, är därför som vanligt i hög grad investeringsledd. Investeringsuppgången är dock något försiktig i förhållande till uppnådda vinstnivåer och jämfört med tidigare återhämtningsfaser (se diagram 3).

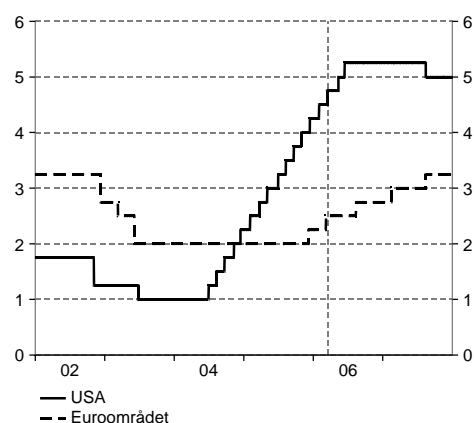
Diagram 1 Global BNP
Årlig procentuell förändring

Anm. Trend beräknad med HP-filter.

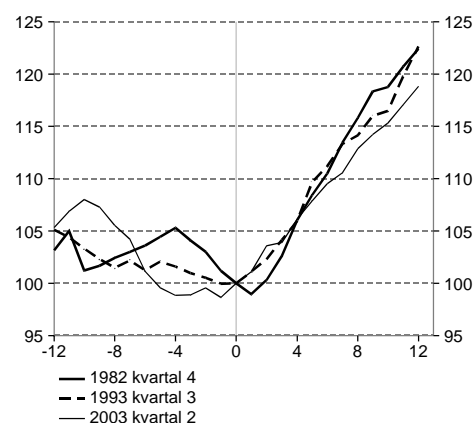
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 Styrräntor i USA och euroområdet
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

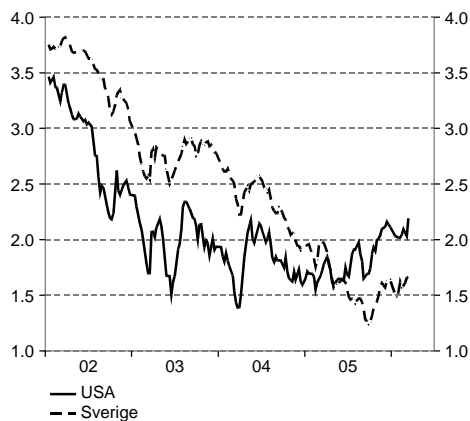
Diagram 3 Privata fasta bruttoinvesteringar
exkl. bostäder i OECD
Index 100 = 0, kvartalsvärden

Anm. Tidpunkt 0 är lika med respektive konjunkturbotten.

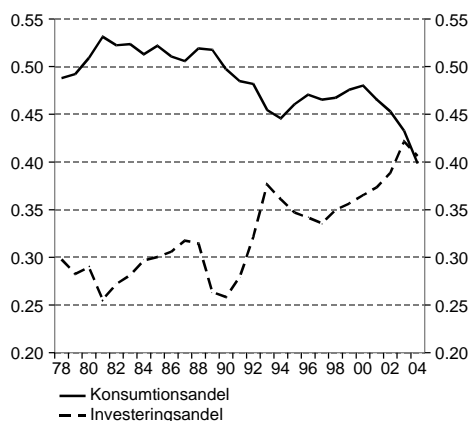
Källa: OECD.

Diagram 4 Realobligationsräntor
Procent, veckovärden

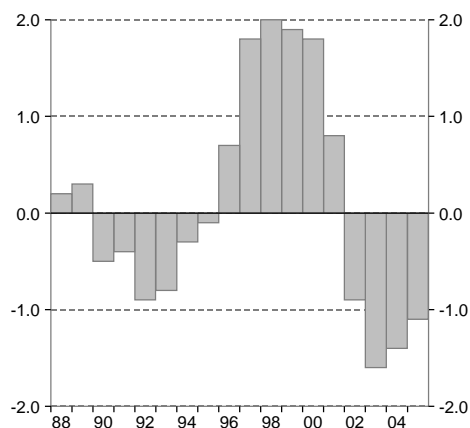
Källa: EcoWin.

Diagram 5 Investeringar och konsumtion i Kina
Procent av BNP, löpande priser

Källa: National Bureau of Statistics, China.

Diagram 6 Konjunkturjusterat primärt offentligt
finansiellt sparande i OECD
Procent av potentiell BNP

Källa: OECD.

Obligationsräntorna i bl.a. USA och euroområdet är alltså mycket låga, även om de har stigit något sedan hösten 2005. Det låga ränteläget förklaras i hög grad av att penningpolitiken i såväl USA som euroområdet uppfattas som trovärdig, vilket har resulterat i låga och stabila inflationsförväntningar. En annan förklaring är de fortfarande ganska låga styrräntorna. Det låga ränteläget beror också på att sparbenägenheten i världen är hög, vilket avspeglas i låga reala räntor (se diagram 4). Flera olika faktorer bidrar till den höga globala sparbenägenheten. De oljeproducerande länderna sparar på kort sikt en betydande del av de senaste årens stigande oljeinkomster, samtidigt som de oljeimporterande länderna i mindre grad drar ner på sparat. Dessutom innebär företagens försiktiga investeringsbeteende att deras sparbenägenhet är hög. De kinesiska hushållens återhållsamma konsumtion bidrar också till det höga sparat. Detta illustreras bl.a. av att Kina har ett bytesbalansöverskott trots att investeringarna uppgick till ca 40 procent av BNP 2004 (se diagram 5).

Hushållens och företagens höga sparbenägenhet har inte motverkats av någon expansiv finanspolitik de senaste åren. Den finanspolitiska inriktningen i OECD-området har i stort sett varit neutral de senaste åren, dvs. den offentliga sektorns konjunkturjusterade primära sparande låg på samma nivå 2005 som 2002 (se diagram 6). Under 2001 och 2002 var däremot finanspolitiken i OECD-området tydligt expansiv.

Oljepriserna har fallit tillbaka sedan toppnoteringen 68 dollar per fat i augusti 2005. Oljepriset väntas fortsätta falla under 2006 och 2007 för att i december 2007 ligga på 50 dollar per fat. Denna bedömning är dock mycket osäker.

Svensk ekonomi i en positiv spiral

BNP i Sverige ökade med 2,7 procent 2005. Tillväxten hölls tillbaka av den tillfälliga konjunktursvacka som drabbade exportindustrin runt årsskiftet 2004/2005.

Investeringarna ökade starkt i fjol samtidigt som hushållens konsumtion, efter ett antal år med relativt svag utveckling, ökade snabbare. BNP-tillväxten bromsade in det fjärde kvartalet 2005, men avmattningen bedöms vara kortvarig då den bl.a. berodde på en väderrelaterad nedgång i energikonsumtionen och tillfälligt svagare teleproduktexport (se diagram 7).

Tabell 1 Valda indikatorer

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2003	2004	2005	2006	2007
BNP till marknadspris	1,7	3,7	2,7	3,7	3,2
Kalenderkorrigerad BNP	1,9	3,0	2,7	4,0	3,3
Real BNI per capita	2,5	1,7	1,8	3,3	2,9
Bytesbalans ¹	6,6	6,6	5,9	6,1	6,3
Sysselsättning	-0,3	-0,5	0,7	1,7	1,2
Sysselsättningsgrad ²	77,9	77,2	77,2	77,7	78,4
Offentligt finansiellt sparande ¹	-0,2	1,6	2,5	2,5	2,9
Öppen arbetslöshet ³	5,3	6,0	5,9	4,9	4,3
Timlön i näringslivet (KL)	3,3	3,0	3,4	3,6	4,1
Arbetskostnader i näringslivet (NR) ⁴	3,9	3,5	3,9	3,7	4,4
Produktivitet i näringslivet ⁴	4,2	4,4	2,4	3,1	2,4
KPI, dec-dec	1,3	0,3	0,9	2,0	2,4
UND1X, dec-dec	1,6	0,7	1,2	1,5	1,5
Reporänta ⁵	2,75	2,00	1,50	2,25	3,75
Tioårig statsobligationsränta ⁵	4,9	3,9	3,4	4,1	4,6
Kronindex (KIX) ⁵	113,1	111,0	120,9	118,7	117,6

¹ Procent av BNP. ² Reguljär sysselsättning i procent av befolkningen 20–64 år.³ I procent av arbetskraften. ⁴ Kalenderkorrigerad. ⁵ Vid årets slut.

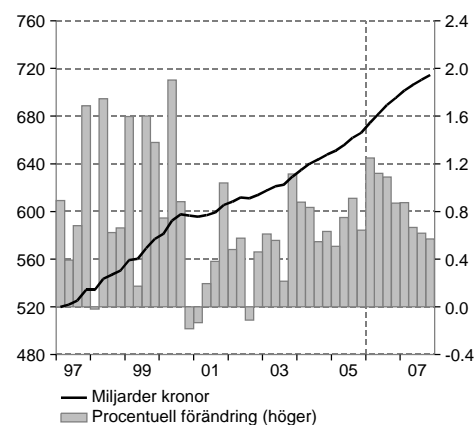
Källor: SCB, AMS, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturåterhämtningen förstärks ytterligare i år. Den goda internationella konjunkturen innebär att svenska exportföretag möter en snabbt stigande efterfrågan från omvärlden. Den expansiva svenska penningpolitiken har bidragit till en förhållandevis svag krona, vilket också stimulerar exporten (se diagram 8).

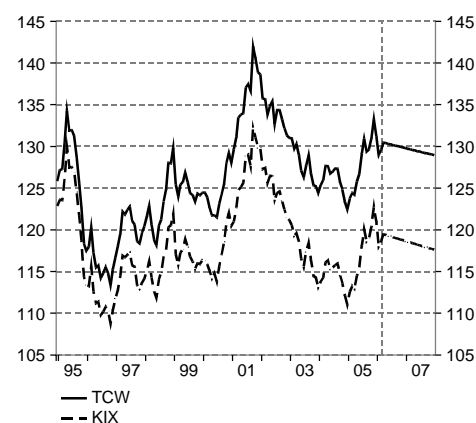
Exporten av tjänster har under de senaste åren ökat mycket kraftigt och därmed blivit en allt viktigare del av den svenska ekonomin. Det är framför allt företagstjänster (inkl. s.k. merchanting) som genererar snabbt stigande exportinkomster. Denna utveckling har också inneburit att bidragen till tillväxten från tjänstenettet, dvs. tjänsteexport minus tjänsteimport, har varit betydande under senare år (se diagram 9).

Hushållens konsumtion ökar allt snabbare. Den relativt dämpade utvecklingen under tidigare år berodde i hög grad på den svaga arbetsmarknaden. Den nu pågående förstärkningen av arbetsmarknaden tillsammans med i övrigt gynnsamma förhållanden, t.ex. ett lågt ränteläge och en stark förmögenhetsställning, innebär att förutsättningarna för en stark konsumtionsuppgång är mycket goda.

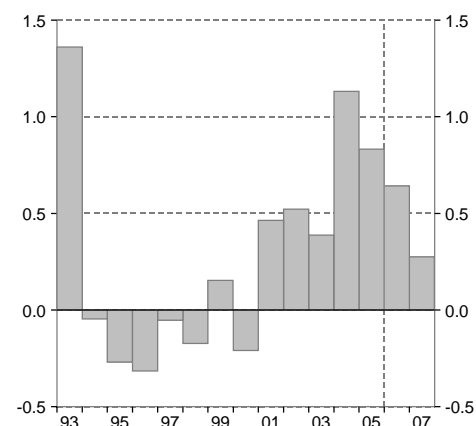
Den successivt allt starkare arbetsmarknaden driver på hushållens konsumtion på flera sätt. För det första innebär stigande sysselsättning och något högre löneökningar att hushållens inkomster ökar i god takt. Tillsammans med den låga inflationen medför detta att hushållens reala disponibla inkomster ökar med hela 3,7 procent 2006 och med 3,0 procent 2007. För det andra stärks hushållens tillförsikt när arbetsmarknadsläget förbättras, bl.a. genom att risken för arbetslöshet minskar (se diagram 10). Sammantaget bedöms hushållens konsumtion öka med 3,3 procent 2006 och med 3,5 procent 2007. Trots denna snabba

Diagram 7 BNP till marknadspris
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Nominell växelkurs för kronan
Index 1992-11-18=100, månadsvärden

Anm. Ett högre index motsvarar en svagare krona. Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 9 Tjänstenetto
Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter

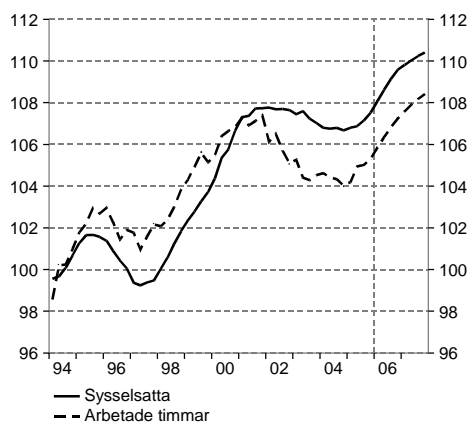
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Hushållens förtroendeindikator (CCI)
Nettotal, månadsvärden

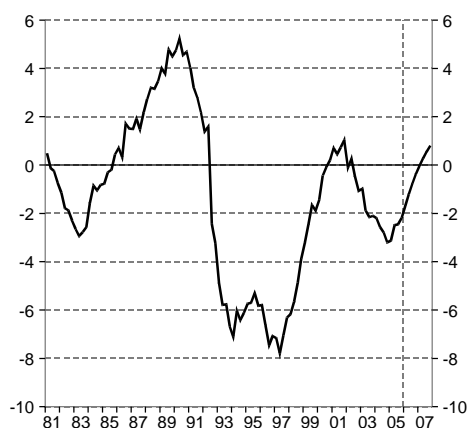
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 Sysselsatta och arbetade timmar
Index 1994=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 12 Nytt arbetsmarknadsgap
Procent, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

konsumtionstillväxt ligger hushållssparandet kvar på en hög nivå. Om sparandet skulle minska, vilket inte kan uteslutas, så skulle konsumtionen och därmed BNP och sysselsättningen öka ännu snabbare.

Kommunsektorns konsumtion ökade med 1,6 procent förra året, efter ett par år med återhållsamhet. Ökade statsbidrag och stigande skatteinkomster har, tillsammans med en återhållsam konsumtion, gradvis förbättrat kommunsektorns ekonomi under senare år. Ett starkt ekonomiskt utgångsläge, fortsatt stigande statsbidrag och snabbt växande kommunala skatteinkomster medför att konsumtionen ökar snabbt även 2006 och 2007.

Expansionen inom kommunsektorn medför att sysselsättningen ökar med ca 37 000 personer från och med fjärde kvartalet 2005 till och med fjärde kvartalet 2007.

Investeringstillväxten uppgick till hela 8,3 procent 2005. Höga vinstnivåer, stark efterfrågetillväxt och ett lågt ränteläge bidrar till att investeringarna fortsätter att öka i god takt. Allt eftersom kapaciteten byggs ut och penningpolitiken blir mindre expansiv dämpas dock investeringstillväxten.

Sammanfattningsvis väntas exporten, hushållens konsumtion, den offentliga konsumtionen och investeringarna öka snabbt. Viktiga drivkrafter bakom denna utveckling är en hög global tillväxt, en expansiv penningpolitik som också har bidragit till en svag krona och höga tillgångspriser, starka balansräkningar hos hushåll och företag, en expansiv finanspolitik samt en stark investeringskonjunktur. Tillväxten drivs också av att den svenska ekonomin är inne i en positiv spiral där bl.a. hushållens konsumtion och arbetsmarknaden ömsesidigt förstärker varandra. BNP ökar därmed med 3,7 procent i år och med 3,2 procent nästa år. Korrigerat för variationer i antalet arbetsdagar mellan åren, vilket bättre avspeglar konjunkturutvecklingen, uppgår tillväxten till 4,0 procent i år och till 3,3 procent nästa år.

Full fart på arbetsmarknaden

Arbetsmarknaden vände uppåt det andra kvartalet 2005 efter drygt tre år av konjunkturrell försvagning. Såväl arbetade timmar som sysselsättningen ökade under loppet av 2005 (se diagram 11.)¹

Resursutnyttjandet är fortfarande lågt på den svenska arbetsmarknaden. Det s.k. arbetsmarknadsgapet, som mäter skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar, uppskattas för det fjärde kvartalet i fjol till -2,2 procent (se diagram 12). Bedömningen att det finns gott om lediga resurser på arbets-

¹ För helåret 2005 ökade sysselsättningen med hela 0,7 procent. Omläggningen av arbetskraftsundersökningen (AKU) innebär dock att den redovisade sysselsättningsökningen är osäker och sannolikt högre än den egentliga utvecklingen. Konjunkturinstitutets bedömning är att den redovisade sysselsättningsökningen för 2005 på 0,7 procent överskattar den egentliga med 0,2 procentenheter.

marknaden baseras bl.a. på de förhållandevis låga löneökningarna, den låga inflationen och låg brist på arbetskraft. Den är dock mycket osäker.

Konjunkturinstitutets nya mått för arbetsmarknadsgapet fångar inte endast in att arbetslösheten minskar när konjunkturen förbättras utan också att fler personer söker sig till arbetskraften när arbetsmarknadsutsikterna ljusnar. För en utförligare redogörelse se fördjupningsrutan ”Ett nytt arbetsmarknadsgap”.

Produktivitetstillväxten i näringslivet är högre 2006 än 2005. Detta beror på att svackan i exportindustrin vid årsskiftet 2004/2005 orsakade en tillfälligt låg produktivitetstillväxt 2005. Nästa år dämpas produktivitetstillväxten, vilket är normalt i denna fas av konjunkturcykeln (se diagram 13).

Sysselsättningen ökar i år med hela 1,7 procent och nästa år med 1,2 procent. Sammantaget ökar antalet sysselsatta från och med det fjärde kvartalet 2005 till och med det fjärde kvartalet 2007 med 105 000 personer. Trots att det negativa arbetsmarknadsgapet var betydande fjärde kvartalet 2005 är uppgången så kraftig att arbetsmarknadsgapet uppgår till 0,8 procent det fjärde kvartalet 2007. Resursutnyttjandet är därmed något högre än vad som på sikt är förenligt med två procents inflation.

Den reguljära sysselsättningsgraden för personer i åldern 20–64 år ökar från 77,5 procent fjärde kvartalet 2005 till 78,8 procent fjärde kvartalet 2007. För att uppnå regeringens och riksdagens mål om 80 procent reguljär sysselsättning krävs att sysselsättningen ökar med ytterligare 67 000 personer (se diagram 14). Eftersom resursutnyttjandet är något ansträngt 2007 så krävs det regelförändringar som ökar arbetsutbudet eller sänker jämviktsarbetslösheten för att sysselsättningsmålet ska uppnås på ett hållbart sätt.

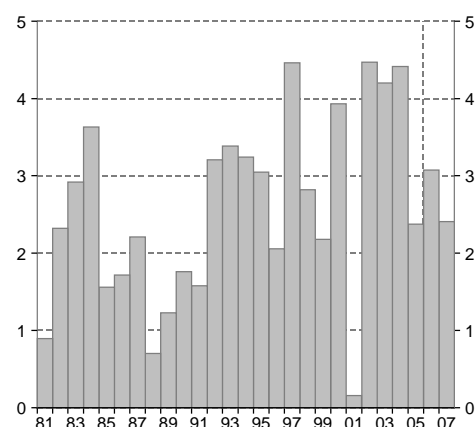
Den starka sysselsättningsutvecklingen medför att den öppna arbetslösheten sjunker från 5,9 procent 2005 till 4,3 procent 2007. Till viss del förklaras nedgången av en extraordinär ökning av antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Eftersom resursutnyttjandet 2007 är något högre än vad som är långsiktigt hållbart är de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ur konjunkturpolitisk synvinkel alltför höga (diagram 15).

Stigande resursutnyttjande ökar inflationstrycket

Inflationen är fortsatt låg och UNDI_X-inflationen uppgick i februari till endast 0,8 procent (se diagram 16). De senaste årens låga inflation beror på oväntad hög produktivitetstillväxt och den konjunkturrellt svaga arbetsmarknaden med måttliga löneökningar (se diagram 17). Av dessa skäl var näringslivets enhetsarbetskostnad i stort sett oförändrad från och med 2002 till och med 2005.

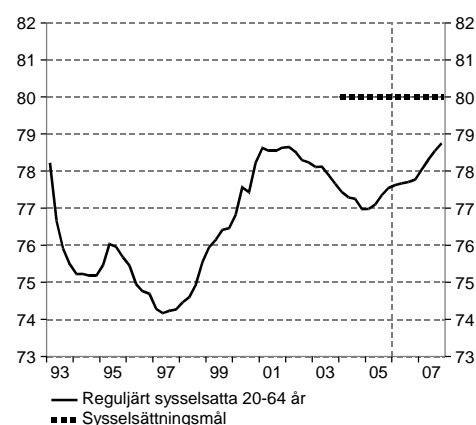
Det stigande resursutnyttjandet bedöms leda till att löneökningstakten i näringslivet ökar från 3,4 procent 2005 till 4,1 procent 2007. Enhetsarbetskostnaden ökar i år endast med

Diagram 13 Produktivitet i näringslivet
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

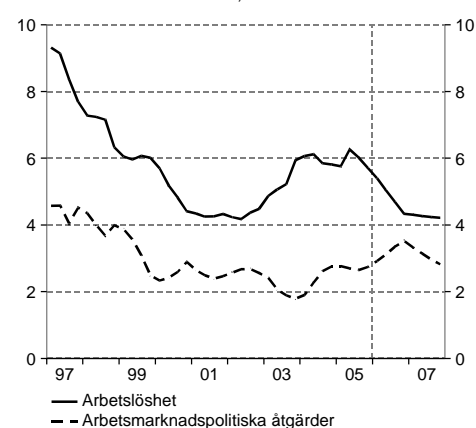
Diagram 14 Reguljär sysselsättningsgrad
Procent av befolkningen i åldern 20-64 år, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Serien är justerad bakåt i tiden av Konjunkturinstitutet.

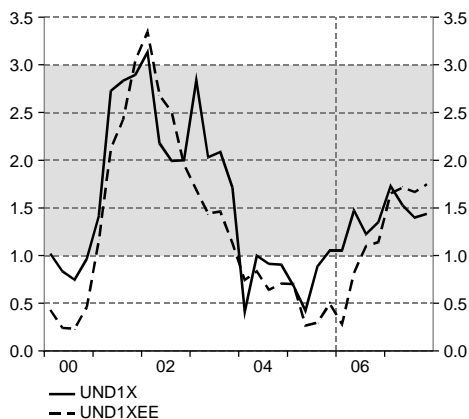
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 15 Arbetslöshet och arbetsmarknadspolitiska åtgärder
Procent av arbetskraften, kvartalsvärden

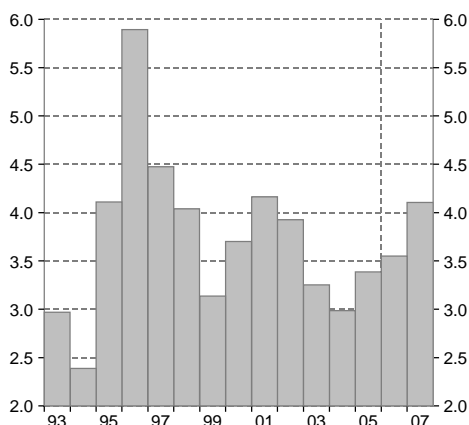
Källor: SCB, AMS och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Konsumentpriser
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

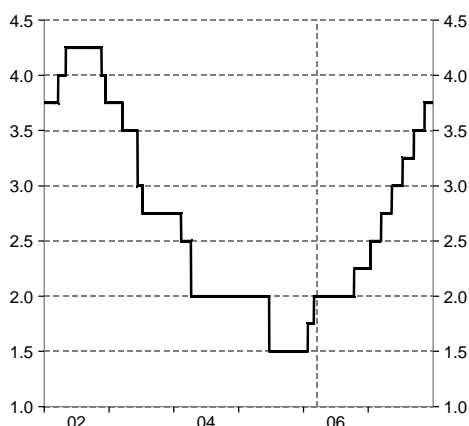
Anm. Det gråa fältet anger Riksbankens inflationsmål på 2 procent, med ett toleransintervall på plus/minus 1 procentenhet.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 17 Timlön i näringslivet
Årlig procentuell förändring

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 18 Reporäntan i Sverige
Procent, dagsvärden

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

0,6 procent till följd en sänkning av arbetsgivaravgiften och den tillfälligt höga produktivitetstillväxten. Nästa år leder det allt högre resursutnyttjandet till att enhetsarbetskostnaden ökar med 2,0 procent. Detta överstiger det referensvärde på 1,6 procent som på lång sikt bedöms vara förenlig med 2 procents inflation.

Trots att enhetsarbetskostnaden ökar snabbare än sitt referensvärde 2007, så uppgår UND1X inflationen i december 2007 endast till 1,5 procent. Den låga inflationen förklaras främst av att enhetsarbetskostnadsökningen påverkar inflationen med viss eftersläpning, dvs. inflationen 2007 bestäms i hög grad av tidigare års mycket svaga kostnadsutveckling. I prognosen förutses ett fallande oljepris samt en mindre förstärkning av kronan, vilket också håller tillbaka inflationen. Även om energikostnader exkluderas från UND1X understiger dock inflationen 2 procent i december 2007.

Den i utgångsläget låga inflationen och ett resursutnyttjande som snabbt stiger från en låg nivå innebär att penningpolitiken ställs inför en svår avvägning. En alltför snabb åtstramning av penningpolitiken leder å ena sidan till att inflationen kommer att ligga långt under 2 procent under prognosperioden samtidigt som resursutnyttjandet ökar onödigt långsamt. En alltför långsam åtstramning av penningpolitiken leder å andra sidan till ett så stort arbetsmarknadsgap att inflationen riskerar att hamna långt över inflationsmålet.

Enligt Konjunkturinstitutets bedömning är det lämpligt att hålla styrräntan oförändrad till oktober 2006 för att därigenom förkorta tidsperioden med alltför låg inflation och alltför lågt resursutnyttjande (se diagram 18). Därefter bör reporäntan höjas relativt snabbt till 3,75 procent i slutet av 2007 för att motverka ett ohållbart högt resursutnyttjande och en alltför hög inflation efter 2007. Med hänsyn till det då höga resursutnyttjandet är det lämpligt att fortsätta höja reporäntan även efter 2007.

Sjunkande ohälsa stärker den svenska ekonomin och de offentliga finanserna

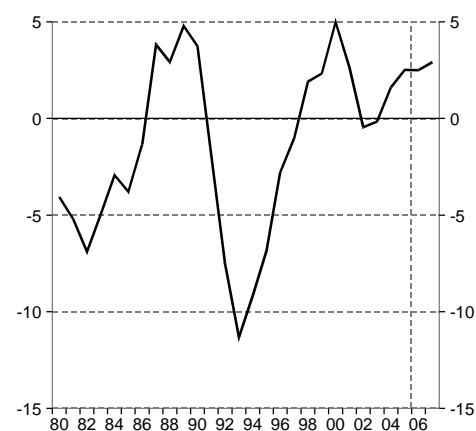
Den offentliga sektorns finansiella sparande ökade från -0,2 procent av BNP 2003 till 2,5 procent av BNP 2005 (se diagram 19). Eftersom resursutnyttjandet var lägre 2005 än 2003 beror förbättringen inte på konjunkturen. Orsaker är i stället stram budgetpolitik, bl.a. genom svag anslagsuppräknings, och en återhållsam utgiftsutveckling i kommunsektorn för att uppfylla det lagfästa balanskravet. Därtill har sjukskrivningsprocessen stramats upp, vilket sannolikt är en viktig förklaring till att statens utgifter för ohälsa har minskat. Mätt som helårsekvivalenter minskade ohälsan från 668 000 personer 2003 till 652 000 personer 2005 (se diagram 20). Lägre ohälsa innebär högre potentiellt arbetade timmar och därmed, på sikt, högre BNP. Lägre ohälsa förbättrar därför de offentliga finanserna inte bara genom

lägre statliga utgifter utan även genom högre intäkter från inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och mervärdesskatt.

Givet att det inte tillkommer ytterligare ofinansierade skattesänkningar eller utgiftsökningar stärks det offentliga finansiella sparandet till 2,9 procent av BNP 2007. Det fortsatta förbättringen beror bl.a. på att ohälsan prognostiseras minska till 629 000 helårsekvivalenter 2007. Det genomsnittliga sparandet 2000–2007 beräknas uppgå till 2,1 procent av BNP. Denna period bedöms motsvara en konjunkturcykel. Slutsatsen är att regeringens och riksdagens mål om 2 procents finansiellt sparande över en konjunkturcykel uppfylls enligt föreliggande prognos.

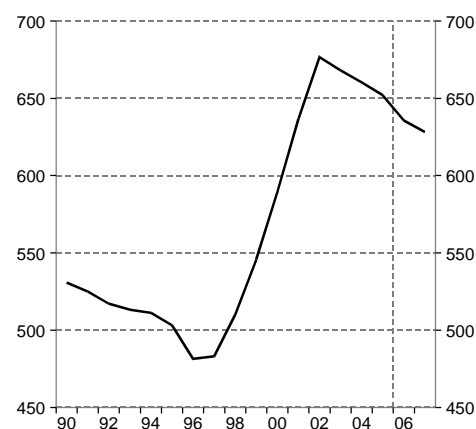
Resursutnyttjandet ökar snabbt och bedöms bli något ansträngt från och med 2007. Ur konjunkturpolitisk synvinkel är det därför olämpligt att genomföra ytterligare ofinansierade skattesänkningar eller utgiftshöjningar. De därigenom säkrade starka offentliga finanserna innebär att Sverige står bättre rustat inför nästa konjunkturedgång.

Diagram 19 Offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 20 Personer med ersättning vid ohälsa, helårsekvivalenter
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Internationell konjunkturutveckling

Konjunkturuppgången breddas

Den globala tillväxten fortsätter att vara stark, samtidigt som den breddas geografiskt. I länder där resursutnyttjandet börjar bli ansträngt, t.ex. USA, dämpas tillväxten något 2006 och 2007. I regioner där resursutnyttjandet fortfarande är lågt, t.ex. euroområdet, ökar tillväxttakten. Ett viktigt inslag i den globala konjunkturen är Japans återhämtning. Tillväxten på 2,7 procent 2005 var den näst högsta på fjorton år och även framöver blir tillväxten hög. I Kina och Indien fortsätter den mycket höga tillväxten. Sammantaget uppgår den globala tillväxten till ca 4,5 procent såväl 2005, 2006 som 2007 (se diagram 21). Detta bedöms vara något högre än den globala trendtillväxten (se diagram 22).

Den under senare år stigande globala trendtillväxten är till stor del ett resultat av snabb tillväxt i Kina, Indien och det forna östblocket. Den snabba omvandlingen och ökade investeringar har drivit upp arbetsproduktiviteten markant. Tillsammans med en rad andra ekonomisk-politiska och institutionella förändringar har detta bidragit till en hög tillväxt i dessa länder.

För resten av världen innebär utvecklingen bl.a. höjda råvarupriser, men också lägre priser på många importerade varor, framför allt förhållandevis enkla industrivaror.

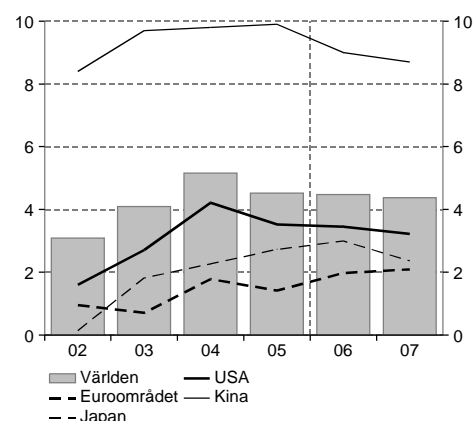
Fortsatt återhämtning av investeringskonjunkturen

En viktig drivkraft i den internationella konjunkturuppgången är den starka investeringstillväxten. I samband med konjunkturnedgången 2001/2002 drogs investeringarna ner kraftigt. Sedan ett par år tillbaka ökar investeringarna för att företagens långsiktiga kapitalbehov bättre ska tillgodoses. Den cykliska investeringsuppgången ges understöd av höga företagsvinster, samtidigt som räntor och andra finansieringskostnader är låga. I OECD-området tar investeringstillväxten fart igen efter en tillfällig svacka i slutet av 2005 (se diagram 23). Allt eftersom kapaciteten byggs ut och räntorna stiger dämpas investeringstillväxten något 2007. Investeringsuppgången är något försiktig i förhållande till uppnådda vinstnivåer och jämfört med tidigare återhämtningsfaser.

Den globala konsumtionen växer långsammare än investeringarna, vilket är normalt under en konjunkturuppgång. Konsumtionstillväxten stiger dock gradvis i och med att det allt högre globala resursutnyttjandet avspeglar sig på arbetsmarknaden.

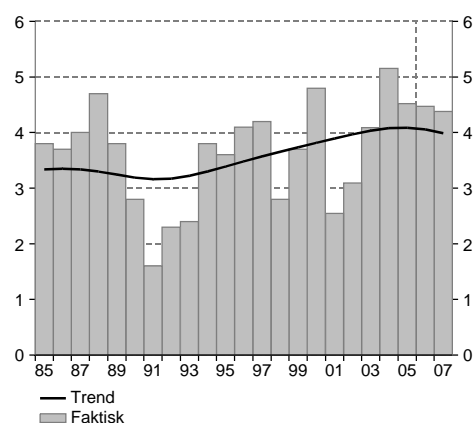
Den fortsatta starka globala efterfrågetillväxten bidrar till att världshandeln fortsätter att stiga i en relativt snabb takt. Världshandeln ökade med ca 8 procent från och med det tredje kvartalet 2004 till och med det tredje kvartalet 2005 (se diagram 24). Tillväxttakten väntas bli ungefär lika hög under 2006 och 2007.

Diagram 21 BNP i valda länder
Årlig procentuell förändring

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

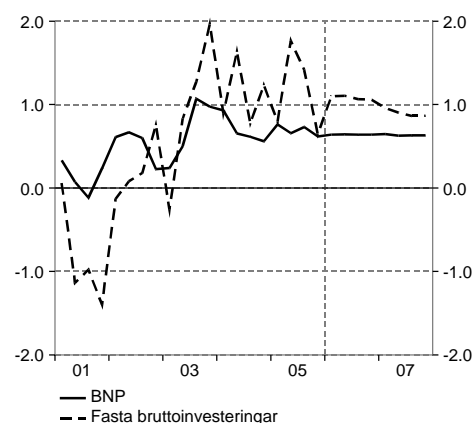
Diagram 22 Global BNP
Årlig procentuell förändring

Anm. Trend beräknad med HP-filter.

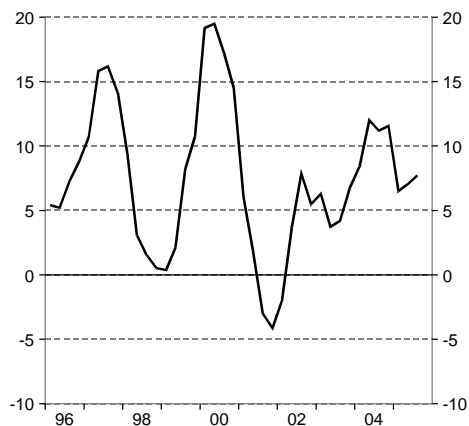
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 23 BNP och fasta bruttoinvesteringar i OECD-området
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

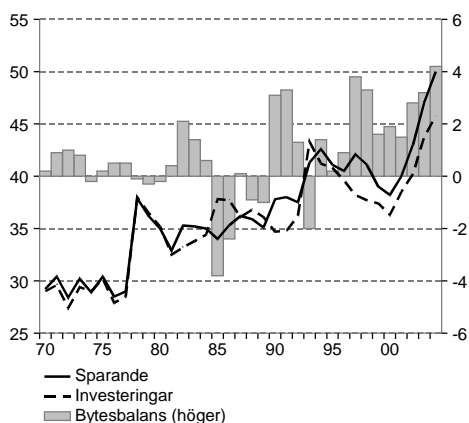
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 24 Export i världen
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

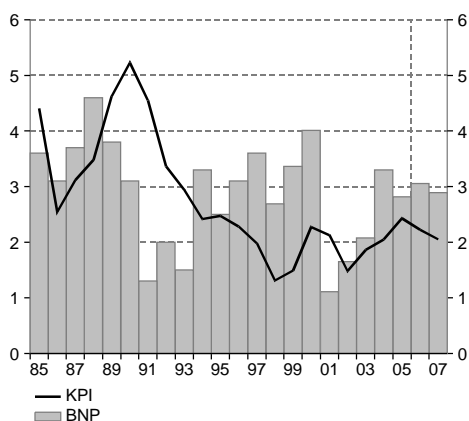
Källa: IMF.

Diagram 25 Sparande och investeringar i Kina
Procent av BNP

Källa: IMF.

Diagram 26 Inflation och BNP i OECD-området
Procent respektive årlig procentuell förändring

Anm. KPI-siffrorna avser OECD exkl. Australien, Island, Korea, Mexiko, Nya Zeeland, Polen, Slovakien, Tjeckien, Turkiet och Ungern. KPI för EU-länderna avser harmoniserade KPI, HIKP.

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Hög sparbenägenhet i utvecklingsländerna är en delförklaring till USA:s bytesbalansunderskott

Sparbenägenheten utanför OECD-området har ökat tydligt under senare år. Exempelvis är sparandet i Kina mycket högt. Detta beror framför allt på att den privata konsumtionen hålls tillbaka, bl.a. till följd av att hushållen upplever en ökad osäkerhet beträffande finansieringen av t.ex. utbildning, sjukvård och pensioner. Företagens sparande är också högt. Resultatet är att Kina, trots en mycket hög investeringsandel (investeringar som andel av BNP), är nettosparare, dvs. har ett överskott i bytesbalansen (se diagram 25). Att ett förhållandevis underutvecklat och snabbväxande land, med gott om billig arbetskraft, exporterar kapital till resten av världen är relativt ovanligt i ett historiskt perspektiv.²

Men även i många andra utvecklingsländer än Kina har bytesbalansunderskott vänts till betydande bytesbalansöverskott under senare år. I många fall beror detta såväl på att sparbenägenheten är hög som att investeringsefterfrågan är förhållandevis svag. Exempelvis är investeringsandelen i Ost- och Sydostasien kvar på ungefär samma låga nivå som efter det kraftiga fallet i samband med den s.k. Asienkrisen 1997. Samtidigt är sparbenägenheten i regionen traditionellt hög. En av anledningarna till det ökade nettosparandet tycks vara en vilja i dessa länder att öka sina valutareserver och minska upplåningen i utlandet för att minska risken för framtida finansiella kriser. I Latinamerika tycks en ökad fokusering på sunda offentliga finanser och en minskning av utlandsskulder vara en förklaring till de senaste årens ökade nettosparande. Även här är det huvudsakliga syftet att förebygga finansiella kriser. De oljeproducerande länderna sparar på kort sikt en betydande del av de ökade oljeinkomsterna när oljepriset stiger, samtidigt som de oljeimporterande länderna sannolikt i mindre grad drar ner på sitt sparande.

Den ökade sparbenägenheten i utvecklingsländerna är en viktig orsak till de ökade internationella sparandeobalanserna. Till följd av relativt goda investeringsmöjligheter, sofistikerade finansmarknader och dollarns särskilda roll har en stor del av det ökade sparandet i utvecklingsländerna kanaliserats till USA och därmed bidragit till uppkomsten av ett rekordstort amerikanskt bytesbalansunderskott. Denna tolkning ges stöd av att de globala realräntorna har sjunkit under senare år.

Låg global inflation trots höjda energipriser

Höjda energipriser har medfört att inflationen i bl.a. Asien och OECD-området har stigit något (se diagram 26). Det underlig-

² En del av det höga sparandet i Kina kan förklaras av kapitalregleringar som begränsar möjligheterna till upplåning på de internationella finansiella marknaderna. Dock kvarstår faktum att den kinesiska ekonomin har ett positivt finansiellt sparande, dvs. är nettosparare gentemot omvärlden.

gande inflationstrycket i OECD-området är dock måttligt. Den s.k. kärninflationen ligger strax under 2 procent. Trots höjda energipriser har den globala inflationen under senare år varit låg i ett historiskt perspektiv.

I takt med att det globala resursutnyttjandet fortsätter att stiga väntas inflationstrycket öka. Detta medför att penningpolitiken blir allt mindre expansiv. Den amerikanska centralbanken (Fed) höjde i januari styrräntan till 4,50 procent och perioden med påtagligt expansiv penningpolitik i USA är över. Ytterligare ett par räntehöjningar väntas för att undvika ett alltför högt resursutnyttjande. Även i euroområdet fortsätter styrräntan att höjas från dagens nivå 2,50 procent till 3,25 procent i slutet av 2007. I Japan är perioden med deflation över och den japanska centralbanken väntas börja höja styrräntan i slutet av 2006.

Räntehöjningarna bromsar efterfrågetillväxten och bidrar tillsammans med energiprisernas utveckling till att inflationen i OECD-området sjunker från 2,4 procent 2005 till 2,2 procent 2006 och 2,1 procent 2007. Inflationen på global nivå ligger kvar mellan 3 och 4 procent.

Tabell 2 BNP och KPI i världen¹

Årlig procentuell förändring

	BNP			KPI				
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
USA	4,2	3,5	3,4	3,2	2,7	3,4	2,9	2,4
Japan	2,3	2,7	3,0	2,4	0,0	-0,3	0,5	0,8
Norden	2,9	2,8	3,0	2,3	0,5	1,3	1,8	2,1
Euroområdet	1,8	1,4	2,0	2,1	2,1	2,2	2,0	2,1
Tyskland	1,1	1,1	1,5	1,7	1,8	1,9	1,6	2,3
Frankrike	2,1	1,5	2,0	2,2	2,3	1,9	1,7	1,6
Storbritannien	3,2	1,8	2,2	2,6	1,3	2,0	1,9	2,0
Nya EU-länder	5,2	4,2	4,6	4,7	4,1	2,6	2,7	2,6
OECD	3,3	2,8	3,1	2,9	2,0	2,4	2,2	2,1
Kina	9,8	9,9	9,0	8,7	3,9	1,8	2,2	2,3
Latinamerika	5,6	4,1	3,9	3,5	6,5	6,1	5,4	5,2
Världen	5,2	4,5	4,5	4,4				

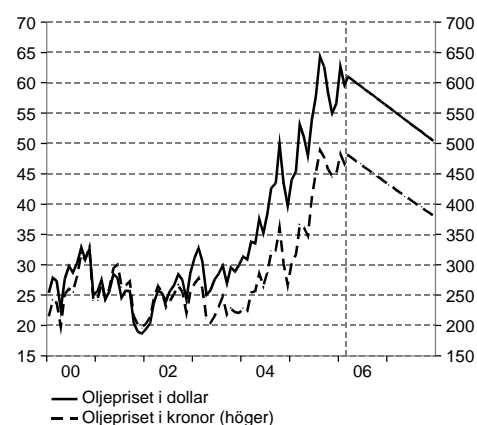
¹ BNP-siffrorna är kalenderjusterade. Norden avser Norden exklusive Sverige. KPI-siffrorna för OECD-området avser OECD exkl. Australien, Island, Korea, Mexiko, Nya Zeeland, Polen, Slovakien, Tjeckien, Turkiet och Ungern. KPI för EU-länder avser harmoniserade KPI, HIKP. Källor: IMF, OECD och Konjunkturinstitutet.

Oljepriset faller långsamt tillbaka

Oljepriset väntas falla under 2006 och 2007 som en följd av att marginalerna i form av lager och outnyttjad produktionskapacitet förbättras (se diagram 27). Trots stigande produktionskapacitet och ökat utbud blir prisfallet måttligt eftersom den höga globala BNP-tillväxten medför att även efterfrågan ökar snabbt (se tabell 3).

Efter att ha fallit under hösten 2005 steg oljepriset åter kring årsskiftet. Prisuppgången i december och januari orsakades

Diagram 27 Oljepris
Brent dollar/fat respektive kronor/fat, månadsvärden

Källor: EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

framför allt av politisk oro i de viktiga producentländerna Iran och Nigeria. I februari uppgick genomsnittspriset till knappt 60 dollar per fat. Den outnyttjade produktionskapaciteten är fortfarande historiskt låg. Osäkerhet kring framtida produktion av olja genererar därför kraftiga prissvängningar.

Konsumtionen av olja ökade med 2,9 procent 2004 och 1,3 procent 2005. Inbromsningen förklaras delvis av det högre oljepriset samt en något lägre global BNP-tillväxt. År 2006 och 2007 väntas konsumtionen av olja öka med ca 2 procent per år. Produktionen av olja utanför OPEC utvecklades svagt under 2005, framför allt till följd av minskad produktion i Nordamerika och Europa. Det höga oljepriset har lett till ökade investeringar i oljesektorn och 2006 samt 2007 väntas produktionen utanför OPEC öka mer än under 2005 (se tabell 3).

Tabell 3 Konsumtion och produktion av olja

Miljoner fat per dag respektive årlig procentuell förändring

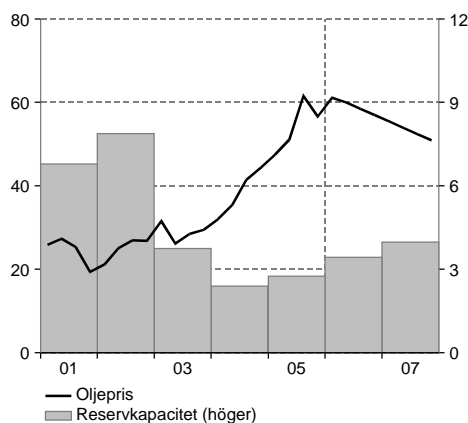
	2005	2005	2006	2007
Produktion, länder utanför OPEC	50,2	0,1	2,3	1,5
Produktion, OPEC	34,0	3,1	0,1	1,8
Konsumtion	83,3	1,3	2,0	2,1
Lagerförändring (miljoner fat per dag)		0,8	0,4	0,0
Reservkapacitet (procent av total årlig produktion)		2,7	3,4	4,0

Anm. OPEC:s produktion 2006 och 2007 beräknas som total efterfrågan (konsumtion och lagerförändring) minus produktion i länder utanför OPEC.

Källor: International Energy Agency (IEA) och Konjunkturinstitutet.

Diagram 28 Oljepris samt reservkapacitet inom OPEC

Dollar per fat respektive procent av total produktion

Anm. Reservkapacitet definieras som olja som kan utvinnas inom 30 dagar och där produktionen kan bibehållas i minst 90 dagar.

Källor: EcoWin, International Energy Agency (IEA) och Konjunkturinstitutet.

En orsak till uppgången i oljepriset 2004 och 2005 var att reservkapaciteten på oljemarknaden var låg (se diagram 28). Den förväntade utvecklingen av produktionskapacitet, konsumtion och lager innebär att reservkapaciteten ökar 2006 och 2007, men i blygsam omfattning. Denna något ökade reservkapacitet bidrar till att oljepriset väntas falla till 56 respektive 50 dollar per fat i december 2006 och 2007.

Den internationella riskbilden

De globala konjunktursiktterna omges av ett antal osäkerhetsfaktorer. Som nämnts ovan absorberas en stor del av sparandet i världen av den amerikanska ekonomin. Detta avspeglas i ett rekordhögt amerikanskt bytesbalansunderskott på nästan 6,5 procent av BNP 2005. En hastig korrigerings utlöst av t.ex. ett ökat hushållssparande i USA skulle kunna medföra en markant lägre import i USA och en svagare dollar. En annan möjlig utlösande faktor är att placerare kräver en högre riskpremie på amerikanska placeringar. Detta skulle kunna leda till ett kraftigt dollarfall och stor turbulens på de finansiella marknaderna. I båda fallen skulle den globala tillväxten bromsas.

Oljepriset har varit relativt volatilt och geopolitiska risker har bidragit till att driva upp priserna under den senaste tiden. Oljeprisprognosen är mycket osäker. Exempelvis skulle ett högre oljepris än det prognostiserade föranlett av en utbudsstörning kunna medföra en svagare global efterfrågeutveckling, då sparbenägenheten i oljeexporterande länder på kort sikt är relativt hög.

Den fortsatta utvecklingen i Kina är också svårbedömd. Kinas höga tillväxt möjliggörs i stor utsträckning av att kapitalstocken ökar snabbt genom mycket höga investeringar (se diagram 29). Förr eller senare är det dock sannolikt att investeringstillväxten sjunker och att kapitalstocken därmed växer långsammare. En annan osäkerhetsfaktor är de kinesiska hushållens konsumtion. En snabbare konsumtionstillväxt kan vända det kinesiska bytesbalansöverskottet till ett underskott. En sådan utveckling skulle driva på den globala tillväxten och därmed höja den globala räntenivån.

Utvecklingen i euroområdet baseras på en bedömning att det finns lediga resurser i ekonomin. Tillväxten i euroområdet har varit relativt låg under de senaste fem åren. Den låga tillväxten sammanfaller med en mycket låg produktivitetsökning. Sedan 2001 har dock sysselsättningen ökat nästan lika mycket i euroområdet som i USA (se diagram 30). Mot denna bakgrund är osäkerheten stor om mängden lediga resurser i euroområdet, vilket understryks av att inflationen har legat över 2 procent, och därmed högre än den europeiska centralbankens inflationsmål, under större delen av den senaste femårsperioden. Om det inte finns så mycket lediga resurser i euroområdet i utgångsläget och om produktivitetstillväxten blir fortsatt låg, kommer tillväxten i euroområdet också att förbli låg framöver.

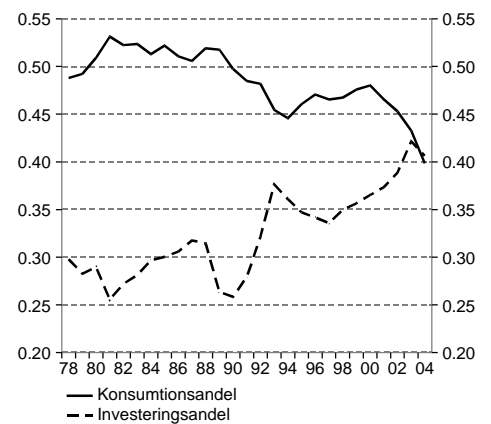
Tysklands BNP stagnerade det fjärde kvartalet 2005. Enligt prognosen ökar BNP-tillväxten till 0,5 procent det första kvartalet 2006 och ligger kvar på ungefär samma nivå under resten av året. En del indikatorer, framför allt s.k. förtroendeindex, tyder på en än snabbare BNP-tillväxt, särskilt under inledningen av 2006. Det saknas dock ännu officiella data som kan bekräfta en sådan snabbare tillväxtökning, samtidigt som prediktionsförmågan hos dessa indikatorer varit ganska svag under senare år. Därmed har nämnda indikatorer tolkats försiktigt. Det kan dock inte uteslutas att sambandet mellan indikatorerna och tillväxten åter har stärkts. Sammantaget finns det en uppåttrisk för tysk BNP-tillväxt för 2006.

USA

USA når fullt resursutnyttjande

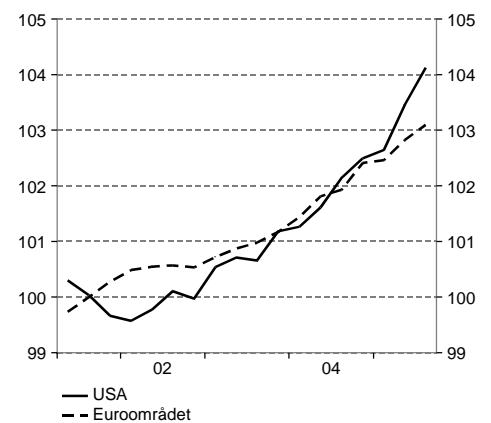
Enligt preliminär statistik mattades den amerikanska tillväxten det fjärde kvartalet 2005 till 0,4 procent (se diagram 31). Den

Diagram 29 Investeringar och konsumtion i Kina
Procent av BNP, löpande priser

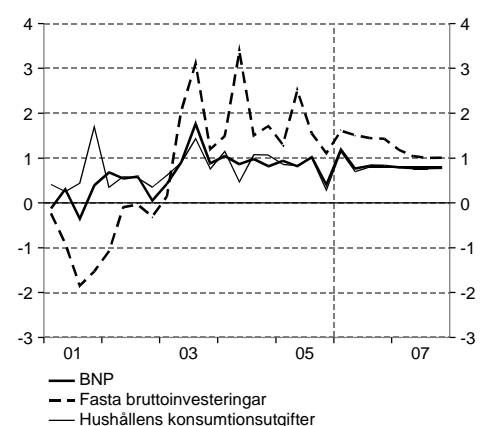
Källa: National Bureau of Statistics, China.

Diagram 30 Sysselsatta i USA och euroområdet
Index 2001 = 100, kvartalsvärden

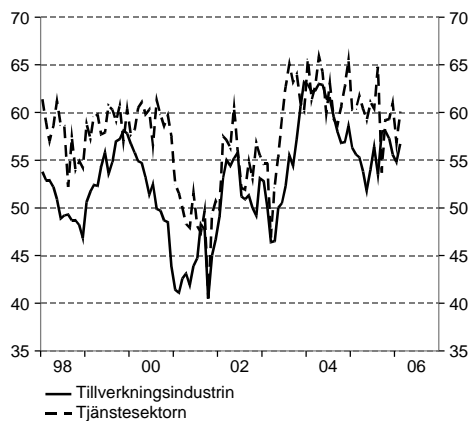
Källa: Nationella källor.

Diagram 31 BNP och efterfrågan i USA
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

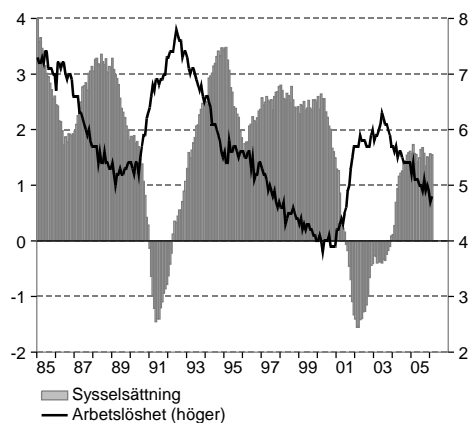
Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Diagram 32 Inköpschefsindex (ISM) i USA
Index, månadsvärden

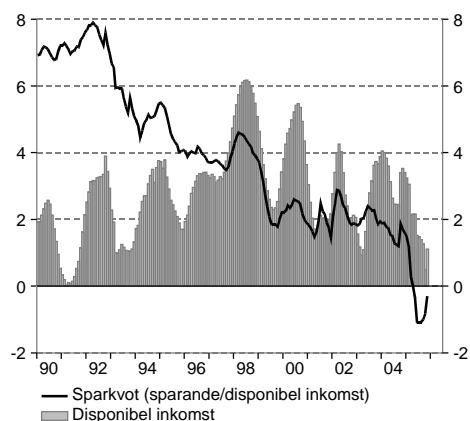
Källa: Institute for Supply Management.

Diagram 33 Sysselsättning och arbetslöshet i USA
Årlig procentuell förändring respektive procent, säsongrensade månadsvärden

Källor: U.S. Department of Labour och Bureau of Labour Statistics.

Diagram 34 Hushållens disponibla inkomster och sparande i USA
Årlig procentuell förändring och procent, 5-månaders centrert glidande medelvärde

Källor: Department of Commerce och Bureau of Economic Analysis.

svaga tillväxten berodde bland annat på att hushållens konsumtionsutgifter endast steg 0,3 procent och att de offentliga konsumtionsutgifterna föll med drygt 0,4 procent. För helåret 2005 blev tillväxten 3,5 procent, vilket är högre än den långsiktigt potentiella tillväxten som bedöms vara 3,2 procent.

Indikatorerna för det första kvartalet 2006 tyder på att tillväxten vänder upp kraftigt efter det svaga fjärde kvartalet i följ. Industrikonjunkturen är fortsatt stark, vilket bland annat visas av den höga nivån på inköpschefsindex i tillverkningsindustrin. Även för den väsentligt större tjänstesektorn ligger inköpschefsindex kvar på en hög nivå (se diagram 32). Hushållens konsumtionsutgifter ökade starkt i januari och väntas uppvisa en stark tillväxt det första kvartalet. Konsumentförtroendet ligger på en förhållandevis hög nivå, vilket bland annat förklaras av den fortsatta förbättringen på arbetsmarknaden. Sysselsättningen ökade drygt 1,5 procent i februari jämfört med samma månad 2005 och arbetslösheten uppgick till 4,8 procent (se diagram 33).

Hushållens förmögenhet fortsatte att växa under 2005, vilket bidrog till en fortsatt stark konsumtionsutveckling. Ökningstakten i hushållens konsumtionsutgifter dämpas under prognosperioden, men de växer ändå i linje med det historiska genomsnittet. Fortsatt stigande sysselsättning leder till att de disponibla inkomsterna ökar i god takt, vilket stimulerar hushållskonsumtionen. En gradvis åtstramande penningpolitik har dock en viss återhållande effekt och bidrar till att konsumtionen ökar långsammare än de disponibla inkomsterna under prognosperioden. Sparkvoten stiger därmed något, men från en mycket låg nivå. De senaste månaderna har hushållens sparkvot varit negativ (se diagram 34).

Investeringarna fortsätter att växa starkt. Höga vinster, god framtidstro och ett högt kapacitetsutnyttjande driver på utvecklingen. Den allt stramare penningpolitiken och avmattningen i efterfrågeutvecklingen medför dock att investeringstillväxten avtar något under prognosåren.

Det federala budgetunderskottet väntas öka något 2006, efter att ha minskat rejält 2005. Detta innebär att finanspolitiken är marginellt expansiv 2006. 2007 förväntas den bli neutral.

Inflationen har varit fortsatt hög de senaste månaderna, främst till följd av de stigande olje- och energipriserna. Kärninflationen har emellertid fallit från 2,4 procent våren 2005 till 2,1 procent i början på 2006 (se diagram 35). Den amerikanska ekonomin är dock nära ett läge med fullt resursutnyttjande, dvs. den högsta nivån på resursutnyttjandet som är förenlig med stabil inflation. BNP växer med 3,4 procent 2006 och 3,2 procent 2007 (se tabell 4). BNP-gapet sluts och blir positivt under prognosperioden, vilket medför ett stigande inflationstryck. Detta leder till att centralbanken fortsätter att höja räntan framöver och når 5,25 procent i juni. I slutet av 2007 sänks styrrentan till 5,00 procent. Trots sänkningen förblir penningpolitiken något åtstramande, dvs. räntan bedöms vara något högre än sin neutrala nivå.

Bytesbalansen fortsatte att försämrans under 2005 och för året 2005 uppgick underskottet till nästan 6,5 procent av BNP. Den stadigt växande globala ekonomin stimulerar exporten, trots dollarförstärkningen sedan början av 2005. Den starka inhemska efterfrågeutvecklingen medför dock att importen fortsätter att växa snabbt, och bytesbalansen fortsätter att försvagas 2006 och 2007. Som tidigare nämnts innebär denna förstärkta sparandeobalans en nedåtrisk för den globala ekonomiska utvecklingen.

Tabell 4 Valda indikatorer för USA

Miljarder dollar, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser.

	2004	2004	2005	2006	2007
Hushållens konsumtionsutgifter	8 214	3,9	3,6	3,2	3,2
Offentliga konsumtionsutgifter	1 844	2,1	1,5	1,4	1,1
Fasta bruttoinvesteringar	2 245	8,4	7,3	6,2	5,0
Lagerinvesteringar ¹	55	0,4	-0,3	0,2	0,0
Nettoexport ¹	-624	-0,8	-0,3	-0,5	-0,2
BNP	11 734	4,2	3,5	3,4	3,2
KPI		2,7	3,4	2,9	2,4
Arbetslöshet		5,5	5,1	4,8	4,7
Styrränta ^{2,3}		2,25	4,25	5,25	5,00
Lång ränta ^{2,4}		4,2	4,5	5,4	5,4
Yen/Dollar ²		103,8	118,5	111,5	103
Dollar/Euro ²		1,34	1,19	1,21	1,23

¹Miljarder dollar respektive bidrag till BNP-tillväxten.

²Vid slutet av respektive år.

³Federal Funds target rate.

⁴10-årig statsobligationsränta.

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Asien

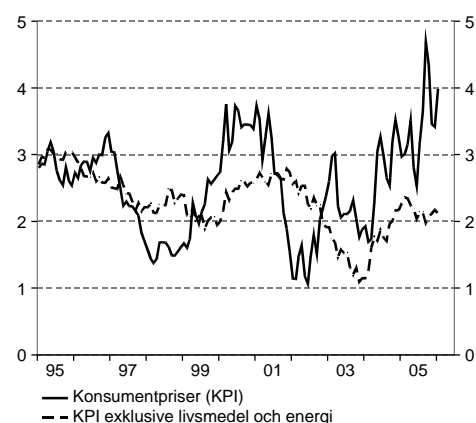
Den mycket starka ekonomiska expansionen i Asien 2005 fortsätter 2006 och 2007. Kina och Indien fortsätter att växa snabbast, men även Japan och många andra länder i Asien får en relativt stark BNP-tillväxt (se diagram 36).

Konjunktoren i Japan stärks ytterligare

Den japanska ekonomin är efter 15 år med svag ekonomisk utveckling i en tydlig uppgångsfas. Förra året ökade BNP-tillväxten till 2,7 procent (se diagram 37).

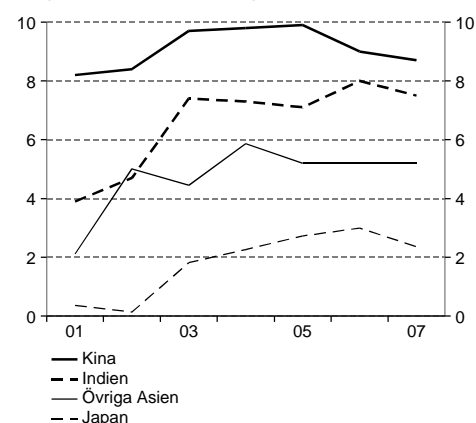
Många faktorer bidrog till den förhållandevis starka tillväxten 2005. Exporten gynnades av den svagare yenkursen, vilken i reala effektiva termer sjönk med ca 13 procent (se diagram 38). Exporten steg, särskilt till USA och Kina. De hemmamarknadsorienterade företagen, vilka främst återfinns inom tjänstesektorn,

Diagram 35 Inflation i USA
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källa: U.S. Department of Labour.

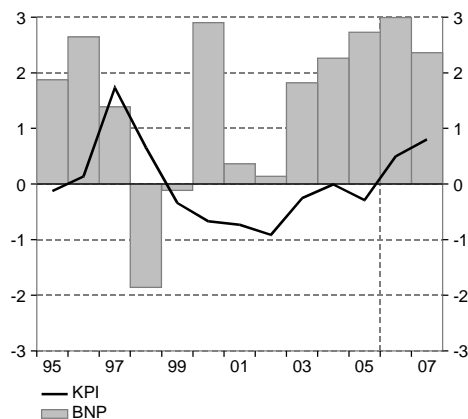
Diagram 36 BNP i Asien
Årlig procentuell förändring

Anm: Övriga Asien avser: Hong-Kong, Indonesien, Sydkorea, Malaysia, Filippinerna, Singapore, Taiwan, Thailand och Vietnam.

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 37 Inflation och BNP i Japan
Procent respektive årlig procentuell förändring

Källor: Cabinet Office, Management and Coordination Agency, Japan och Konjunkturinstitutet.

Diagram 38 Real effektiv växelkurs för yenen
Index, månadsvärden

Anm: Ett högre indextal motsvarar en starkare real växelkurs. Real växelkurs baseras på KPI.
Källa: OECD.

Diagram 39 Börsen i Japan
Index, månadsvärden

Källa: EcoWin.

stärktes. Företagsvinsterna, liksom kapacitetsutnyttjandet, fortsatte också att öka, vilket bidrog till att maskininvesteringarna steg med ca 10 procent. Produktionsökningen resulterade i ökad sysselsättning och högre löner, vilket stimulerade hushållens konsumtion. Hos både företagen och hushållen förbättrades framtidstron. Aktiebörsen ökade med hela 40 procent 2005, vilket också avspeglar att tillförsikten inför framtiden har ökat (se diagram 39). Fastighetsmarknaden visade dessutom tecken på en återhämtning.

2006 och 2007 fortsätter exporten att öka relativt starkt eftersom tillväxten blir fortsatt hög i både Kina och USA. Företagens vinster och kapacitetsutnyttjande stiger därmed, vilket bidrar till en fortsatt stark ökning av maskininvesteringarna. Den förhållandevis starka efterfrågeutvecklingen bidrar också till att sysselsättningsuppgången fortsätter. Den gynnsamma arbetsmarknadsutvecklingen stärker hushållens inkomster och medför att hushållen minskar sitt sparande något. Hushållens konsumtion kommer därmed att utvecklas relativt starkt såväl 2006 som 2007. Sammantaget blir BNP-tillväxten 3,0 procent 2006 och 2,4 procent 2007. Den något svagare tillväxten 2007 förklaras av en viss avmattning i exporttillväxten till följd av en förväntad förstärkning av yenen. Japan uppnår fullt resursutnyttjande under prognosperioden. Den potentiella BNP-tillväxten uppgår endast till ca 1,5 procent, delvis på grund av en svag utveckling av den arbetsföra befolkningen.

Åtstramningen av finanspolitiken fortsätter, men den blir begränsad 2006 och 2007. Något högre skatter och en minskning av antalet offentligt anställda bidrar till ett lägre budgetunderskott, vilket för budgetåret 2005/2006 bedöms uppgå till ca 6,5 procent av BNP.

Konsumentpriserna sjönk med 0,3 procent 2005, vilket bl.a. förklaras av lägre livsmedelspriser och sänkta elavgifter. I år stiger konsumentpriserna med 0,5 procent och 2007 med 0,8 procent. Efter flera år med mycket expansiv penningpolitik aviserade Bank of Japan en omläggning av penningpolitiken. Denna innebär att den stora mängden likvida medel, som Bank of Japan tillhandahållit bankerna till praktiskt taget nollränta, kommer att minska. Dessutom kommer centralbanken att på sikt överge nollräntepolitiken.

Kina fortsätter att expandera snabbt

BNP i Kina ökade med hela 9,9 procent 2005 (se diagram 40), vilket var högre än väntat. Nya beräkningar, där tjänstesektorn bättre fångats in i räkenskaperna, innebär att BNP-tillväxten reviderats upp med i genomsnitt 0,5 procentenheter per år under perioden 1995–2005.

Reformarbetet i Kina gick vidare 2005. Omstruktureringarna av de statliga företagen och reformerna inom den finansiella sektorn fortsatte. Bland annat börsintroducerades två statliga

banker och det utländska ägandet i dessa ökade. Andelen s.k. dåliga lån hos banksektorn sjönk till ca 9 procent. Efter det att yuanen knöts till en valutakorg i juli 2005, har yuanen stärkts mot dollarn med sammanlagt ca 3 procent.

Både investeringarna och exporten fortsatte att öka i mycket snabb takt 2005. Fastprisberäkningar för dessa variabler publiceras inte. Används den implicita deflatorn för BNP blir tillväxttakterna ca 24 respektive 9 procent i fasta priser. Den höga investeringsökningen förra året var ändå en betydande dämpning jämfört med 2004 (se diagram 41). Avsaktningen berodde främst på vissa åtstramningsåtgärder som genomfördes för att kyla ner den överhettade fastighetsmarknaden. Följden blev att fastighetspriserna sjönk, vilket bromsade investeringsökningen.

Kinas handelsöverskott fortsatte att stiga kraftigt 2005. Kinas dollarreserv ökade samtidigt till ca 800 miljarder dollar, vilket är världens största dollarreserv efter Japans.

BNP-tillväxten fortsätter att vara hög framöver, men den dämpas till ca 9 procent per år 2006 och 2007.

Stark tillväxt i Indien

BNP-tillväxten i Indien uppgick till 7,1 procent i fjol och väntas bli något högre 2006 och 2007 (se diagram 42). Den snabba tillväxten resulterade i att börsen ökade med 40 procent i fjol. Tillväxten drivs av inhemsk efterfrågan. Det största bidraget kommer från hushållens konsumtion som växer med ca 7 procent per år under prognosperioden. Även investeringarna ökar markant, framför allt inom industrin för s.k. IT-offshoring, där internationella företag flyttar verksamheter som programmering, support och administration till Indien.

Inflationen i Indien uppgick till 3,9 procent 2005, och beräknas öka till mellan 5 och 6 procent under prognosperioden. Centralbanken har redan genomfört räntehöjningar och ytterligare höjningar väntas under 2006.

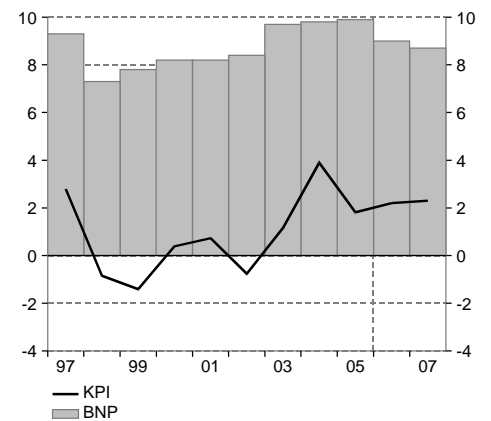
Latinamerika

Robust tillväxt och låg inflation

Ekonomierna i Latinamerika har gynnats av den starka globala efterfrågan och höga råvarupriser. Exporttillväxten dämpas dock något 2006 och 2007. Däremot utvecklas den inhemska efterfrågan i flertalet latinamerikanska länder starkt och BNP-tillväxten för regionen ligger kvar på omkring 4 procent 2006. En viss nedgång väntas dock för 2007 (se diagram 43).

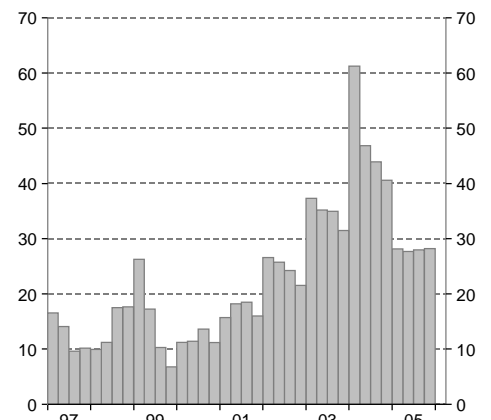
Trots en relativt hög tillväxt är inflationen måttlig i ett historiskt perspektiv. Här har sannolikt införandet av inflationsmål i

Diagram 40 Inflation och BNP i Kina
Procent respektive årlig procentuell förändring

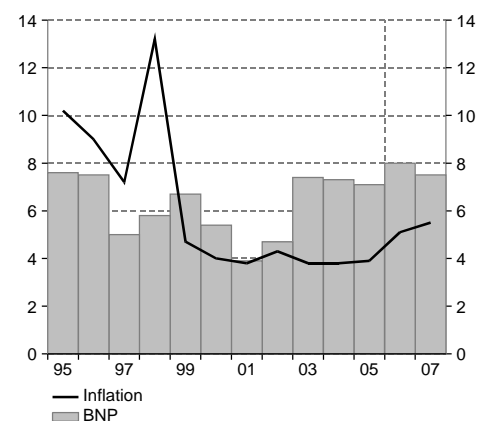
Källor: IMF, National Bureau of Statistics, China och Konjunkturinstitutet.

Diagram 41 Fasta investeringar i Kina
Årlig procentuell förändring, löpande priser, kvartalsvärden

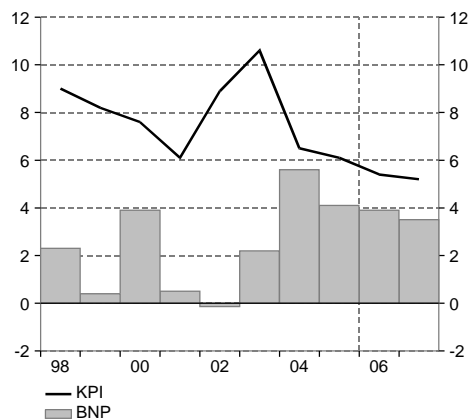

Källa: National Bureau of Statistics, China.

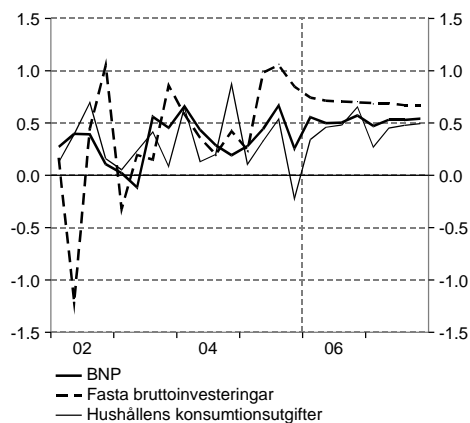
Diagram 42 Inflation och BNP i Indien
Procent respektive årlig procentuell förändring

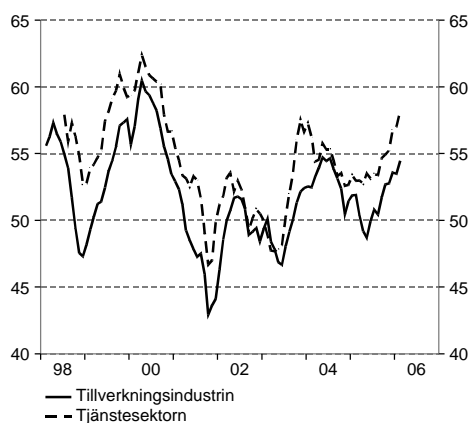
Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 43 Inflation och BNP i Latinamerika
Procent respektive årlig procentuell förändring

Källa: IMF och Konjunkturinstitutet.

Diagram 44 BNP och efterfrågan i euro området
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 45 Inköpschefsindex euroområdet
Index, månadsvärden

Källa: NTC Research Ltd.

en rad latinamerikanska länder spelat en roll. Inflationen väntas ligga på omkring 5 procent framöver.

Bytesbalansöverskott har inneburit att vissa latinamerikanska länder har kunnat minska sina utlandsskulder. Denna utveckling bidrar till att minska ländernas känslighet för svängningar på de internationella finansiella marknaderna, vilket i sin tur skapar bättre förutsättningar för en stabil ekonomisk utveckling i regionen.

Euroområdet

Uppgången blir allt tydligare

Den starka globala konjunkturen har bidragit till att en självbärande återhämtning nu bedöms ha kommit igång även i euroområdet. En relativt svag inkomstutveckling hos hushållen och en något dämpad exporttillväxt innebär emellertid att återhämtningen blir ganska långsam.

Officiell statistik målar dock upp en något annorlunda bild av konjunkturutvecklingen i slutet av 2005. Den uppmätta BNP-tillväxten i euroområdet sjönk det fjärde kvartalet 2005 till måttliga 0,3 procent (se diagram 44). Bakom den lägre tillväxten låg markant lägre konsumtionstillväxt för både hushållen och den offentliga sektorn. Även exporttillväxten föll kraftigt. Däremot fortsatte investeringarna att växa i relativt hög takt.

Nedgången i slutet av 2005 blir dock tillfällig och beror sannolikt till viss del på svårigheter i beräkningen av kvartalsförloppet i nationalräkenskaperna. De flesta index som baseras på företagsenkäter steg under loppet av det fjärde kvartalet och fortsatte att stiga i januari och februari (se diagram 45). I Tyskland nådde IFO:s huvudindex i februari sin högsta nivå sedan 1991.

Orderläget, såväl för hemmamarknaden som för exportmarknaden, fortsatte också att förbättras i januari och februari (se diagram 46). Dessutom har hushållens förtroende ökat och ligger för första gången på över tre år över sitt historiska genomsnitt (se diagram 47). Bedömningen är att konsumtionen och exporten accelererar och att BNP-tillväxten stiger till 0,6 procent det första kvartalet 2006.

Börsutvecklingen har varit stark de senaste månaderna och sedan årsskiftet 2005/2006 har kurserna stigit med knappt 10 procent. De nominella långräntorna har också stigit, men är fortfarande låga i ett historiskt perspektiv (se diagram 67). Euron försvagades med ca 5 procent i effektiva termer under loppet av det första halvåret 2005 och dess kurs har därefter varit mer eller mindre oförändrad.

De gynnsamma finansiella förhållandena bidrar, tillsammans med en stark global efterfrågetillväxt och en allt starkare finansi-

ell ställning hos företagen, till att investeringsåterhämtningen fortsätter, om än i en ganska måttlig takt (se diagram 44).

Situationen på arbetsmarknaden är avgörande för den fortsatta konjunkturutvecklingen. Från september 2004 till oktober 2005 föll arbetslösheten från 8,9 procent till 8,3 procent (se diagram 48). Därefter avstannade nedgången enligt officiell statistik och arbetslösheten låg i januari 2006 kvar på 8,3 procent. Även när det gäller sysselsättningen förbättrades läget under 2005. Under de tre första kvartalen 2005 ökade sysselsättningen i genomsnitt med 0,8 procent på årsbasis. Indikatorer, bl.a. inköpschefsindex, pekar på att sysselsättningen fortsatte att öka i slutet av 2005 och början av 2006. Det bör tilläggas att statistikomläggningar för tillfället försvårar tolkningen av arbetsmarknadsstatistiken.

Arbetslösheten faller långsamt framöver, samtidigt som sysselsättningsökningen blir relativt dämpad. Förbättringen på arbetsmarknaden blir därmed ganska måttlig. Tillsammans med en fortsatt dämpad, om än något stigande, löneökningstakt bidrar detta till att konsumtionsåterhämtningen blir förhållandevis trög. Hushållens sparkvot minskar något under prognosperioden.

Inte heller från finanspolitiken kommer några större impulser. För euroområdet som helhet väntas finanspolitiken vara neutral under 2006 och 2007. För de tre medlemsländer som i dagsläget bedöms ha lägst resursutnyttjande (Tyskland, Nederländerna och Portugal) väntas finanspolitiken bli åtstramande. Den nya tyska regeringen har givit en hög prioritet åt en förbättring av de offentliga finanserna. Med bl.a. en momshöjning i början av 2007 ska den i Stabilitets- och tillväxtpakten stipulerade 3-procentsgränsen för underskottet i det offentliga finansiella sparandet uppnås samma år.

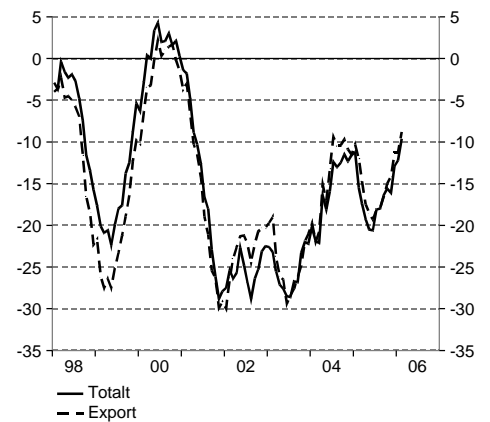
Sammantaget ökar BNP i euroområdet med ca 0,5 procent per kvartal under resten av prognosperioden. Detta bedöms vara något högre än den trendmässiga tillväxttakten. För helåret 2006 och 2007 uppgår tillväxten till 2,0 respektive 2,1 procent.

ECB höjer styrräntan långsamt

Till följd av ökande energipriser steg inflationen i euroområdet från ca 2 procent våren 2005 till 2,6 procent i september. Sedan dess har bidraget från energipriserna fallit tillbaka, även om det åter steg i början av 2006, och inflationen uppgick i februari till 2,3 procent (se diagram 49). Den s.k. kärninflationen, dvs. förändringen i HIKP exklusive energi, livsmedel, alkohol och tobak, har fallit kontinuerligt sedan mitten av 2002 och uppgick i februari till 1,2 procent. Skillnaderna mellan de två måtten väntas minska framöver. Minskande bidrag från energipriserna dämpar inflationen i år, samtidigt som ett gradvis ökande resursutnyttjande drar upp kärninflationen.

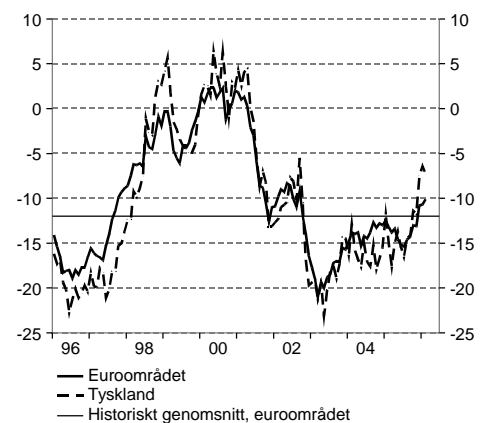
Trots att ECB åter höjde styrräntan i början av mars är penningpolitiken fortfarande tydligt expansiv. Positiva konjunktur-

Diagram 46 Orderläget, tillverkningsindustrin i euroområdet
Nettotal, månadsvärden

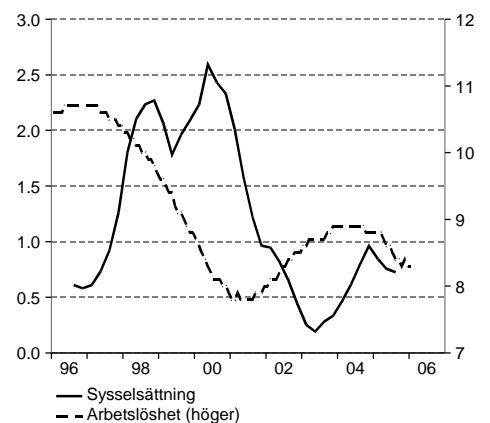
Källa: Eurostat.

Diagram 47 Hushållens förtroende i euroområdet
Nettotal, månadsvärden

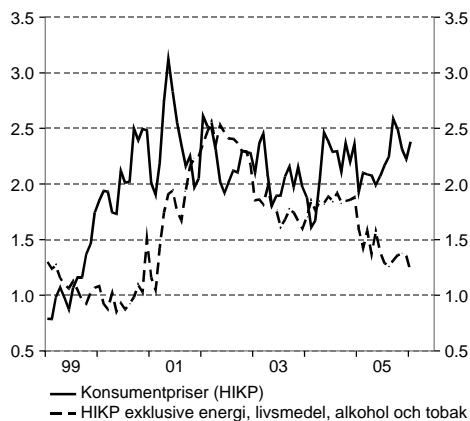

Källa: EU-kommissionen.

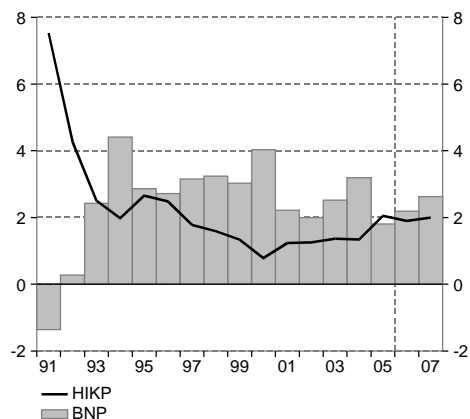
Diagram 48 Sysselsättning och arbetslöshet i euroområdet
Årlig procentuell förändring respektive procent av arbetskraften

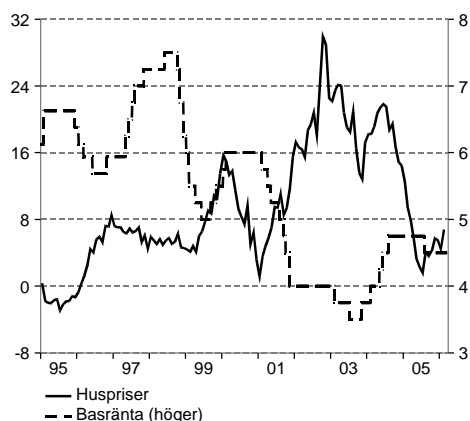
Källa: Eurostat.

Diagram 49 Inflation i euroområdet
Procent, månadsvärden

Källa: Eurostat.

Diagram 50 Inflation och BNP i Storbritannien
Procent respektive årlig procentuell förändring

Källor: Office for National Statistics och Konjunkturinstitutet.

Diagram 51 Huspriser och styrränta i Storbritannien
Årlig procentuell förändring respektive procent, månadsvärden

Källor: Halifax och Bank of England.

signaler och tendenser till ökade lönekrav talar för att ECB fortsätter att föra penningpolitiken i en allt mindre expansiv riktning.

Å andra sidan bedöms resursutnyttjandet i euroområdet fortfarande vara lågt och återhämtningen väntas bli trög och är alltså osäker. ECB antas därmed höja styrräntan ganska långsamt. Nästa räntehöjning väntas komma i augusti. I slutet av 2007 har styrräntan höjts till 3,25 procent. Detta innebär att penningpolitiken fortfarande ger understöd åt tillväxten.

Tabell 5 Valda indikatorer för euroområdet

Miljarder euro, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser.

	2004	2004	2005	2006	2007
Hushållens konsumtionsutgifter	4 411	1,4	1,4	1,3	1,8
Offentliga konsumtionsutgifter	1 577	1,1	1,3	2,2	1,7
Fasta bruttoinvesteringar	1 557	1,8	2,2	3,2	2,8
Lagerinvesteringar ¹	17	0,3	0,1	0,1	0,0
Nettoexport ¹	160	0,0	-0,2	0,0	0,2
BNP	7 723	1,8	1,4	2,0	2,1
HIKP		2,1	2,2	2,0	2,1
Arbetslöshet		8,9	8,5	8,4	8,2
Styrränta ^{2,3}		2,00	2,25	2,75	3,25
Lång ränta ^{2,4}		3,6	3,4	4,2	4,4
Dollar/Euro ²		1,34	1,19	1,21	1,23

¹ Miljarder euro respektive bidrag till BNP-tillväxten.

² Vid slutet av respektive år.

³ Refiränta.

⁴ 10-årig statsobligationsränta.

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Storbritannien

Stark tillväxt efter tillfällig svacka

BNP-tillväxten i Storbritannien föll till 1,8 procent 2005 från 3,2 procent 2004 (se diagram 50). Nedgången är tillfällig och BNP-tillväxten väntas stiga till över 2 procent såväl i år som nästa år.

Avmattningen förra året berodde delvis på att penningpolitiken stramades åt från senare delen av 2003 t.o.m. augusti 2004, då styrräntan höjdes till 4,75 procent (se diagram 51). Höjningarna ledde till en betydande dämpning av prisökningstakten på fastigheter. Hushållens konsumtionsökning avtog till följd av den lägre prisökningstakten på fastigheter och de högre räntorna. Även ökade skatter dämpade hushållens konsumtionsutveckling. Den svagare fastighetsmarkanden bidrog även till att byggnadsinvesteringarna steg långsammare. Maskininvesteringstillväxten saktade också in, vilket delvis berodde på högre företags-skatte. Centralbankens sänkning av styrräntan till 4,50 procent i

augusti 2005, bidrog till att fastighetspriserna steg något snabbare och hushållen konsumtion stärktes.

Konjunktoren förbättras under 2006 och 2007. Hushållens konsumtionsutveckling stärks till följd av högre sysselsättning samt starkare ökning av disponibelinkomsterna. Även brittisk export ökar snabbare eftersom tillväxten i euroområdet stiger, samtidigt som efterfrågeutvecklingen från länder utanför euroområdet fortsätter att vara god. Också maskininvesteringstillväxten tilltar framöver, i bl.a. IKT-utrustning, efter den tillfälliga avmattningen 2005. Utvecklingen drivs på av den relativt starka efterfrågetillväxten, det höga kapacitetsutnyttjandet och det goda vinstläget i företagen.

Sammantaget växer BNP med 2,2 procent i år och accelererar till 2,6 procent 2007, vilket är i linje med den potentiella BNP-tillväxten på ca 2,5 procent (se diagram 50). Konsumentpriserna ökar med 1,9 procent i år och 2,0 procent 2007, vilket är i överensstämmelse med Bank of Englands inflationsmål på 2,0 procent.

Snabb tillväxt i de nya EU-länderna³

BNP-tillväxten i de nya EU-länderna väntas uppgå till ca 4,5 procent per år under prognosperioden (se diagram 52). Tillväxten drivs av såväl stark inhemsk efterfrågan som export. Den relativt snabba konsumtionsökningen på nästan 4 procent stöds av ökande realinkomster. Exporten gynnas av växande efterfrågan från övriga EU-länder. Investeringsstillväxten stärks bl.a. av bidrag från EU:s strukturfonder.

Den viktade inflationstakten i de nya EU-länderna uppgick till 2,6 procent 2005 och väntas uppgå till drygt 2,6 procent per år 2006 och 2007. Inflationstakten har fallit markant i Polen, Tjeckien och Slovakien och uppgår till mellan 2 och 3 procent. Centralbankerna i Polen och Slovakien har sänkt sina styrräntor.

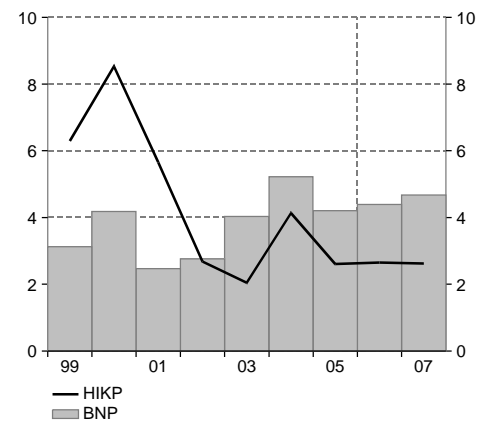
Norden

Mindre expansiv penningpolitik i Norge

Enligt preliminär statistik dämpades BNP-tillväxten i Norge under fjärde kvartalet 2005 till 0,2 procent, vilket kan jämföras med en tillväxt på 0,7 procent under tredje kvartalet. Tillväxttakten för helåret 2005 blev 2,5 procent. Kapacitetsutnyttjandet är fortfarande högt och arbetslösheten låg.

Hushållens inköpsplaner ligger kvar på en hög nivå och hushållens konsumtion förväntas växa med 2,8 procent i år och med

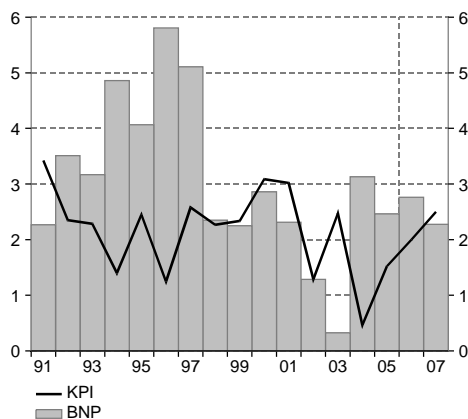
Diagram 52 Inflation och BNP i nya EU-länder
Procent respektive årlig procentuell förändring

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

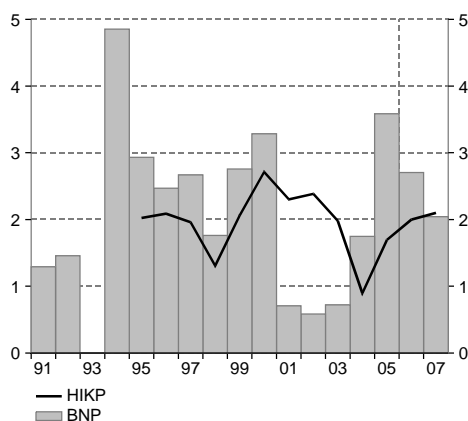
³ Cypern, Estland, Malta, Lettland, Litauen, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern.

Diagram 53 Inflation och BNP i Norge
Procent respektive årlig procentuell förändring

Källor: Statistisk Sentralbyrå och Konjunkturinstitutet.

Diagram 54 Inflation och BNP i Danmark
Procent respektive årlig procentuell förändring

Källor: Danmarks Statistik och Konjunkturinstitutet.

2,4 procent nästa år. Den långsammare konsumtionstillväxten 2007 beror bland annat på en successivt stramare penningpolitik. De höga oljepriserna resulterar i en fortsatt investeringstillväxt inom olje- och gassektorn 2006. BNP-tillväxten uppgår till 2,8 procent 2006 och till 2,3 procent 2007 (se diagram 53).

Inflationstakten uppgick till 1,5 procent 2005 och beräknas stiga till 2,0 respektive 2,5 procent 2006 och 2007. Den norska centralbanken sänkte successivt räntan från 7,00 procent i slutet av 2002 till 1,75 procent i mars 2004. I juni och november 2005 höjde den norska centralbanken räntan till 2,00 respektive 2,25 procent. Styrräntan höjdes igen i mars 2006 till 2,50 procent.

Arbetslösheten faller i Danmark

BNP i Danmark sjönk enligt den senaste utfallsstatistiken med 0,5 procent fjärde kvartalet 2005, vilket kan jämföras med en uppgång på 1,2 procent kvartalet innan. BNP-tillväxten för helåret 2005 blev 3,6 procent, vilket är dubbelt så mycket som 2004.

Stigande sysselsättning stimulerar hushållens konsumtion som växer med 2,6 respektive 1,7 procent 2006 och 2007. Bostadsinvesteringarna växer starkt, bl.a. på grund av den snabba uppgången i huspriserna. BNP-tillväxten blir 2,7 procent 2006 och 2,0 procent 2007 (se diagram 54). BNP-tillväxten är därmed högre än den trendmässiga utvecklingen, som bedöms vara kring 1,5 procent, och resursutnyttjandet stiger successivt. Arbetslösheten beräknas falla till ca 5 procent 2007, vilket är historiskt mycket lågt.

Inflationen i Danmark uppgick till 1,7 procent 2005, och beräknas stiga till 2,0 procent under prognosperioden i takt med att resursutnyttjandet stiger. Centralbanken höjde styrräntan den 17 februari 2006 med 0,10 procentenheter till 2,50 procent för att stödja den danska kronan. Styrräntan höjdes igen till 2,75 procent den 2 mars 2006 efter ECB:s räntehöjning.

Stabil tillväxt och låg inflation i Finland

BNP i Finland växte med 0,9 procent under fjärde kvartalet 2005. BNP-tillväxten för helåret 2005 blev 2,2 procent. Tillväxten 2005 blev därmed högre än vad tidigare kvartalsutfall har indikerat, beroende på att tillväxten i början av 2005 har reviderats upp.

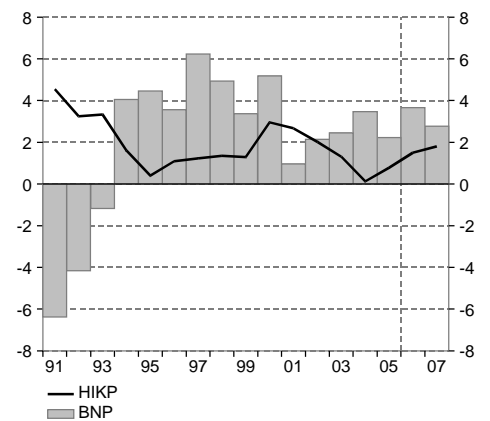
Hushållens konsumtion växte med 3,8 procent 2005, och gav därmed ett stort bidrag till BNP-tillväxten. Konsumtionen stimulerades av att sysselsättningen steg med 1,5 procent. Trots den goda utvecklingen på arbetsmarknaden ökade preliminärt hushållens reala disponibla inkomster endast med 0,4 procent, bl.a. till följd av lägre aktieutdelningar. Hushållens sparkvot föll

därmed och blev t.o.m. negativ. De fasta investeringarna växte med 1,8 procent 2005, till följd av att bostadsinvesteringarna ökade starkt. Den starka inhemska efterfrågan 2005 innebar en kraftig ökning i importen och trots en god exportutveckling blev utrikeshandelns bidrag till BNP-tillväxten negativt.

Tillväxten i Finland breddas under 2006 och 2007. Tillväxten i hushållens konsumtion förblir stark, men minskar något bl.a. till följd av en långsammare ökning av sysselsättningen. Tillväxttakten i de fasta bruttoinvesteringarna ökar. Expansiva produktionsplaner hos företagen talar för att även maskininvesteringarna bidrar till investeringstillväxten. Finlands export fortsätter att växa starkt eftersom utsikterna för den globala ekonomin är goda. BNP-tillväxten i Finland blir 3,7 procent 2006 och 2,8 procent 2007 (se diagram 55).

Inflationen i Finland blev 0,8 procent 2005, och var därmed lägre än genomsnittet i euroområdet för fjärde året i rad. Inflationen väntas stiga till 1,5 procent 2006 och 1,8 procent 2007, i takt med att resursutnyttjandet ökar.

Diagram 55 Inflation och BNP i Finland
Procent respektive årlig procentuell förändring

Källor: Statistikcentralen och Konjunkturinstitutet.

Finansmarknaderna

Riksbankens höjningar av reporäntan under inledningen av 2006 har i sig medfört något stramare monetära förhållanden. Resursutnyttjandet stiger dock framöver, vilket innebär ett långsamt tilltagande inflationstryck. För att undvika en alltför hög inflation på sikt kommer reporäntan behöva höjas ytterligare de närmaste åren.

Stark börsutveckling i takt med stigande vinster

En stark konjunkturuppgång tillsammans med tidigare kostnadsnedskärningar har medfört att vinsterna i de svenska börsbolagen är höga. Därmed har börsen utvecklats starkt. Under 2005 steg den svenska börsen med ca 30 procent och sedan årsskiftet har den stigit med ca 10 procent (se diagram 56). De senaste årens starka börsutveckling har medfört att en stor del av börsnedgången under 2000–2003 har återhämtats, med undantag framför allt för företag inom IKT-sektorn.

De senaste årens starka produktivitetstillväxt har bidragit till de höga vinsterna i börsbolagen. Företagen har kunnat möta den stigande efterfrågan utan att öka antalet anställda nämnvärt. I relation till de förväntade vinsterna är dagens värdering av börsen inte speciellt hög. Det s.k. P/E-talet som relaterar dagens pris till de förväntade vinsterna är lägre än genomsnittet sedan 1995 (se diagram 57).

Den internationella börsutvecklingen har också den varit inne i en förhållandevis stark period. Under 2005 steg exempelvis börsen i Japan med ca 40 procent. Det ska ses mot bakgrund av den allt ljusare bilden av den japanska ekonomin, där bland annat de senaste årens deflationsproblem snart bedöms vara över. De strukturella problem som funnits inom den japanska företagssektorn verkar till viss del ha börjat lösas upp, vilket bidragit till en allmän stigande optimism som verkat positivt för börsutvecklingen.

Däremot skiljer sig börsutvecklingen i USA under 2004 såväl som 2005 från den internationella utvecklingen i stort. Det breda S&P 500-indexet steg under 2005 med måttliga 3 procent och den teknikdominerade Nasdaq-börserna med drygt 1 procent (se diagram 58). En förklaring till detta kan vara att värderingen av börserna under ett antal år varit hög i förhållande till den förväntade vinstutvecklingen i USA (se diagram 57).

Penningpolitik och räntor

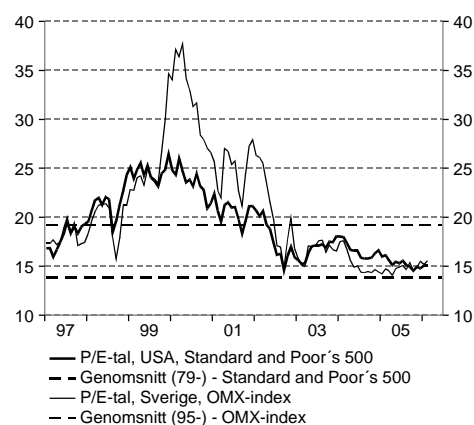
Trots de senaste höjningarna av styrräntorna i Sverige och euroområdet är penningpolitiken fortfarande tydligt expansiv. I USA, där styrräntan höjts successivt sedan 2004, går penningpolitiken i en åtstramande riktning ännu ett tag (se diagram 59).

Diagram 56 Börsutvecklingen i Sverige
Index, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

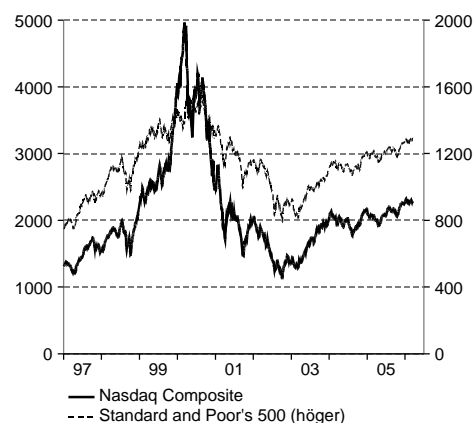
Källa: EcoWin.

Diagram 57 P/E-tal
Månadsvärden

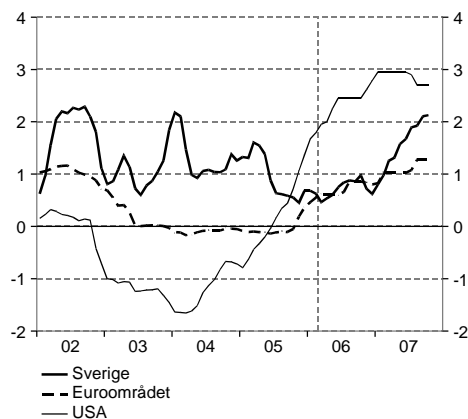

Anm. P/E-tal: aktiepris dividerat med förväntade vinster 12 månader framåt.
Källor: Prudential Equity Group, LCC och JCF.

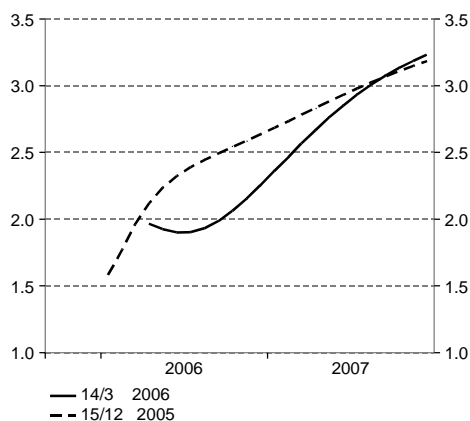
Diagram 58 Börsutvecklingen i USA
Index, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

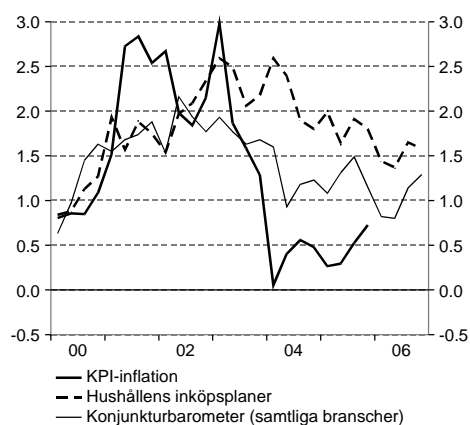
Källa: EcoWin.

Diagram 59 Korta realräntor
Procent

Anm. Inflationen är beräknad som inflationstakten under innevarande tremånadersperiod, uttryckt i årstakt. Räntan är en nominell tremånadersränta. Perioden i diagrammet är kortare än prognosperioden av beräkningstekniska skäl.
Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 60 Förväntad reporänta i Sverige enligt avkastningskurvan
Procent, månadsvärden

Källor: Reuters och Konjunkturinstitutet.

Diagram 61 Inflationförväntningar på ett års sikt i Sverige och KPI-inflation
Procent, kvartalsvärden

Anm. Förväntningar är tidsförskjutna ett år framåt.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Påtagligt låga inhemska inflationsförväntningar

Riksbankens två höjningar av reporäntan hittills under 2006 har varit förväntade av marknaden. Synen på den framtida reporänteutvecklingen har dock förändrats något. Marknadsaktörerna förväntar sig nu en lägre reporänta under 2006 och i stort sett hela 2007, än de gjorde i december 2005 (se diagram 60). Om fem år förväntar sig penningmarknadsaktörerna en reporänta på ca 3,3 procent, enligt Prosperas undersökning från februari.

En bidragande orsak till den låga förväntade reporäntan är det alltså låga inflationstrycket. De kortsiktiga inflationsförväntningarna enligt Konjunkturbarometern och undersökningen Hushållens inköpsplaner har justerats ner sannolikt som en följd av en låg faktisk inflation (se diagram 61). De långsiktiga inflationsförväntningarna, som är en bättre indikator på inflationsmålets trovärdighet, är dock bara marginellt lägre än inflationsmålet. I Prosperas senaste undersökning förväntade sig exempelvis penningmarknadsaktörerna en inflationstakt om fem år på 1,9 procent. De långa inflationsförväntningarna utlästa från skillnaden mellan realobligationsräntan och den nominella obligationsräntan, *break-even* inflationen, är däremot påtagligt lägre än Riksbankens inflationsmål men detta kan delvis bero på tidsvarierande risk- och likviditetspremier (se diagram 62).

Penningpolitiken bör stramas åt under prognosperioden

Trots Riksbankens två höjningar av reporäntan hittills under 2006 är penningpolitiken i Sverige fortfarande expansiv (se diagram 59).

Inflationen i Sverige är påtagligt lägre än målsatta 2 procent. I februari var inflationstakten med UND1X 0,8 procent (se diagram 63). I huvudsak beror detta på inhemska förhållanden.

Produktivitetstillväxten har varit överraskande hög de senaste åren. Detta har hållit tillbaka produktionskostnaderna och därmed inflationstrycket. Produktivitetstillväxten har bidragit till ett lågt resursutnyttjande på arbetsmarknaden, vilket hållit tillbaka löneökningstakten. Ett tecken på att det fortfarande finns mycket lediga resurser på arbetsmarknaden är att företagen rapporterar låga bristtal.

Situationen på arbetsmarknaden förbättras dock snabbt, vilket förklaras av den expansiva ekonomiska politiken och den pågående internationella konjunkturuppgången. Sysselsättningen prognostiseras öka med 1,7 procent 2006. Sysselsättningsökningen medför att de lediga resurserna på arbetsmarknaden successivt tas i anspråk (se diagram 64). Det stigande resursutnyttjandet leder till att löneökningstakten stiger. Timlönen i näringslivet beräknas 2007 stiga med drygt 4 procent. Detta är något mer än referensvärdet på 4,0 procent som på lång sikt antas vara

förenligt med en inflation på 2 procent.⁴ Så vitt nu kan bedömas kommer resursutnyttjandet på arbetsmarknaden att fortsätta stiga även efter 2007, vilket innebär att resursutnyttjandet kommer att bli högre än vad som långsiktigt är förenligt med 2 procent inflation.

Den i utgångsläget låga inflationen och ett resursutnyttjande som snabbt stiger från en låg nivå innebär att penningpolitiken ställs inför en svår avvägning. En alltför snabb åtstramning av penningpolitiken leder till att inflationen kommer att ligga långt under 2 procent under prognosperioden samtidigt som resursutnyttjandet ökar onödigt långsamt. En alltför långsam åtstramning av penningpolitiken leder å andra sidan till ett så stort arbetsmarknadsgap att inflationen riskerar att hamna långt över inflationsmålet.

Enligt Konjunkturinstitutets bedömning är det lämpligt att hålla styrräntan oförändrad till oktober 2006 för att därigenom förkorta tidsperioden med alltför låg inflation och alltför lågt resursutnyttjande. Därefter bör reporäntan höjas relativt snabbt till 3,75 procent i slutet av 2007 för att motverka ett ohållbart högt resursutnyttjande och en alltför hög inflation efter 2007 (se diagram 65). Med hänsyn till det då höga resursutnyttjandet är det, såvitt nu kan bedömas, lämpligt att fortsätta höja reporäntan även efter 2007.

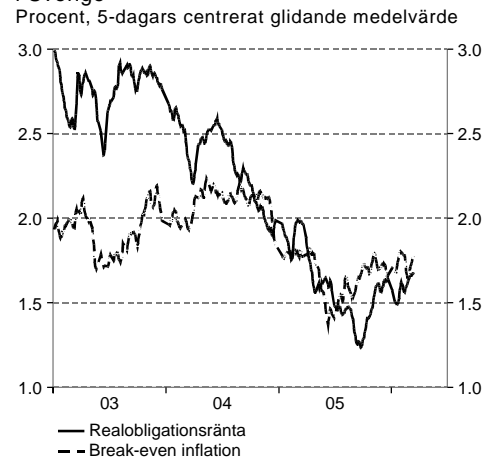
Inflationen kommer dock att öka långsamt under prognosperioden. UND1X-inflationen blir endast 1,5 procent i slutet av 2007. Även rensat för energipriser, som väntas falla under prognosperioden och därmed starkt bidrar till den låga UND1X-inflationen, understiger inflationen 2 procent i slutet av 2007 (se diagram 63).

Fortsatta räntehöjningar i USA

Resursutnyttjandet i USA blir alltmer ansträngt, vilket kräver fortsatta räntehöjningar. BNP-gapet blir i år positivt för första gången på ett antal år. Detta har medfört ett tilltagande inflationstryck även om en del av den senaste tidens höga inflation kan förklaras av tillfälliga faktorer som exempelvis det ökande oljepriset. Det är mot bakgrund av det tilltagande resursutnyttjandet och den fortsatt höga tillväxten i USA som den amerikanska centralbanken (Fed) har fortsatt att höja sin styrränta från historiskt låga 1,00 procent till 4,50 procent (se diagram 66).

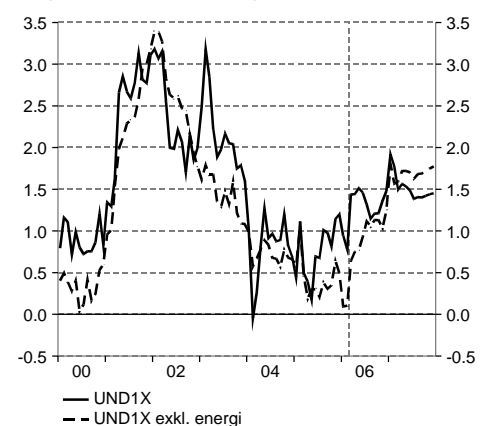
Fed bedöms fortsätta att höja styrräntan under våren och sommaren 2006 till 5,25 procent, vilket bedöms leda till att penningpolitiken blir lätt åtstramande. Den högre räntan är nödvändig för att undvika ett alltför ansträngt resursutnyttjande och därmed en alltför hög inflation. Styrräntan sänks något under

Diagram 62 Realränta och break-even inflation i Sverige

Anm. Break-even inflationen är skillnaden mellan en nominell obligationsränta och en realobligationsränta med liknande löptid. Löptiden är ca 10 år.
Källa: EcoWin.

Diagram 63 UND1X
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

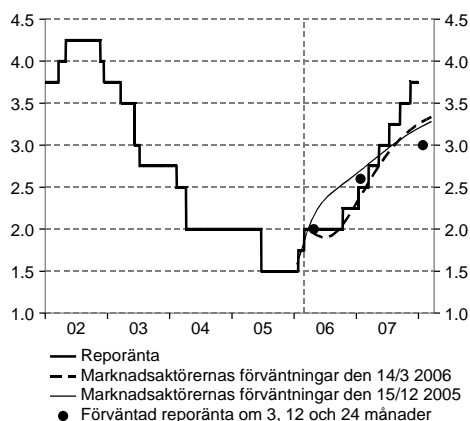
Diagram 64 Arbetsmarknadsgap
Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som antal arbetade timmars avvikelser från sin potentiella nivå.
Källa: Konjunkturinstitutet.

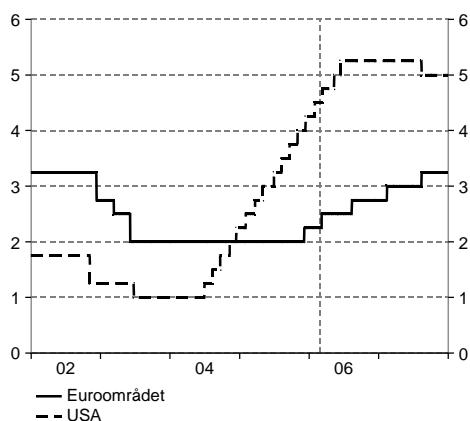
⁴ Se ”Produktivitet och löner till 2015”, Specialstudie Nr 6, Konjunkturinstitutet, 2005.

Diagram 65 Reporäntan i Sverige
Procent, dagsvärden

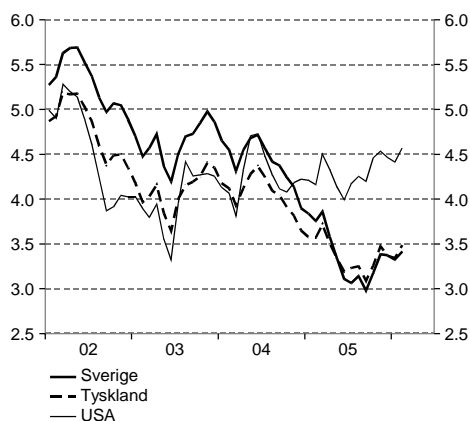
Anm. Enligt avkastningskurvan och Prosperas mätning den 25/1 2006.
Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

Diagram 66 Styrräntor
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 Långräntor, tioåriga statsobligationer
Procent, veckovärden

Källa: Riksbanken.

2007 när tillväxttakten fallit ner mot en mer långsiktigt hållbar nivå. I slutet av 2007 är styrräntan 5,00 procent (se diagram 66).

Långsamt högre ränta i euroområdet

Den europeiska centralbanken (ECB) har på kort tid höjt sin styrränta från 2,00 procent till 2,50 procent i mitten av mars (se diagram 66). Även efter dessa höjningar är penningpolitiken i euroområdet tydligt expansiv. Höjningarna av styrräntan ska ses i ljuset av att inflationen i euroområdet, trots den relativt låga BNP-tillväxten, under en längre period har överstigit 2 procent.

Konjunkturåterhämtningen i euroområdet tycks nu vara mer robust och tillväxttakten bedöms tillta under prognosperioden. Utgångsläget är dock en ekonomi med, såvitt nu kan bedömas, mycket lediga resurser. Mot bakgrund av detta bedöms ECB fortsätta på den inslagna vägen mot en långsamt allt mindre expansiv penningpolitik. Styrräntan bedöms höjas gradvis för att i slutet av 2007 uppgå till 3,25 procent (se diagram 66).

Fortsatt låga obligationsräntor

Trots att konjunkturuppgången pågått en tid, framför allt i USA, är de långa obligationsräntorna alltför låga. Normalt brukar en konjunkturåterhämtning, med stigande korta räntor, medföra att de långa obligationsräntorna stiger. Obligationsräntorna i USA är nu i stort sett på samma nivå som när Fed påbörjade sin normalisering av styrräntenivån i juni 2004 (se diagram 67). Hittills har styrräntan höjts med 3,50 procentenheter. Utvecklingen har medfört att avkastningskurvan, som visar räntan för olika löptider, har blivit påtagligt flack. Vissa segment av den amerikanska avkastningskurvan har till och med uppvisat en negativ lutning.

En förklaring till de låga obligationsräntorna är att penningpolitiken i såväl USA som euroområdet uppfattas som trovärdig, vilket har resulterat i låga och stabila inflationsförväntningar. Det låga ränteläget kan också bero på att sparbenägenheten i världen är hög. Bland annat bedöms de oljeproducerande länderna på kort sikt spara en betydande del av de stigande oljeintäkterna, samtidigt som de oljeimporterande länderna i mindre grad drar ner på sitt sparande. De kinesiska hushållens återhållsamma konsumtion bidrar också till det höga sparatet. Till detta kommer en hög efterfrågan på långa obligationsplaceringar från pensionsförvaltare, som även det kan förklara de låga obligationsräntorna.

Under sommaren och hösten 2005 var obligationsräntorna rejält nedpressade i såväl Sverige som USA och Tyskland. Därefter har obligationsräntorna stigit något. Detta gäller såväl de nominella obligationsräntorna som räntorna på realobligationer (se diagram 67 och diagram 68). De svenska nominella obligationsräntorna är lägre än motsvarande räntor i Tyskland, vilket är

ovanligt. Denna räntedifferens ökade när marknaden ändrade sin syn på den framtida svenska penningpolitiken i samband med det låga KPI-utfallet i januari. Räntemarginalen mot Tyskland var i mitten av mars ca 0,1 procentenheter.

I takt med att resursutnyttjandet stiger och styrräntorna höjs förväntas de långa obligationsräntorna att stiga under prognosperioden. I slutet av 2007 beräknas den tioåriga statsobligationsräntan i Sverige vara 4,6 procent, där den rekommenderade högre reporäntan förklarar en stor del av ökningen. Motsvarande ränta i USA och Tyskland kommer att vara 5,4 respektive 4,4 procent i slutet av 2007.

Växelkurser

Utvecklingen på valutamarknaderna har varit relativt lugn den senaste tiden. Framtidsutsikterna för dollarn är dock fortfarande osäkra mot bakgrund av de stora obalanserna i den amerikanska ekonomin.

Långsam försvagning av dollarn

Valutakursutvecklingen tycks under en tid ha dominerats av faktiska och förväntade korträntedifferenser mellan olika valutor. De successiva höjningarna av styrräntan i USA som resulterade i ökade räntemarginaler mot omvärlden har haft en stärkande effekt på dollarn. Sedan årsskiftet 2004/2005 har dollarn stigit med ca 13 procent i värde mot euron.

Dollarn har från årsskiftet fram till mitten av mars försvagats något mot euron. I mitten av mars 2006 kostade en euro ca 1,21 dollar (se diagram 69).

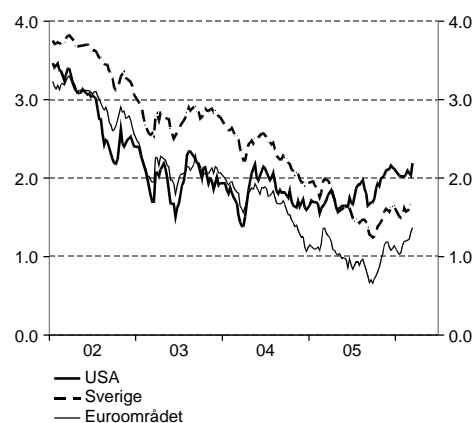
USA:s sparandeunderskott finansieras via stora kapitalinflöden från utlandet. Så länge omvärlden är villig att finansiera sparandeobalanserna i den amerikanska ekonomin kommer inte dollarns värde att ändras nämnvärt. I ett längre perspektiv är det rimligt att anta att dollarns värde kommer att sjunka då sparandeobalanserna förr eller senare måste korrigeras.

Tidigare har dollarn fått stöd av den allt högre amerikanska räntan. Räntehöjningscykeln i USA närmar sig slutet och räntorna i omvärlden bedöms gradvis stiga framöver, vilket medför att detta stöd för dollarn gradvis försvinner. Dollarn bedöms således försvagas något under prognosperioden. I slutet av 2007 kostar en euro 1,23 dollar.

Starkare krona på sikt

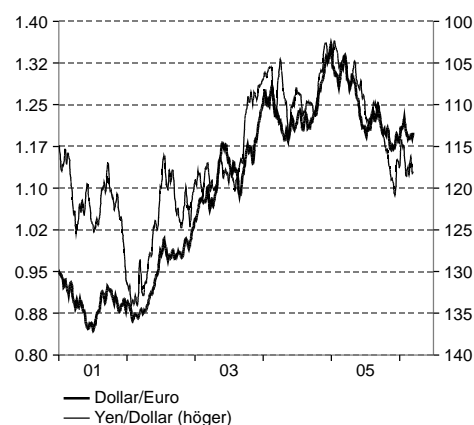
Jämfört med inledningen av 2005 fram till mitten av mars i år har kronan i effektiva termer blivit knappt 6 procent svagare. Kronan tappade i värde mot de flesta stora valutor under 2005,

Diagram 68 Realobligationsräntor
Procent, veckovärden

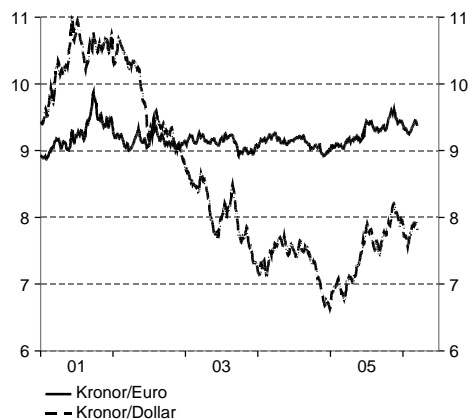
Anm. Löptiden är ca 10 år. För euroområdet avses en fransk realobligation.
Källa: EcoWin.

Diagram 69 Nominella växelkurser
5-dagars centrerat glidande medelvärde

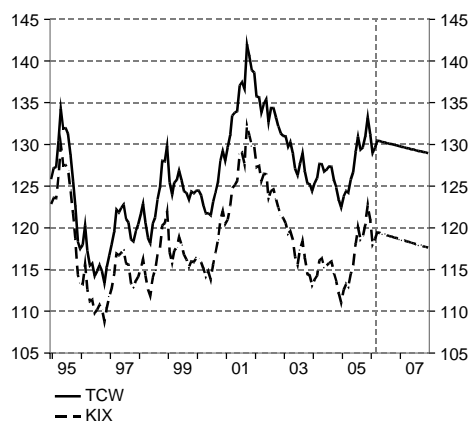
Källa: EcoWin.

Diagram 70 Nominella växelkurser
5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: EcoWin.

Diagram 71 Nominell växelkurs för kronan
Index 1992-11-18=100, månadsvärden

Anm. Ett högre index motsvarar en svagare krona.
Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

men huvuddelen av försvagningen i effektiva termer beror på försvagningen mot dollarn (se diagram 70).

Riksbankens två höjningar av reporäntan har i hög grad varit förväntade på marknaden och har således påverkat kronans värdering redan innan de beslutades. Marknadsförväntningarna implicerar nu en inte fullt lika snabb höjning av reporäntan som de gjorde i slutet av 2005. Detta kan till viss del förklara den under februari/mars något svagare kronan.

I ett längre perspektiv kommer kronan att stärkas. Fundamentala faktorer, som ett stort överskott i den svenska bytesbalansen, talar för att kronan långsiktigt kommer att stärkas. I slutet av 2007 bedöms det effektiva växelkursindexet KIX vara ca 118. Detta motsvarar en appreciering på knappt 2 procent från mars 2006 till december 2007 (se diagram 71). Apprecieringen enligt det uppdaterade och bredare växelkursindexet KIX är större än enligt växelkursindexet TCW. Detta beror på att dollarn, som i denna prognos antas försvagas med ca 4 procent mot kronan, har större vikt i KIX samt att fler valutor vars utveckling är starkt knutna till dollarn ingår i KIX men inte i TCW, exempelvis den kinesiska yuana.

En euro bedöms kosta 9,30 kronor och en dollar knappt 7,60 kronor i slutet av 2007.

Tabell 6 Räntor och valutakurser vid slutet av respektive år

	2003	2004	2005	2006	2007
Styrräntor					
Sverige	2,75	2,00	1,50	2,25	3,75
Euroområdet	2,00	2,00	2,25	2,75	3,25
USA	1,00	2,25	4,25	5,25	5,00
Oblighetsräntor¹					
Sverige	4,9	3,9	3,4	4,1	4,6
Tyskland	4,3	3,6	3,4	4,2	4,4
USA	4,3	4,2	4,5	5,4	5,4
Valutakurser					
Kronor/Euro	9,02	8,98	9,44	9,36	9,30
Kronor/Dollar	7,36	6,70	7,95	7,74	7,56
Dollar/Euro	1,22	1,34	1,19	1,21	1,23
TCW-index	124,4	122,4	131,2	129,8	129,0
KIX-index	113,1	111,0	120,9	118,7	117,6

¹ 10-årig statsobligationsränta.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

BNP och efterfrågan i Sverige

Konjunkturen är nu inne i en återhämtningsfas där ekonomin växer snabbt. Investeringarna ökade starkt i fjol samtidigt som konsumtionen började återhämta sig. Fjärde kvartalet 2005 mattades dock BNP-tillväxten, men denna avmattning bedöms vara kortvarig. Till exempel minskade energikonsumtionen till följd av varmt väder och teleproduktexporten, som är mycket volatil, utvecklades tillfälligt svagt. Mycket tyder på att konsumtionen, exporten och därmed BNP kommer att öka snabbt första kvartalet i år (se diagram 72).

De underliggande drivkrafterna för efterfrågetillväxten är mycket starka i år och förhållandevis starka även nästa år. Både penning- och finanspolitiken är expansiv, framför allt i år. Därtill är vinsterna i företagssektorn höga, vilket driver på investeringarna. Sysselsättningen ökar nu i relativt snabb takt, vilket medför att inkomsterna till både offentlig sektor, i form av skatteintäkter, och hushåll, i form av löneinkomster, utvecklas starkt. Både den offentliga konsumtionen och hushållens konsumtion ökar därför snabbare jämfört med de senaste åren. Samtidigt är den internationella efterfrågetillväxten hög och stabil och kronan relativt svag, vilket stimulerar exporten. Sammantaget innebär detta en mycket stark konjunkturrell tillväxt främst i år. Den möjliggörs genom att det i utgångsläget finns lediga resurser på arbetsmarknaden.

Tabell 7 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2004	2004	2005	2006	2007
BNP	2 573	3,7	2,7	3,7	3,2
BNP, kalenderkorrigerad		3,0	2,7	4,0	3,3
Real BNI per capita		1,7	1,8	3,3	2,9
Hushållens konsumtionsutgifter	1 241	1,8	2,4	3,3	3,5
Offentliga konsumtionsutgifter	705	0,1	1,1	1,6	1,1
Fasta bruttoinvesteringar	414	5,1	8,3	7,0	4,7
Lagerinvesteringar ¹	4	-0,3	-0,2	0,2	0,0
Export av varor och tjänster	1 183	10,8	6,4	8,0	6,7
Import av varor och tjänster	973	6,4	7,4	9,0	6,9
Total inhemsk efterfrågan	2 363	1,5	2,8	3,7	3,0
Nettoexport ¹	210	2,3	0,1	0,3	0,4
Bytesbalans ²	169	6,6	5,9	6,1	6,3

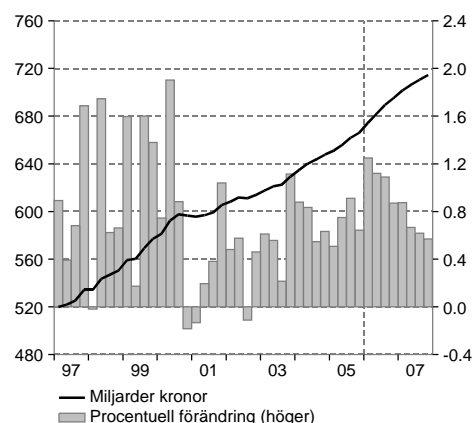
¹ Bidrag till BNP-tillväxten.

² I procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I år ökar BNP med hela 3,7 procent, vilket motsvarar 4,0 procent justerat för olika antal arbetsdagar mellan åren (se tabell 7). Starka finanser, höjda anslag och ökade skatteinkomster tillsammans med de s.k. plusjobben bidrar till att den offentliga konsumtionen ökar relativt starkt i år. Hushållens snabba kon-

Diagram 72 BNP till marknadspris
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

sumtionsökning förklaras av bl.a. expansiv penningpolitik och av att hushållens inkomster ökar snabbt, framför allt beroende på förbättringen på arbetsmarknaden men också till följd av expansiv finanspolitik.

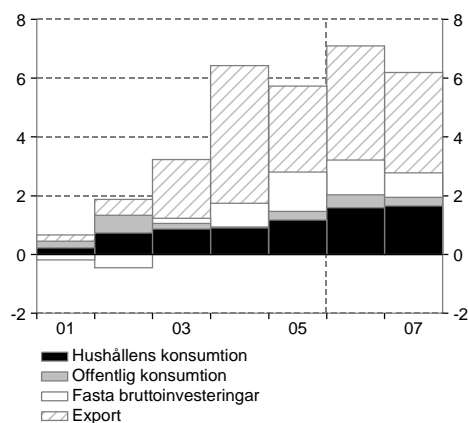
Investeringarna fortsätter att öka i år, om än inte i samma snabba takt som under 2005, och drivs av det höga kapacitetsutnyttjandet, en stark produktionsutveckling tillsammans med låg ränta och höga företagsvinster. Lagren minskade i fjol, bl.a. till följd av att stormen Gudrun reducerade skogsbeståndet. I år ökar lagren åter och ger därmed ett positivt bidrag till BNP-tillväxten. Exporttillväxten, som dämpades i fjol, tilltar åter i år. Svensk export gynnas av den globala investeringskonjunkturen och förstärkningen av den europeiska marknaden. Framför allt ökar exporten av teleprodukter, maskiner och tjänster. Tjänsteexporten har ökat kraftigt de senaste åren och blir allt viktigare för svensk ekonomi.

Den allt starkare inhemska efterfrågetillväxten har inneburit att importen har ökat snabbt och medför att importtillväxten stiger ytterligare i år. Till exempel ökar importen av teleprodukter och konsumtionsvaror starkt. Men den starka utvecklingen för tjänsteexporten gör ändå att bidraget från nettoexporten till BNP-tillväxten förblir positivt (se tabell 7).

Den snabba tillväxten medför att resursutnyttjandet successivt ökar och 2007 bedöms arbetsmarknadsgapet vara positivt (se kapitlet "Produktion och arbetsmarknad"). Penningpolitiken förs därmed i en allt mindre expansiv riktning samtidigt som finanspolitiken övergår till att vara neutral. Därmed bromsas BNP-tillväxten jämfört med 2006. Framför allt investeringar och offentlig konsumtion utvecklas något svagare 2007 (se tabell 7 och diagram 73). Därtill bidrar förstärkningen av kronan och en något lägre världsmarknadstillväxt till att exportökningen dämpas.

Hushållssektorn och den offentliga sektorn har ett fortsatt positivt finansiellt sparande medan företagssektorns finansiella sparande har minskat till följd av de höga investeringarna, och ligger nära noll även under prognosperioden. Det sammantagna finansiella sparandet i Sverige och därmed bytesbalansöverskottet förblir högt (se tabell 7). Bytesförhållandet försämras kraftigt i år till följd av höjda oljepriser. Detta tillsammans med befolkningsökningen medför att real BNI per capita, som är ett bättre mått på levnadsstandard än BNP, ökar 0,4 procentenheter långsammare än BNP i år och 0,2 procentenheter långsammare nästa år (se tabell 7).

Diagram 73 Efterfrågan
Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Hushållens konsumtion

Hushållens inkomster stiger kraftigt 2006

Hushållens reala disponibla inkomster ökade med 1,9 procent 2005. Ökningen 2006 och 2007 beräknas bli 3,7 respektive 3,0 procent (se tabell 8 och diagram 74).

Ökningen av den reala disponibla inkomsten 2005 berodde till stor del på ökad lönesumma och sänkta skatter. Bland annat sänktes inkomstskatten genom att skattereduktionen för den allmänna pensionsavgiften höjdes från 75,0 till 87,5 procent.

Timlönerna och antalet arbetade timmar ökar starkt 2006 och 2007 och bidrar till en hög inkomstökning åren framöver. Också ökade statliga transfereringar bidrar till hushållens stigande inkomster. Exempelvis så höjs barnbidragen och taket i sjuk- och föräldraförsäkringen. År 2007 ökar skatterna relativt mycket, varför den reala inkomstökningen blir mer måttlig trots den fortsatta starka tillväxten i lönesumman (se tabell 8).

Tabell 8 Hushållens inkomster

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring

	2004	2004	2005	2006	2007
Lönesumma	1 039	2,5	4,1	5,6	5,7
Timlön enligt NR ¹		3,0	3,6	3,9	4,2
Arbetade timmar ¹		-0,5	0,4	1,6	1,4
Övriga faktorinkomster	238	2,8	4,7	2,5	6,1
Överföringar från offentlig sektor	477	3,5	1,2	2,7	2,2
Överföringar från privat sektor	58	3,1	-4,4	4,5	2,7
Skatter och avgifter	-512	3,3	3,6	2,7	5,4
Disponibel inkomst	1 301	2,6	2,9	5,1	4,5
Konsumentpris ²		1,3	1,0	1,3	1,5
Real disponibel inkomst		1,3	1,9	3,7	3,0

¹ Korrigerad för olika antal arbetsdagar mellan åren.

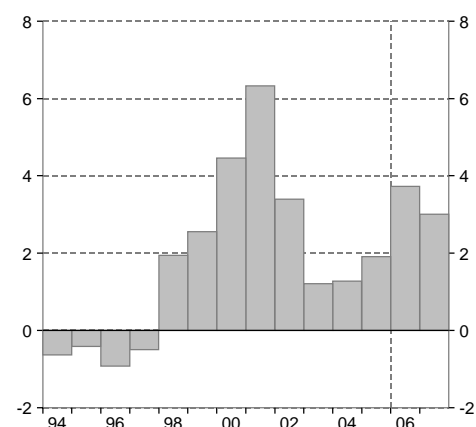
² Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Hushållen har satt fart på konsumtionen

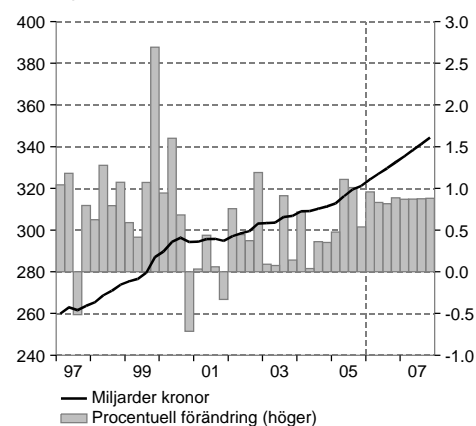
Det andra kvartalet 2005 avbröts den period med svag ökning av hushållens konsumtion som pågått sedan 2000. För helåret 2005 ökade konsumtionen med 2,4 procent, vilket är den största ökningen sedan 2000 (se tabell 9). Utfallet för det fjärde kvartalet 2005 blev dock svagare än väntat. Avmattningen bedöms vara tillfällig och ändrar inte den övergripande bilden av att en starkare konsumtionsfas inleddes i fjol (se diagram 75). I år ökar hushållens konsumtion med 3,3 procent och nästa år med 3,5 procent.

Diagram 74 Hushållens disponibla inkomster
Årlig procentuell förändring, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 75 Hushållens konsumtion
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 9 Hushållens konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2004	2004	2005	2006	2007
Konsumtionsutgifter	1 241	1,8	2,4	3,3	3,5
Varav Sällanköpsvaror	238	6,7	7,9	7,4	6,0
Bilar	41	0,6	7,1	11,0	4,0
Dagligvaror	191	0,9	2,2	2,5	1,9
Konsumtion i utlandet	51	12,2	4,3	2,5	5,9
Tjänster exkl. bostäder	342	0,9	2,8	3,7	5,1
Sparkvot ¹	113	8,4	7,8	8,0	7,9
Sparkvot exkl. avtalspensioner ¹	60	4,6	4,1	4,5	4,1

¹ Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive sparande i procent av disponibel inkomst.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Svag avslutning på konsumtionen 2005

Efter den starka konsumtionsutvecklingen det andra och tredje kvartalet 2005 på 1 procent per kvartal, blev ökningen det fjärde kvartalet betydligt mindre. Till viss del kan detta förklaras av att det varma vädret ledde till en låg energikonsumtion. Men dessutom föll även ökningstakten för hushållens konsumtion av tjänster (exklusive bostäder) tillbaka och ökade med endast 0,4 procent. Styrkan i konsumtionsuppgången under det andra och tredje kvartalet berodde till stor del på att tjänstekonsumtionen började öka mer påtagligt och kompletterade därmed den redan starka utvecklingen för konsumtionen av kapitalvaror. För helåret 2005 ökade tjänstekonsumtionen med 2,8 procent. Detta kan jämföras med utvecklingen 2003 och 2004 då den ökade med 0,4 respektive 0,9 procent. Trots svag tjänstekonsumtion under det fjärde kvartalet bedöms ett trendbrott ha ägt rum. Tjänstekonsumtionen förutses därför växa starkt framöver.

Detaljhandeln mötte en stadigt växande efterfrågan under hela 2005. Konsumtionen av s.k. sällanköpsvaror, som gynnades av de låga räntorna, ökade med 7,9 procent 2005. Försäljningen i detaljhandeln var fortsatt stark i januari i år enligt omsättningsstatistikens senaste utfall. Samtidigt bör man vara medveten om att utländska besökares konsumtion i Sverige ökade med 18,4 procent 2005⁵. Därmed stod utlänningar som vistades i Sverige för 20 procent av den totala ökningen av konsumtionsefterfrågan 2005, dvs. av den efterfrågan som riktas mot företag som på svensk mark säljer varor och tjänster för hushållskonsumtion. En viss försiktighet kan därför vara motiverad när det gäller att tolka inkommande snabbstatistik från konsumtionens

⁵ Exakt vad utlänningarna konsumerade i Sverige framgår inte av nationalräkenskaperna. Det belopp som utlänningar konsumerade för beräknas genom motsvarande resevalutapost i betalningsbalansstatistiken. Detta belopp subtraheras (ospecificerat) från uppgifterna om den totala konsumtionen, och resten av konsumtionen motsvaras då av de svenska hushållens konsumtion. Utlänningarnas konsumtion i Sverige bokförs i stället som tjänstexport i försörjningsbalansen.

olika försäljningsled, som information om just de svenska hushållens konsumtion.

Förbättrad ekonomi ger hushållen positiva förväntningar

Hittills i år har mätningarna i Hushållens inköpsplaner visat att hushållens tillförsikt inför framtiden har ökat. Förtroendeindikatorn (CCI) antog så höga värden under första kvartalet att motsvarigheter bakåt i tiden bara återfinns mot slutet av det senaste högkonjunkturåret 2000 (se diagram 76). Den ökade tillförsikten är befogad eftersom framför allt sysselsättningen vänt uppåt och prognostiseras öka snabbt i år och nästa år.

Även tillgångspriserna har ökat starkt och bidrar till att hushållen får en allt starkare balansräkning via värdestegringar på fastigheter och aktier. Fastighetspriserna ökade med 13 procent i februari i år jämfört med samma månad 2005, medan aktiebörsens värde har stigit med drygt 35 procent de senaste tolv månaderna. Genom hög omsättning på fastighetsmarknaden och kraftigt ökande priser, har hushållens skulder ökat mycket kraftigt de senaste sex åren (se diagram 77). Men på grund av lägre räntor var hushållens ränteutgifter 2005 inte större än de var 2000 i löpande priser. Detta innebär att ränteutgifterna som andel av disponibelinkomsten har sjunkit kontinuerligt till en mycket låg nivå (se diagram 77).

Sammantaget väntas hushållen framöver öka konsumtionen i snabbare takt än under de senaste åren. Både i år och nästa år understöds detta av att inkomsterna utvecklas starkt. Särskilt 2006 driver såväl finanspolitiken som penningpolitiken på hushållens konsumtion. Sparkvoten väntas fortfarande vara hög 2007 och på samma nivå som 2005 (se diagram 78).

Offentlig konsumtion

Offentlig konsumtion fortsätter att öka

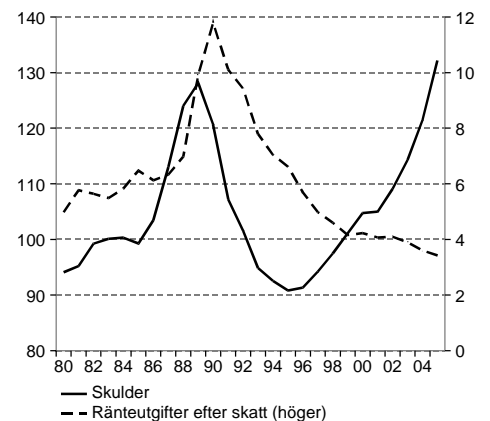
Den offentliga konsumtionen ökade med 1,1 procent 2005 (se tabell 10). I år och nästa år ökar den offentliga konsumtionen med 1,6 respektive 1,1 procent. Den offentliga konsumtionens andel av BNP minskar något under prognosperioden (se diagram 79).

Diagram 76 Hushållens förtroendeindikator (CCI)
Nettotal, månadsvärden

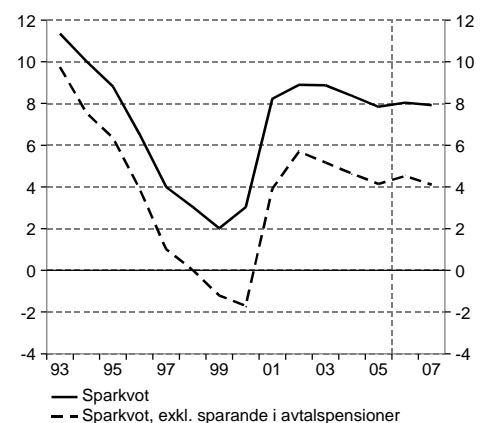
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 77 Hushållens skulder och ränteutgifter
Procent av disponibel inkomst

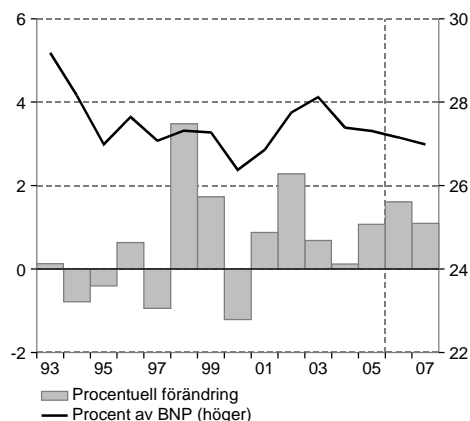
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 78 Hushållens sparande
Procent av disponibel inkomst, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Offentliga konsumtionsutgifter
Årlig procentuell förändring, fasta priser respektive
procent av BNP, löpande priser

Anm. Utvecklingen 2000 påverkas av att Svenska kyrkan fr.o.m. detta år ingår i hushållssektorn i stället för som tidigare i kommunsektorn.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 10 Offentliga konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

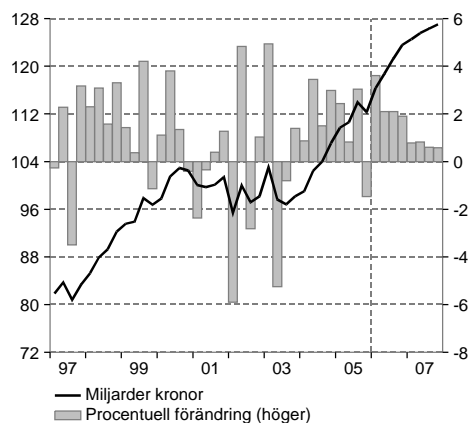
	2004	2004	2005	2006	2007
Offentliga konsumtionsutgifter	705	0,1	1,1	1,6	1,1
<i>Procent av BNP, löpande priser</i>		27,4	27,3	27,2	27,0
Statliga konsumtion	198	-0,9	-0,3	1,2	0,5
<i>Procent av BNP, löpande priser</i>		7,7	7,6	7,5	7,4
Kommunsektorns konsumtion	507	0,5	1,6	1,8	1,3
<i>Procent av BNP, löpande priser</i>		19,7	19,7	19,6	19,6

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den *statliga* konsumtionen minskade något 2005. Det berodde till stor del på att myndigheternas anslagssparande från tidigare år inte fick användas, samt att anslagen justerades ner med 0,6 procent. I år får myndigheterna använda sina sparade anslag och därtill höjs vissa anslag, vilket bidrar till högre konsumtion. Kriminalvården får höjda anslag för att minska nuvarande överbeläggningar vid anstalter och häkten. Migrationsverket får höjda anslag för att förbättra mottagandet av asylsökande. I år blir även antalet studieplatser vid universitet och högskolor fler. Sammantaget ökar den statliga konsumtionen med 1,2 procent 2006. Nästa år fortsätter anslagen till rättsväsendet samt till utbildning och universitetsforskning att öka, vilket bidrar till att konsumtionen ökar ytterligare men i en långsammare takt än i år.

Kommunsektorns konsumtion ökade med 1,6 procent 2005. Både kommunernas och landstingens konsumtion ökade. Höjda statsbidrag och ökade skatteinkomster skapade utrymme för ökad konsumtion i kombination med att de allra flesta kommuner och landsting uppfyllde balanskravet (se kapitlet "Offentliga finanser"). År 2006 fortsätter konsumtionsökningen inom kommunsektorn, men i en högre takt. Konsumtionsökningen beror delvis på ökade statliga bidrag, bl.a. ökar bidragen till förskola och skola. I år införs även s.k. plusjobb riktade till personer som varit inskrivna vid arbetsförmedlingen som arbetslösa i minst två år. Nästa år höjs de generella statsbidragen. Därtill införs ett statsbidrag som syftar till att minska sjukskrivningarna genom resursförstärkningar till hälso- och sjukvården. Sammantaget fortsätter kommunsektorns konsumtion att öka 2007, även om ökningstakten blir lägre än i år.

Diagram 80 Investeringar
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent,
säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Fasta bruttoinvesteringar

Investeringstillväxten mattas av

De fasta bruttoinvesteringarna ökade 2005 med 8,3 procent, vilket var tredje året i rad med ökande investeringar. 2006 och 2007 fortsätter investeringarna att öka om än i en successivt lägre takt, med 7,0 respektive 4,7 procent (se diagram 80).

Det höga kapacitetsutnyttjandet inom industrin (se diagram 81) och tjänstebranscherna samt den fortsatta starka efterfrågan från både export- och hemmamarknaden talar för en fortsatt relativt stark investeringskonjunktur i näringslivet. Företagens höga vinster, ett lågt ränteläge samt de senaste årens starka börsutveckling ger goda finansieringsmöjligheter med såväl lånat som eget kapital. Sammantaget är drivkrafterna för investeringar starka. I takt med att räntan successivt höjs samt att produktionskapaciteten byggs ut dämpas dock investeringstillväxten.

De offentliga myndigheternas investeringar ökar starkt under prognosperioden. Detta beror till stor del på ökade infrastrukturinvesteringar, framför allt järnvägar.

De totala fasta bruttoinvesteringarnas andel av BNP ökar från 17,0 procent 2005 till 17,9 procent 2007, vilket är den högsta andelen sedan 1992 (se diagram 82). Investeringsandelen är ca 3 procentenheter lägre än i euroområdet och USA. Skillnaderna förklaras främst av att bostadsinvesteringarna fortfarande är låga i Sverige trots den snabba expansionen de senaste åren. Bostadsinvesteringarnas andel av BNP (se diagram 82) är låg både i ett historiskt och i ett internationellt perspektiv, ca 3 procentenheter lägre jämfört med euroområdet och USA. Näringslivets investeringar exklusive bostäder är som andel av BNP 11,9 procent 2007 (se diagram 82), vilket är något lägre i jämförelse med euroområdet men högre i jämförelse med USA.

Förhållandevis bred uppgång inom industrin

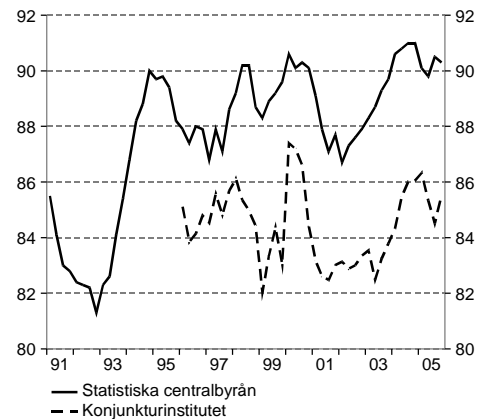
Relativt många industribranscher ökar sina investeringar 2006 (se diagram 83). Det är främst maskininvesteringarna som bidrar till ökningen. Men från att ha minskat sedan 2001 ökar åter industrins byggnads- och anläggningsinvesteringar något 2006 och 2007. Bland industribranscherna sker den kraftigaste investeringsoökningen 2006 inom gruvindustrin. Sett ur ett historiskt perspektiv är investeringarna i år mycket höga inom gruvindustrin.

Bland de övriga varubranscherna ökar energibranschen sina investeringar relativt starkt 2006 och 2007. Det är främst energi-relaterade investeringar av kraftbolagen som bidrar till tillväxten. Bland annat genomförs modernisering och effektivisering av kärnkraftverk, förbättringar av elnäten för att uppnå större leveranssäkerhet samt investeringar inom vindkraft.

Tjänstebranscherna ökar investeringstakten

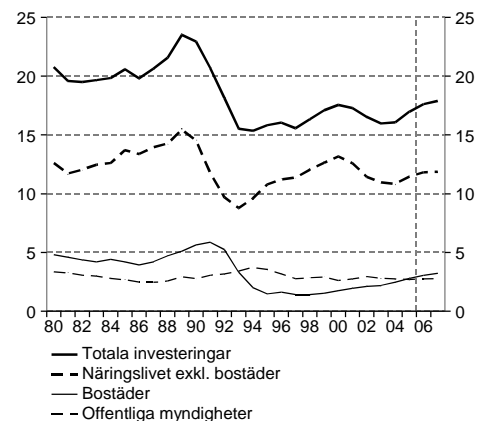
Tjänstebranschernas konjunkturläge stärktes successivt under 2005. Enligt Konjunkturbarometern har andelen företag som utnyttjar sin kapacitet fullt ut ökat, samtidigt som förväntningarna om efterfrågetillväxten är höga. Kapacitetsutnyttjandet för tjänstebranscherna exklusive finans- och fastighetsverksamhet,

Diagram 81 Industrins kapacitetsutnyttjande
Procent, säsongsrensade kvartalsvärden

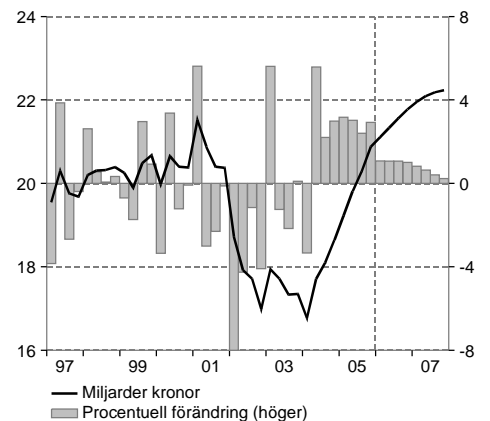
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 82 Investeringar
Procent av BNP, löpande priser

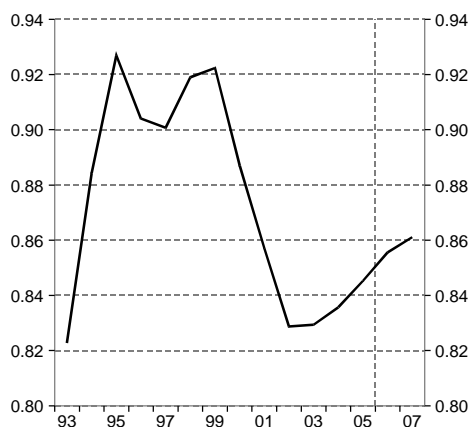
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 83 Industrins investeringar
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden

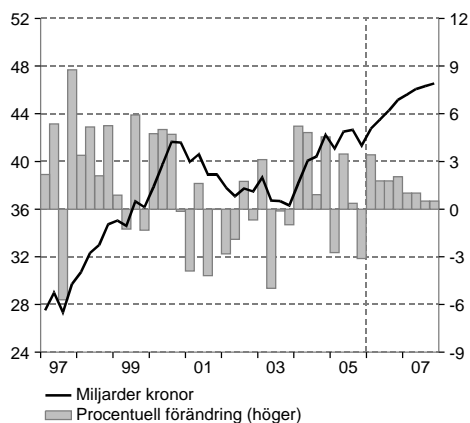
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 84 Tjänstbranschernas kapacitetsutnyttjande exkl. finans- och fastighetsverksamhet
Kvot

Anm. Förädlingsvärde/kapitalstock.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Tjänstbranschernas investeringar
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Exklusive bostäder, fartyg och flygplan.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

mätt som förädlingsvärde dividerat med kapitalstock, har ökat sedan 2003 (se diagram 84). Trots att investeringarna har ökat de två senaste åren ökar produktionen snabbare än kapitalstocken. Kapacitetsutnyttjandet fortsätter alltså att öka. Detta talar för relativt starka investeringsökningar under prognosperioden. Investeringarna inom tjänstbranscherna exklusive bostäder ökar med 7,0 procent 2006. Den successivt mindre expansiva penningpolitiken bromsar investeringsökningen till 4,2 procent 2007 (se diagram 85 och tabell 11).

Tabell 11 Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2004	2004	2005	2006	2007
Industrin	71	1,5	12,6	6,5	3,0
Övriga varubranscher ¹	45	-0,2	17,2	7,0	4,5
Tjänstbranscher exkl. bostäder	163	6,3	4,5	7,0	4,2
Bostäder	64	18,2	16,9	9,5	8,2
Näringslivet	343	6,3	10,2	7,4	4,8
Offentliga myndigheter	71	-0,7	-0,5	4,9	4,2
Investeringar	414	5,1	8,3	7,0	4,7

¹Aggregatet övriga varubranscher innehåller jordbruk, jakt och skogsbruk (SNI 01, 02), fiske (SNI 05), el-, gas-, värme- och vattenförsörjning (SNI 40, 41) samt byggverksamhet (SNI 45)

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet

Ökade investeringar inom svensk sjöfartsnäring

Den svenskflaggade handelsflottan växer och svenska rederiers fartygsbeställningar har inte varit så höga sedan 1950-talet. Bakgrunden är omläggningen av den svenska sjöfartspolitikerna⁶. Orderstockens värde för de sextiofem beställda fartygen är uppskattat till ca 17 miljarder kronor. Det stora antalet beställningar av nya fartyg förklaras bl.a. av utfasningsregeln för enkelskroviga tankfartyg.⁷ En annan orsak är den ökade världshandeln, inte minst med Kina. Fartygen importerar till allra största del och påverkar inte BNP nämnvärt, men fartygsinvesteringarna bidrar med ca 0,6 procentenheter till den totala investeringstillväxten 2006. Föreliggande prognos över fartygsinvesteringar omgärdas av en betydande osäkerhet till följd av den förslagna tonnageskatten⁸. Om skatten införs flaggas sannolikt fler nybyggda fartyg

⁶ Omläggningen innebar införandet av s.k. TAP-avtalet och nettomodellen. TAP-avtalet innebär att 50 procent av personalen på svenskflaggade fartyg i internationell trafik kan vara från länder utanför EU. Nettomodellen innebär att redarna inte behöver betala skatter och sociala avgifter för ombordanställda på svenskflaggade fartyg i internationell trafik.

⁷ Utfasningsregeln innebär att enbart dubbelskroviga fartyg kommer att få förekomma i europeiska vatten inom några år.

⁸ Tonnageskatten innebär att inkomsten från fartyg bestäms schablonmässigt med utgångspunkt från fartygens tonnagevolym (nettodräktighet). Tonnaget anses ge ett mått på fartygets lastkapacitet och därmed intjäningsförmåga. Rederierna betalar skatt som bestäms av denna schabloninkomst istället för på de faktiska inkomsterna från fartygen.

i Sverige. Fartygsinvesteringarna bedöms då öka betydligt kraftigare än i prognosen.

Bostadsinvesteringarna ökar starkt

Bostadsinvesteringarna ökade med hela 16,9 procent 2005 och framöver syns flera tecken på en fortsatt starkt konjunktur för bostadsbyggandet. Till exempel utmärks fastighetsmarknaden för befintliga småhus och bostadsrätter av hög omsättning och priserna på småhus har ökat med ca 12 procent under de senaste tolv månaderna. De högre bostadspriserna driver på byggandet genom att det blir lönsammare att bygga nytt. Antalet påbörjade lägenheter i flerbostadshus och småhus ökade med ca 14 procent 2005 jämfört med 2004. En hel del av dessa påbörjade bostadsbyggen registreras som bostadsinvesteringar under 2006. Antalet beviljade bygglov ökade med 10 procent 2005 jämfört med 2004. Dessa beviljade bygglov leder till påbörjade byggen under 2006, som i sin tur blir bostadsinvesteringar under 2006 och 2007. De bygglov som beviljades 2005 avser dessutom större projekt jämfört med 2004 och den sammanlagda bruttoarean för byggloven 2005 ökade med nära 16 procent.

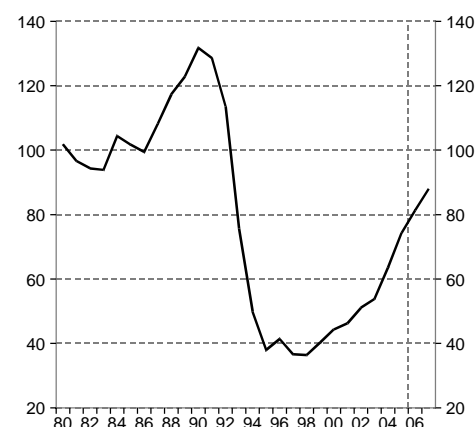
Också i Konjunkturbarometern finns tydliga tecken på en mycket stark konjunktur för bostadsbyggande. Orderstocken är stor och väntas öka ytterligare framöver. Som trång sektor anger 66 procent av företagen brist på arbetskraft. Samtidigt har 55 procent av företagen redan ökat antalet anställda, medan 68 procent anger att de planerar att ytterligare öka antalet anställda. Parallellt med dessa signaler om kraftigt ökande bostadsbyggande syns också tydliga tecken på ökande priser. 67 procent av de bostadsbyggande företagen räknar med att få igenom högre priser i sina anbud.

Bostadsbyggandet väntas öka med 9,5 procent i år och med 8,2 procent 2007. Bostadsinvesteringarna kommer därmed att uppnå den högsta nivån sedan 1992, men de blir ändå inte anmärkningsvärt höga i ett längre historiskt perspektiv (se diagram 86)

Offentliga investeringar tar fart

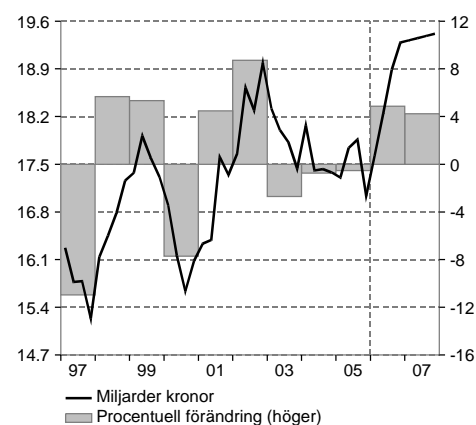
De offentliga myndigheternas investeringar minskade 2005 för tredje året i rad (se tabell 11 och diagram 87). Investeringarna inom kommunsektorn steg dock med 6,1 procent, vilket bl.a. berodde på ökade investeringar i fastigheter och teknik. De statliga investeringarna minskade med 6,0 procent, vilket var en följd av att investeringarna i byggnader och anläggningar minskade kraftigt. Investeringarna minskade inom flertalet statliga myndigheter. Vägverket och Försvaret stod för de största minskningarna. Åren 2006 och 2007 ökar investeringarna både inom kommunsektorn och staten, vilket senast inträffade 2002.

Diagram 86 Investeringar i bostäder
Miljarder kronor, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 87 Offentliga myndigheters investeringar
Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden respektive procent.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

De goda finanserna inom kommunsektorn skapar ett fortsatt utrymme för ökade investeringar. De statliga investeringarna ökar till stor del på grund av utbyggnaden av järnvägsnätet. Exempel på stora järnvägsinvesteringar i år och nästa år är Botnia-banan, Citytunneln i Malmö och tunneln genom Hallandsåsen.

Lager

Lagren ökar i år efter fjolårets neddragning

Lagren minskade med 2,1 miljarder kronor 2005, vilket innebar att lagerinvesteringarnas bidrag till BNP-tillväxten 2005 uppgick till -0,2 procentenheter (se tabell 12). En ökad export av bearbetade varor och ökade industriinvesteringar medförde att industrin reducerade sina insats- och färdigvarulager. Handelslager minskade under årets tre första kvartal men ökade mycket det fjärde, bl.a. ökade lagren i bilhandeln. På helårsbasis ökade därför handelslagren något i fjol. Skogssektorns lager ökade men betydligt mindre än normalt på grund av stormfällningen i södra Sverige i januari (se även faktarutan ”Effekten av stormen Gudrun”).⁹

Under prognosåren bedöms produktionen växa snabbt. Industrin fortsätter ändå att dra ner på sina lager för att nå en mer lämplig storlek på lagren i förhållande till produktionen. Handeln däremot bedöms inte nämnvärt behöva ändra storleken på sina lager för att kunna möta konsumtionsökningen under 2006 och 2007. Samtidigt blir tillväxten i skogen mer normal (efter stormfällningen i fjol).

Tabell 12 Förändring i lager och bidrag till BNP

Miljarder kronor, fasta priser

	2004	2005	2006	2007
Insatsvaror	-3,8	-1,7	-0,6	-1,1
Varor i arbete och färdigvaror	2,5	-4,3	-0,5	-0,8
Handelslager	-1,5	0,9	-0,2	0,1
Övriga lager ¹	6,5	3,0	4,9	5,1
<i>Summa förändring i lager</i>	<i>3,7</i>	<i>-2,1</i>	<i>3,6</i>	<i>3,3</i>
Lageromslag ²	-6,3	-5,7	5,7	-0,3
Bidrag till BNP-tillväxten	-0,3	-0,2	0,2	0,0

¹ Övriga lager är i synnerhet lager av skogsbruksprodukter och växande skog. I denna grupp ingår även lager i jordbruk, el- och gasindustri.

² Lageromslaget är årets lagerändring minus föregående års lagerändring.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁹ I nationalräkenskaperna klassas växande skog, dvs. hur mycket det totala skogsbeståndet i landet ökar efter avverkning, som en lagerpost. Denna växer vanligtvis varje år med ett inte obetydligt belopp. Eftersom tillväxten är ungefärligen konstant över tiden, är bidraget till BNP normalt sett emellertid mycket litet.

Eftersom lagren minskade 2005, men ökar i år, blir lageromslaget positivt i år och bidrar med 0,2 procentenheter till BNP-tillväxten. 2007 blir lagerökningen något mindre än i år, men skillnaden är så liten att bidraget till BNP-tillväxten blir 0,0 procentenheter (se tabell 12).

Effekterna av stormen Gudrun

Stormen Gudrun, som drog in över södra Sverige natten till den 9 januari 2005, innebar en ofrivillig fällning av ca 75 miljoner kubikmeter skog, vilket nästan motsvarar en årsavverkning.¹⁰ Därmed reducerades drastiskt lagerposten växande skog i fjol, samtidigt som skogsbrukslagren kraftigt fylldes på av träd tagna ur det drabbade området. Eftersom alla fällda träd inte kunde omhändertas, kompenserade inte uppbyggnaden av skogsbrukslagren minskningen av den växande skogen, och ökningen av skogsbrukslagren totalt sett blev onormalt låg (se ”övriga lager” i tabell 12). En del av den fällda skogen som inte kunde användas i den svenska sågverks- och massaindustrin exporterades. Exporten av skogsbruksprodukter steg med drygt 60 procent i fjol, samtidigt som importen minskade. Priset på skogsbruksprodukter på den svenska marknaden föll kraftigt 2005. Den samlade effekten av stormen på BNP-tillväxten för 2005 kan skattas till 0,1 procentenheter, dvs. BNP-tillväxten i fjol drogs ner med en tiondels procent på grund av stormen.¹¹

Export

Starkare exportutveckling efter tillfällig avmattning

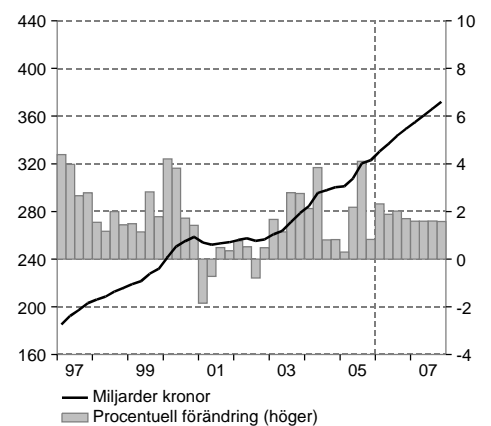
Efter två kvartal med stark utveckling närmast stagnerade exporten fjärde kvartalet i fjol. Inbromsningen var tillfällig och redan första kvartalet i år blir tillväxten högre. Under hela prognosperioden fortsätter sedan exporten att växa förhållandevis starkt med 1,5–2,0 procent per kvartal (se diagram 88).

En fortsatt stark internationell konjunktur, som breddas geografiskt, ger drivkraft åt denna gynnsamma exportutveckling. I Europa växer efterfrågan åter snabbare efter den svagare utvecklingen i fjol. I Asien fortsätter den mycket starka utvecklingen som nu även understöds av den japanska ekonomins återhämtning. Samtidigt fortsätter den amerikanska ekonomin att växa i rask takt. Framför allt är det investeringarna som driver den

¹⁰ Se Fördjupningsrutan ”Naturkatastrofer: Hur påverkas BNP?”, Konjunkturläget mars 2005.

¹¹ Beräkningen av effekten på BNP är baserad på nationalräkenskapernas redovisade utfall och under antagandet att tillväxten i skogen 2005 skulle ha motsvarat genomsnittet för 2001–2004, om stormen inte ägt rum.

Diagram 88 Export
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

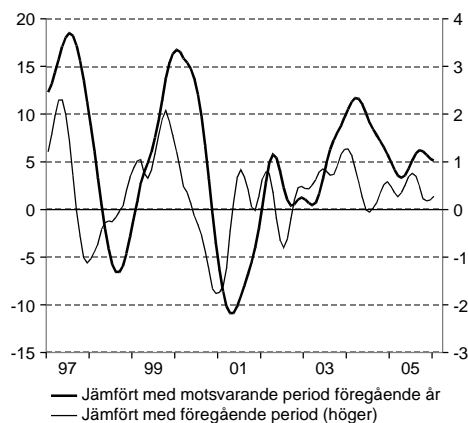
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 89 Exportordergång, industrin
Nettotal, månadsvärden

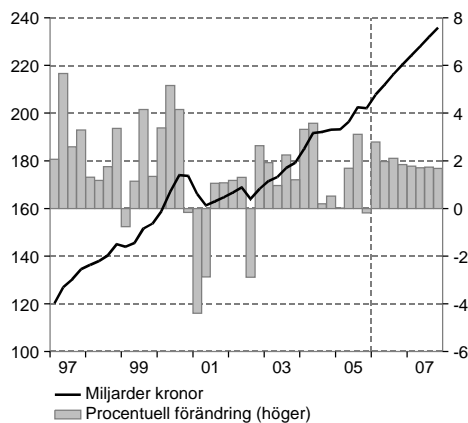
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 90 Exportordergång, industrin
Årlig procentuell förändring respektive procentuell förändring, månadsvärden, trend

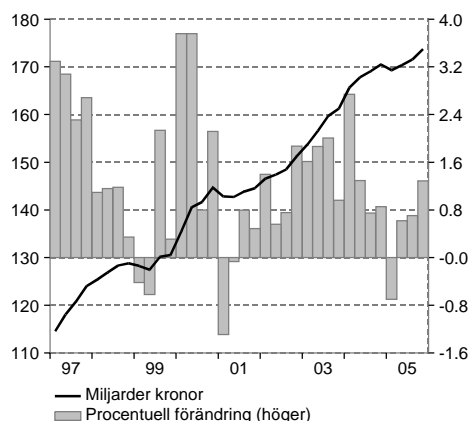
Källa: SCB.

Diagram 91 Export av bearbetade varor
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 92 Export av bearbetade varor exkl. teleprodukter
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

globala tillväxten, vilket gynnar svensk export (se kapitlet ”Internationell konjunkturutveckling”).

För utvecklingen på kort sikt stöds denna positiva bild av olika indikatorer. I den senaste Konjunkturbarometern fortsätter en majoritet av industriföretagen att svara att exportordergången ökar (se diagram 89). Gradvis har därmed allt fler företag fått en mer positiv syn på efterfrågan från utlandet. Även inköpscheferna visar på en motsvarande positiv syn på utvecklingen den närmaste perioden. Orderstatistik från SCB bekräftar att efterfrågan från utlandet fortsätter att växa, men indikerar samtidigt att exportordergången inte ännu tagit fart mer påtagligt efter avmattningen i början på 2004 (se diagram 90).

Tabell 13 Export

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2004	2004	2005	2006	2007
Export av varor	900	9,8	4,5	6,8	6,6
Varav Bearbetade varor	765	9,7	4,2	7,2	7,0
Råvaror	133	11,3	6,3	4,4	4,6
Export av tjänster	282	14,1	12,2	11,6	6,7
Export	1 183	10,8	6,4	8,0	6,7

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Exportmarknaden för bearbetade varor allt starkare

Efter en stark utveckling två kvartal i rad minskade exporten av bearbetade varor fjärde kvartalet i fjol (se diagram 91). Till stor del förklaras dock den volatila utvecklingen i fjol av exporten av teleprodukter. För övriga bearbetade varor var utvecklingen i slutet av året betydligt starkare (se diagram 92).

De flesta indikatorer pekar på att exporten av bearbetade varor fortsätter att utvecklas förhållandevis starkt de kommande kvartalen. Exporten av teleprodukter tar åter fart. Utbyggnaden av telenäten fortsätter i relativt snabb takt och i Kina ska licenser delas ut till de operatörer som därmed får tillstånd att bygga ut landets 3G-kapacitet. På den europeiska marknaden kan emellertid utvecklingen bli fortsatt något dämpad när operatörerna fortsätter att konsolidera sig. Inom maskin- och elektroindustri är orderläget fortsatt starkt. I synnerhet kan företag med gruvindustri och metallverk som kunder räkna med en fortsatt stark konjunktur. För motorfordonsindustrin däremot är marknadsläget mer tveksamt. Personbilsindustrin i världen är generellt sett överdimensionerad och branschen är inne i en omfattande omstruktureringsfas. En ökad miljömedvetenhet och höga oljepriser bidrar till att efterfrågan går från större bensintörstigare bilar mot mer miljövänliga bilar. För lastbilsproducenterna tycks ordergången åter ha förbättrats inför införandet av nya emis-

sionsbestämmelser i Europa i höst¹². Enligt Teknikföretagens konjunkturrapport framkommer att spridningen är stor vad det gäller synen på exportorderingen bland bilproducenterna. Såväl pappersindustrin som stålverken bedöms åter få en starkare exportutveckling efter dämpningen i fjol.

Sammantaget växer marknaden för svensk export av bearbetade varor globalt med 7,5 procent i år och med 6,5 procent nästa år. I år ökar den svenska exporten av bearbetade varor något långsammare än marknaden. 2007 kommer kronans förstärkning att hämma exportutvecklingen något. Den för svensk export gynnsamma sammansättningen av efterfrågetillväxten medför att den svenska exporten av bearbetade varor ändå växer något mer än vad marknaden gör (se diagram 93).

Råvaruexporten går in i en lugnare fas

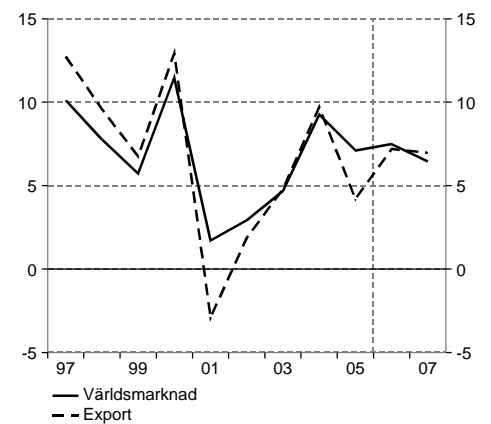
Råvaruexporten ökade med 6,3 procent i fjol (se tabell 13 och diagram 94). Uppgången bestod främst av en mycket stor ökning av trävaruexporten samt en fortsatt stark livsmedels- och fiskexport (se diagram 95). Även exporten av elström ökade mycket starkt. Exporten av petroleumprodukter ökade 2005 om än inte lika mycket som året innan. Exporten av metaller, som 2004 drogs upp av en ökad internationell efterfrågan, i synnerhet från Kina, stagnerade i fjol under det att järnmalmsexporten fortsatte att expandera.

Omvärldsefterfrågan ökar förhållandevis mycket även 2006, samtidigt som den investeringsinriktade tillväxten i Kina kommer att vara fortsatt stark. Därutöver stimulerar högre exportpriser och den förhållandevis svaga kronkursen råvaruexporten. Exporten av petroleum ökar mer i år än 2005 till följd av utbyggd raffineringkapacitet. Den svenska massaexporten gynnas av att ett antal produktionsanläggningar i Nordamerika har stängts. Livsmedelsexporten väntas även i år fortsätta att öka starkt (se diagram 95). Sammantaget ökar dock råvaruexporten långsammare i år än i fjol. Detta beror på att exporten av trävaror bara i mindre utsträckning ökar på grund av kapacitetsbrist. Järnmalmsexporten utvecklas också mindre starkt då en större del av produktionen i år är avsedd för hemmamarknaden. Därtill minskar exporten av skogsbruksprodukter, som var tillfälligt hög i fjol efter stormfällningen i södra Sverige.

Nästa år fortsätter den höga globala tillväxten. Detta bidrar till att den svenska råvaruexporten fortsätter att öka förhållandevis snabbt. Ökningen blir mest betydande för petroleum-, järnmalms- och livsmedelsexporten. Sammanfattningsvis betyder

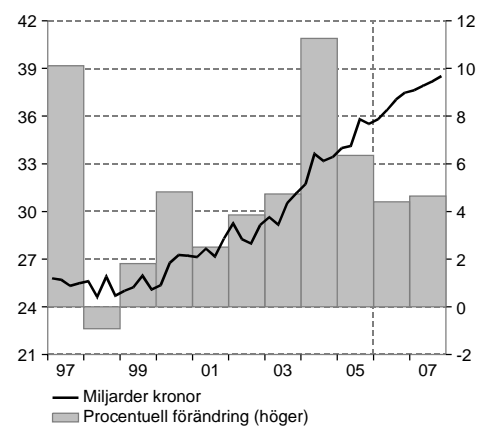
¹² Emissionskraven för tunga lastbilar regleras av EU genom de så kallade Euro-klasserna. Successivt har kraven skärpts och för fordon som registreras efter 1 oktober 2006 ska kraven enligt Euro 4 vara uppfyllda. Euro 4 innebär att de maximalt tillåtna emissionerna av kväveoxider reduceras med 30 procent och partikelemissionen med 80 procent.

Diagram 93 Bearbetade varor, världsmarknad respektive svensk export
Årlig procentuell förändring, fasta priser

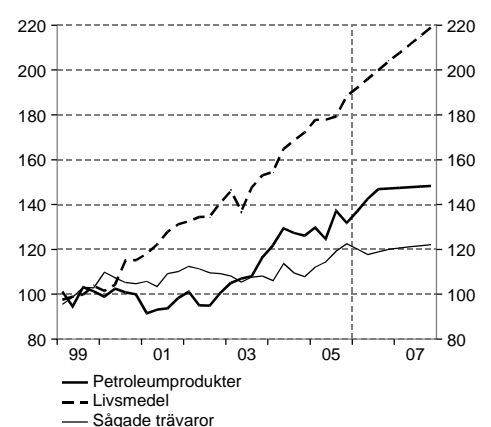
Anm. Världsmarknaden beräknas med svenska exportvikter.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 94 Export av råvaror
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

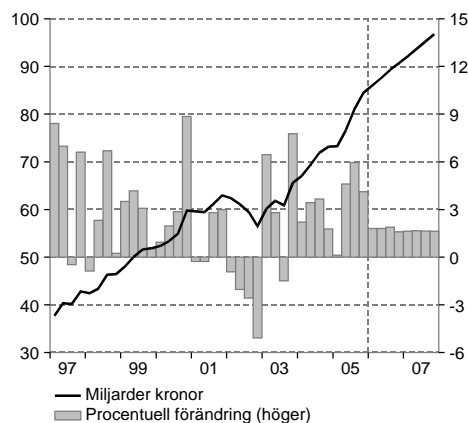
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 95 Export av de tre största råvarugrupperna
Index 1999=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

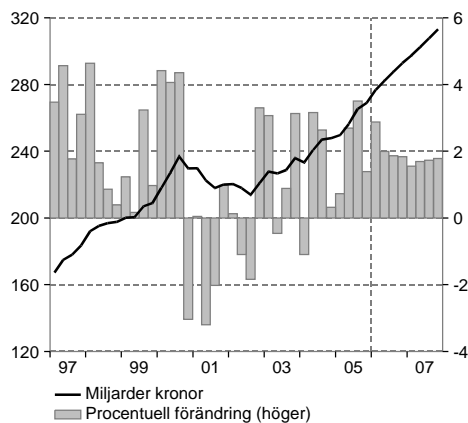
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 96 Export av tjänster
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent,
säsongsrensade kvartalsvärden

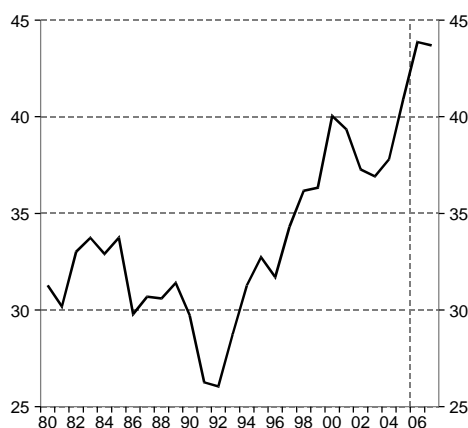
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 97 Import
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent,
säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 98 Import
I relation till BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

detta att den svenska råvaruexporten ökar med ca 4,5 procent per år 2006 och 2007.

Tjänsteexporten fortsätter att utvecklas starkt

Förra året ökade exporten av tjänster med 12,2 procent (se diagram 96 och tabell 13). För den starkaste tillväxten svarade exporten av resevaluta som ökade med över 18 procent. I denna post redovisas utlänningars utgifter i samband med att de vistas i Sverige. Statistiken baseras på uppgifter om köp och försäljning av resevalutor, samt rapporter från kontokortsföretag om utlänningars utnyttjande av korten i Sverige. Förutom vad man normalt brukar associera till turism ingår t.ex. gränshandel, vilken sannolikt ökade kraftigt förra året. Exporten av transporttjänster liksom av övriga företagstjänster ökade med ca 11 procent.

En fortsatt förhållandevis stark utveckling för världskonjunkturen såväl 2006 som 2007 gör att även tjänsteexporten utvecklas starkt. Efterfrågan på olika företagstjänster fortsätter att växa snabbt liksom exporten av transporttjänster. Den utländska konsumtionen i Sverige fortsätter att öka, men inte lika snabbt som i fjol.

Import

Stark ekonomisk tillväxt drar upp importen.

Importen ökade i fjol med 7,4 procent (se diagram 97 och tabell 14). Därmed fortsatte importen att öka kraftigt i relation till BNP (se diagram 98)¹³. Detta förklaras bl.a. av att delar av efterfrågan som har ett högt importinnehåll, t.ex. konsumtionen av sällanköpsvaror och bilar samt maskininvesteringar, växte starkt i fjol. Samtidigt ökade importsubstitutionen dvs. en större andel av efterfrågan möttes av import i stället för av inhemsk produktion. BNP-tillväxten ökar i år och efterfrågan på importerade insatsvaror till exportindustrin fortsätter därför att öka snabbt, liksom efterfrågan på importerade konsumtionsvaror och en relativt stor import av fartyg. Därmed växer importen ännu något snabbare i år. Nästa år bromsas importökningen eftersom investeringar och export då växer långsammare. I relation till BNP faller importen därmed tillbaka något till 43,7 procent.

¹³ Detta gällde både i fasta och löpande priser, även om ökningen är större i löpande priser 2005 och 2006. Importpriset ökade nämligen snabbare än BNP-deflatorn 2005 och gör så även 2006, främst till följd av stigande oljepriser. 2007 är förhållandet det omvända.

Tabell 14 Import

Miljarder kronor, löpande priser respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2004	2004	2005	2006	2007
Import av varor	729	7,6	8,1	9,4	7,2
Varav Bearbetade varor	561	9,6	10,3	10,3	8,5
Råvaror	173	2,3	0,5	4,8	3,3
Import av tjänster	244	2,9	5,3	7,7	5,8
Import	973	6,4	7,4	9,0	6,9

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Stark efterfrågan driver upp importen av bearbetade varor

Importen av bearbetade varor ökade på bred front 2005. Speciellt kraftigt ökade importen av insatsvaror till byggämnesindustrin, importen av maskiner och importen av teleprodukter för konsumtionsändamål. Den svagare efterfrågeutvecklingen under avslutningen på året bidrog till att också importtillväxten sjönk något. För helåret 2005 steg importen av bearbetade varor med 10,3 procent (se tabell 14 och diagram 99).

Under 2006 fortsätter importen av bearbetade varor att stiga snabbt. Hushållens snabba konsumtionsökning är en viktig förklaring. Därtill bidrar exportindustrins efterfrågan på insatsvaror allt mer till den stigande importen av bearbetade varor.

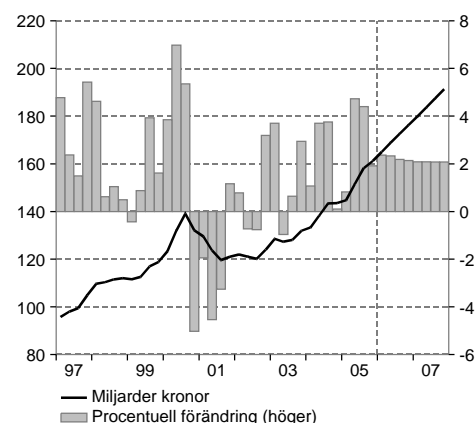
2007 ökar importen av bearbetade varor något långsammare än 2006 till följd av en något svagare efterfrågetillväxt. Efterfrågan på konsumtionsvaror ökar inte lika snabbt, maskininvesteringarna dämpas ytterligare och exporttillväxten mattas.

Importen av råvaror tar ny fart 2006

Importen av petroleum, livsmedel och jordbruksprodukter ökade starkt 2005. Den totala råvaruimporten ökade dock betydligt mindre, eller med 0,5 procent (se diagram 100). Importen av råolja sjönk på grund av att svenska producenter av petroleumprodukter minskade sina lager av råolja. Även importen av koppar och aluminium minskade från de höga nivåer som rådde 2004. Importen av skogsprodukter drogs dessutom ner kraftigt som en följd av stormfällningen i januari 2005 (se tabell 14).

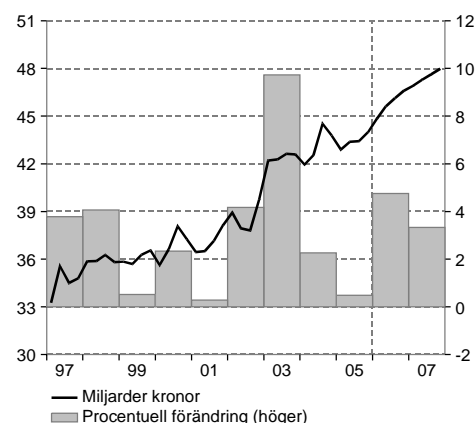
Den snabbt växande svenska ekonomin bidrar till att importen av råvaror ökar förhållandevis starkt 2006 och 2007. I år drivs råvaruimporten också upp av att lagren av råolja behöver fyllas på. Importen av skogsprodukter ökar dessutom efter nedgången 2005. Livsmedelsimporten fortsätter att växa 2006 och 2007 i samma takt som 2005.

Diagram 99 Import av bearbetade varor
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

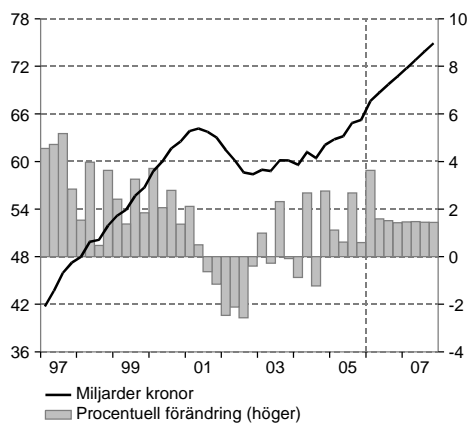
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 100 Import av råvaror
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

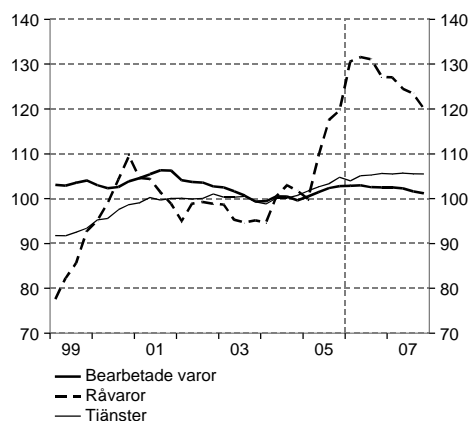
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 101 Import av tjänster
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent,
säsongrensade kvartalsvärden

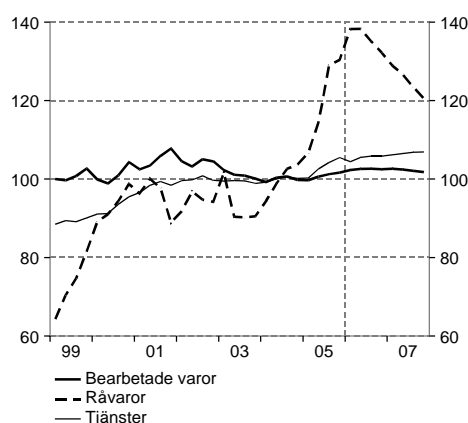
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 102 Exportpris
Index 2004=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 103 Importpris
Index 2004=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Starkare tillväxt för importerade tjänster

I fjol ökade tjänsteimporten med drygt 5 procent. För den starkaste utvecklingen svarade transporttjänsteimporten, som växte med hela 15 procent. Importen av resevaluta däremot, som visar på hur svenskar konsumerat i samband med vistelse i utlandet, ökade med endast 3,5 procent. Importen av övriga tjänster (främst olika företagstjänster) växte också förhållandevis svagt med knappt 3 procent.

I år ökar tjänsteimporten med knappt 8 procent (se diagram 101). En fortsatt stark handelsutveckling gör att efterfrågan på transporttjänster fortsätter att växa i snabb takt. Den svaga utvecklingen för importen av företagstjänster i slutet av förra året bedöms ha varit tillfällig, vilket ger en starkare utveckling i år. Konsumtionen i utlandet bedöms dock få en svag utveckling även i år.

Nästa år mattas världsmarknadstillväxten, vilket kommer att återspeglas i en svagare utveckling även för importen av transporttjänster och övriga företagstjänster. En successivt starkare arbetsmarknad gör dock att konsumtionen i utlandet åter växer snabbare.

Bytesförhållande, bytesbalans och bruttonationalinkomst

Råvarupriser och kronan viktigast för export- och importprisutvecklingen

Export- och importpriserna steg med 3,3 procent respektive 4,7 procent 2005 (se tabell 15). Den relativt starka prisutvecklingen förklaras främst av kronförsvagningen samt kraftigt stigande världsmarknadspriser för oljor, malmer och metaller (se diagram 102 och 103). Den högre prisutvecklingen för exporten av bearbetade varor jämfört med importen förklaras av exportprisutvecklingen för maskiner och elektroprodukter.

Även 2006 stiger priserna förhållandevis mycket. Till övervägande del förklaras dock den högre prisnivån i år av att priserna successivt steg under fjolåret. 2007 däremot sjunker såväl export- som importpriser när kronan stärks och priserna på råvaror, framför allt oljor, sjunker.

Tabell 15 Export- och importpriser

Årlig procentuell förändring

	2004	2005	2006	2007
Exportpris totalt	-0,2	3,3	2,9	-1,0
Bearbetade varor	-1,0	1,8	0,9	-0,8
Råvaror	4,2	11,8	16,4	-4,8
Tjänster	-0,1	3,2	1,8	0,5
Importpris totalt	0,7	4,7	3,7	-1,6
Bearbetade varor	-1,1	0,8	1,7	-0,3
Råvaror	7,3	20,4	12,9	-8,1
Tjänster	0,6	3,3	2,1	1,1

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Bytesförhållandet fortsätter att försvagas innan oljepriset vänder utvecklingen 2007

Bytesförhållandet, dvs. kvoten mellan export- och importpriser, har trendmässigt försämrats sedan början av 1990-talet. Mellan 1990 och 2005 har försämringen i genomsnitt uppgått till 0,85 procent per år. Utvecklingen förklaras främst av kraftigt fallande priser på teleprodukter, som utgör en betydande del av svensk export. Denna bransch karaktäriseras även av en mycket snabb teknologisk utveckling med snabbt stigande produktivitet. Tillsammans med en stark efterfrågeutveckling har detta inte bara neutraliserat utan t.o.m. överträffat den negativa välfärdseffekten från prisutvecklingen.

Bytesförhållandet fortsätter att försvagas med ytterligare 0,7 procent 2006 (se tabell 16, diagram 104 och 105). 2007 däremot förbättras bytesförhållandet när råvarupriserna, via lägre oljepriser, utvecklas på ett för Sverige fördelaktigt sätt.

Tabell 16 Bytesförhållandet

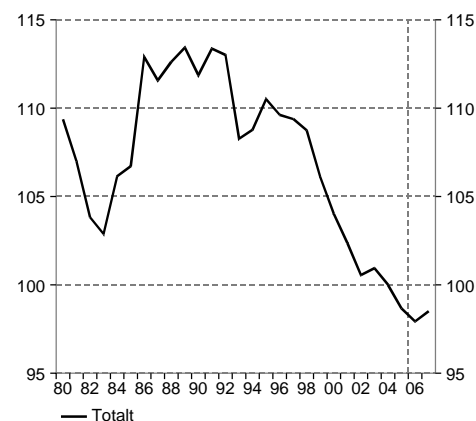
Årlig procentuell förändring

	2004	2005	2006	2007
Bearbetade varor	0,0	1,0	-0,7	-0,5
Råvaror	-2,9	-7,1	3,1	3,6
Tjänster	-0,7	0,0	-0,3	-0,6
Totalt	-0,9	-1,3	-0,7	0,6

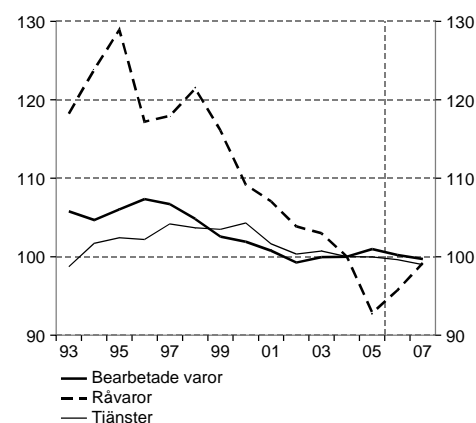
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Bytesbalansen fortsätter visa överskott

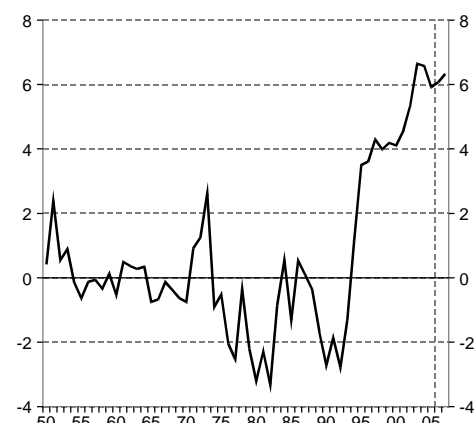
Bytesbalansen är hushållens, företagens och den offentliga sektorns samlade inkomster minus utgifter gentemot utlandet justerat för de s.k. kapitaltransfereringarna. De tre sektorernas sammanlagda inkomster minus utgifter utgör samtidigt sektorernas sammanlagda finansiella sparande. 2005 uppgick överskottet i bytesbalansen till 5,9 procent av BNP (se diagram 106 och tabell 17). Den offentliga sektorns finansiella sparande ökade till

Diagram 104 Bytesförhållande
Index 2004=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

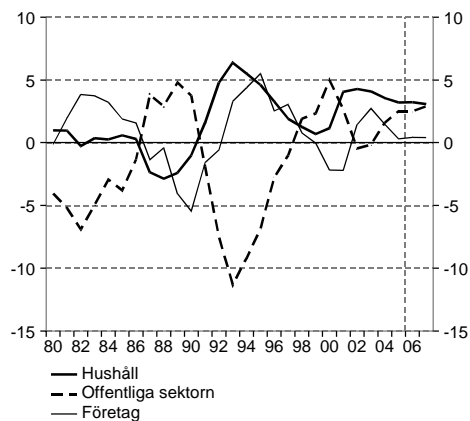
Diagram 105 Bytesförhållande
Index 2004=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 106 Bytesbalans
Procent av BNP, löpande priser

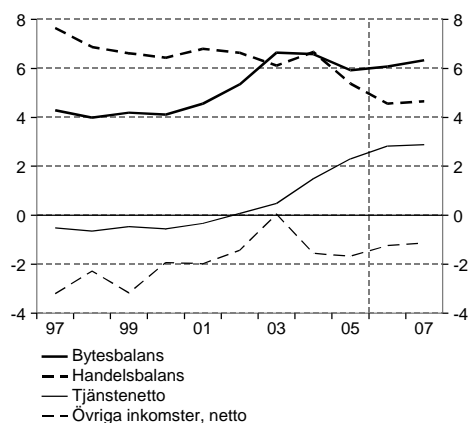
Källor: Riksbanken 1950–1992, SCB 1993–2004 och Konjunkturinstitutet.

Diagram 107 Finansiellt sparande
Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 108 Bytesbalansens komponenter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

2,5 procent av BNP. Hushållen, som under ett antal år har haft ett finansiellt sparande på drygt 4 procent som andel av BNP, minskade sitt sparande till 3,2 procent 2005. Hushållens finansiella sparande är dock fortfarande förhållandevis högt (se diagram 107). Det sedan början av 1990-talet höga hushållssparandet förklaras bl.a. av en åldrande befolkning och ett högt pensions-sparande. Starkt ökande investeringar medförde att företagens finansiella sparande sjönk rejält 2005. Trots en relativt snabb konsumtions- och investeringsutveckling i år och nästa år ligger det sammanlagda finansiella sparandet kvar kring 6 procent av BNP. Hushållen fortsätter att spara i ungefär samma omfattning som de gjort de senaste åren samtidigt som det offentliga finansiella sparandet ökar.

Det har skett relativt stora förändringar i sammansättningen av bytesbalansen de senaste åren. Överskottet i handelsbalansen har minskat som andel av BNP medan överskottet i tjänstebalansen som andel av BNP har ökat (se diagram 108). Exporten av tjänster blir alltså en allt större och viktigare del av svensk ekonomi (se avsnittet ”Export”).

Handelsbalansöverskottet minskar i år till följd av den relativt starkare importutvecklingen och det fallande bytesförhållandet. Överskotten i tjänstebalansen fortsätter däremot att öka. Därtill förbättras kapitalavkastningsnettot i år till följd av ökade räntekomster från utlandet. 2007 ökar överskotten både i handels- och tjänstebalansen.

Tabell 17 Bytesbalans och finansiellt sparande

Miljarder kronor, löpande priser

	2004	2005	2006	2007
Handelsbalans	172	144	129	138
Tjänstebalans	38	62	80	86
Löner, netto	-2	-1	-1	-1
Kapitalavkastning, netto	-5	-10	-2	3
Transfereringar m.m., netto	-33	-33	-31	-35
Bytesbalans	169	158	171	188
<i>Procent av BNP</i>	6,6	5,9	6,1	6,3
Kapitaltransfereringar	1	2	2	2
Finansiellt sparande	170	161	173	190
<i>Procent av BNP</i>	6,6	6,0	6,1	6,3
Offentligt sparande	41	67	71	87
<i>Procent av BNP</i>	1,6	2,5	2,5	2,9
Hushåll	91	86	91	92
<i>Procent av BNP</i>	3,6	3,2	3,2	3,1
Företag	37	8	12	12
<i>Procent av BNP</i>	1,5	0,3	0,4	0,4

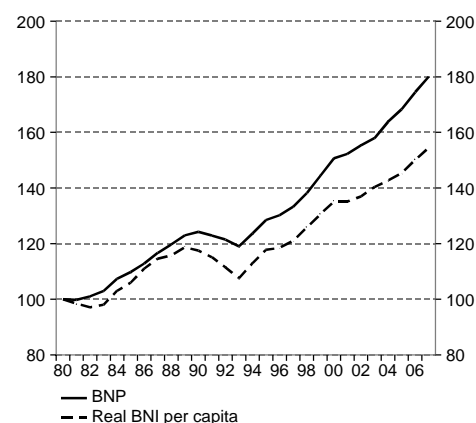
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Levnadsstandarden ökar starkare 2006 och 2007

Real BNI per capita, som är ett bättre mått på levnadsstandard än BNP, ökar långsammare än BNP både i år och nästa år (se tabell 18). BNP mäter den produktion som sker inom landet medan BNI mäter de inkomster som tillfaller personer folkbokförda i Sverige. BNI i löpande priser är lika med BNP plus nettot av primära inkomster från utlandet¹⁴. För att beräkna real BNI används deflatorn för inhemsk användning¹⁵.

Real BNI per capita har historiskt sett ökat långsammare än BNP (se diagram 109). En viktig orsak är att befolkningen sedan 1981 i genomsnitt ökat med 0,3 procent per år. En annan förklaring är försämrat bytesförhållande, dvs. att exportpriserna oftast stigit långsammare än importpriserna. Detta håller nere ökningen av den reala köpkraften jämfört med BNP-tillväxten. Sveriges bytesförhållande har försämrats sedan början på 1990-talet (se diagram 105), till stor del beroende på en snabb produktivets- och volymutveckling inom teleproduktindustrin (se avsnittet om bytesförhållandet ovan).

Diagram 109 BNP och BNI per capita
Index 1980 = 100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 18 BNP och BNI

Miljarder kronor, respektive årlig procentuell förändring

	2004	2004	2005	2006	2007
BNP, löpande pris	2 573	4,6	3,9	5,4	5,6
Deflator, BNP		0,9	1,2	1,7	2,4
BNP, fast pris	2 573	3,7	2,7	3,7	3,2
Befolkning		0,4	0,4	0,4	0,4
BNP per capita, fast pris		3,3	2,3	3,3	2,8
BNI, löpande pris	2 568	3,5	3,8	5,7	5,8
Deflator, inhemsk användning ¹		1,3	1,6	1,9	2,4
Real BNI	2 568	2,1	2,2	3,7	3,3
Befolkning		0,4	0,4	0,4	0,4
Real BNI per capita		1,7	1,8	3,3	2,9

¹ Implicit prisutveckling för hushållens och offentliga sektorns konsumtionsutgifter samt fasta bruttoinvesteringar och lagerinvesteringar.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

2005 ökade BNP i fasta priser med 2,7 procent medan real BNI per capita ökade med 1,8 procent (se tabell 18). Den långsammare ökningen av real BNI per capita förklaras dels av befolkningsökningen på 0,4 procent och dels av att bytesförhållandet försämrades. Skillnaden i utvecklingen av BNP och real BNI per capita minskar i år, främst till följd av att nettot av de primära inkomsterna ökar. Nästa år förbättras bytesförhållandet, dvs. den något långsammare utvecklingen av real BNI per capita jämfört med BNP beror enbart på befolkningsutvecklingen.

¹⁴ Löner, kapitalavkastning, subventioner och skatter gentemot utlandet.

¹⁵ Se fördjupningsrutan i *Konjunkturläget*, augusti 2005, "Real BNI per capita bättre mått på levnadsstandard än BNP".

Lager – en viktig kugge i ekonomin

Lagerinvesteringarna är en liten post i förhållande till BNP, men de spelar en mycket stor roll för att ekonomin ska fungera utan störningar. I denna ruta redogörs för vad lager är samt dess funktion i ekonomin.

Eftersom storleken på efterfrågan av varor inte är helt känd underlättas handeln med varor genom att företag håller lager. Behovet av att hålla lager beror också på hur väl logistiken fungerar. Exempelvis så tillverkar inte en producent själv varans alla beståndsdelar och vill därför hålla ett visst lager av s.k. insatsvaror som köps av andra producenter för att produktionen ska löpa mera smärtfritt. Producenten vill också ha lager av s.k. färdigvaror för att undvika att eventuella produktionsstörningar försenar leveranserna.

Storleken på lagren kan variera mycket från en period till en annan därför att efterfrågan i ekonomin varierar kraftigare än produktionen. Skillnaden mellan efterfrågan och produktionen speglar sig i ökade eller minskade lager. De lagerförändringar som kommer till stånd är antingen planerade eller oplanerade i förhållande till efterfrågeläget.

Tillfälliga svängningar i efterfrågan påverkar inte produktionen, det gör däremot en permanent efterfrågeförändring.

I det första fallet ökar eller minskar efterfrågan i förhållande till en i genomsnitt stabil nivå. När efterfrågan t.ex. blir mindre än vanligt påverkas inte produktionen, men lagren ökar. Om efterfrågan därefter ökar igen över sin genomsnittliga nivå minskar lagren eftersom producenten säljer från sitt lager. Lagren fungerar i detta fall som stötdämpare för produktionen.¹⁶

¹⁶ Antag att en bilfabrikant tillverkar och säljer 100 bilar per månad och har ett lager om också 100 bilar. Lagrets storlek är således oförändrad månad ett. Om försäljningen sjunker till 90 bilar under den andra månaden och fabrikanten fortsätter att producera 100 bilar ökar lagret med 10 bilar och uppgår till 110 stycken. Om försäljningen månad tre ökar igen till 100 bilar förblir lagret oförändrat, eftersom produktionen fortfarande är 100. Stiger efterfrågan månad fyra till 110 bilar minskar lagret med 10 (eftersom produktionen om 100 bilar inte räcker för att täcka efterfrågan om 110 bilar) och lagret befinner sig nu på den ursprungliga nivån om 100 bilar. I detta exempel ändras efterfrågan och lagren utan att produktionen ändras. Förändringarna i lagret månaderna två till fyra påverkar BNP-tillväxten (för beräkning av lagrens bidrag till BNP-tillväxten se nästa sida).

I det andra fallet däremot är efterfrågeförändringen av mera bestående art. Produktionen anpassas då till den nya nivån på efterfrågan, men först i en senare period. Om en producent har sålt mer än planerat från sitt lager så vill han eller hon vanligtvis fylla på lagret.

Svårigheten är att avgöra om en efterfrågeförändring är tillfällig eller permanent. Gör en producent en felbedömning i det avseendet uppkommer en oplanerad lagerförändring.

Olika typer av lager

Industrins *insatsvarulager* är lager av de komponenter som en producent behöver för att kunna tillverka en vara. En del av insatsvarulagren består av råvaror. Insatsvaror i bilindustrin är t.ex. däck och chassi. Hos däcktillverkaren är insatsvarulagret t.ex. gummi och kemikalier.

Lagerposten *varor i arbete* består av de varor som för stunden befinner sig i produktionen, t.ex. ännu inte färdigmonterade bilar hos fabrikanten.

Färdigvarulagret består av tillverkade varor färdiga att säljas vidare, t.ex. den färdiga bilen.

Handelslagren består av varor inköpta för försäljning till konsumenterna, t.ex. bilhandelns bilar.

Även den svenska skogen utgör lager. Skogen växer årligen med ca 100 miljoner m³. Den årliga avverkningen uppgår till ca 80 miljoner m³. Detta innebär att lagret av *växande skog* ökar med ca 20 miljoner m³ per år.¹⁷

Vad påverkar storleken på lagren?

Den som har lager vill hålla det på en lämplig storlek i förhållande till produktionen, vilken i sin tur betingas av efterfrågan. Är t.ex. insatsvarulagret för stort innebär detta kostnader, både i form av utlägg i förtid för insatsvaror och lagerutrymme. Om priset på insatsvaror förändras kan det också ge upphov till lagerförändringar.

Hur industrin och handeln bedömer storleken på sina lager, dvs. om de anser att lagren är för stora eller för små, rapporteras i Konjunkturbarometern. Diagram 110 nedan visar netttotal och lagerkvot för industrins färdigvarulager. Nettotalet är skillnaden mellan den del av företagen som i Konjunkturba-

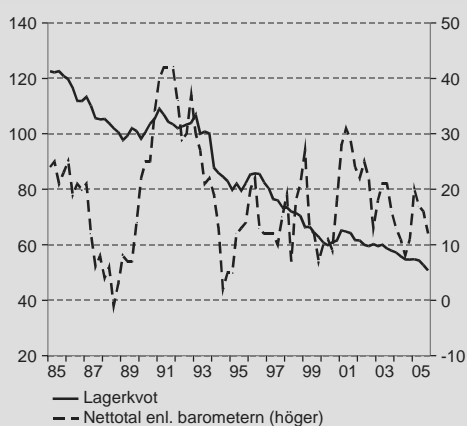
¹⁷ Se även fördjupningsruta Konjunkturläget mars 2005 "Naturkatastrofer: Hur påverkas BNP?"

rometern säger att lagren är för stora och den del som uppger att de är för små. Nettotalet speglar i vilken mån företagen tycker att deras färdigvarulager är alltför stora.

Lagerkvoten är i industrin kvoten mellan lagerstock och produktion; i handeln mellan lagerstock och försäljning (se diagram 110).¹⁸

En ökning av lagerkvoten leder vanligtvis till att fler tycker att färdigvarulagren är alltför stora. Så var fallet 2001 då efterfrågan dämpades kraftigt, vilket medförde att lagerkvoten först ökade och därefter minskade.

Diagram 110 Industrins färdigvarulager
Index 1993=100

Anm. Högre netttotal innebär att fler företag tycker att färdigvarulagren är alltför stora.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet

Lagerkvoten i industrin och handeln sjunker trendmässigt. Detta innebär att för en viss nivå på produktionen i industrin, eller vid en viss nivå på försäljningen i handeln, behövs det idag ett mindre lager av varor än tidigare på grund av att logistiken förbättras hela tiden genom effektivare transporter och ökad användning av datateknologi. Det går därför snabbare att fylla på lagret, och ju snabbare det går, desto mindre lager behövs, dvs. lageromsättningen ökar. Exempel på verksamheter idag där lagren är mycket små är s.k. printondemand (förlagsverksamhet) och att köpare av bilar i förväg kan bestämma utseendet på detaljer, färg etc. Den trendmässigt lägre kvoten innebär vidare att förändringar i efterfrågan i högre grad måste mötas av produktionsförändringar. Om efterfrågan är större än produktion och lager vid en viss tidpunkt, ökar leveranstiden för varan i fråga.

¹⁸ Lagerkvoten är i diagrammet konstruerat efter storleken på lagerstocken i förhållande till produktionen 1993 (index år 100).

Bidrag till BNP

Att räkna direkt på förändringen av lagret skulle bli svårt eftersom lagerförändringarna svänger mellan ökning och minskning och kan ge upphov till mycket dramatiska förändringar uttryckt i procent. Detta till skillnad från t.ex. konsumtionen som ökar eller minskar i förhållande till en tidigare period, men som inte kan vara lägre än noll. Det är således inte lagerändringen i sig själv från ett år till ett annat som redovisas i försörjningsbalansen, utan huruvida lageromslaget är positivt eller negativt, dvs. om förändringen av lagret är större eller mindre än året innan. För att få ett hanterbart mått på lagerförändringarnas ekonomiska betydelse relateras omslaget i procent av storleken på föregående års BNP.

Ökar lagren mer än föregående år, dvs. lageromslaget är positivt, så registreras denna ändring i nationalräkenskaperna som ett positivt lagerbidrag till BNP-tillväxten. Nettoeffekten på BNP-tillväxten är dock normalt lägre eftersom en stor del av lagerökningen importerats, och således inte berör den svenska produktionen.

Tabell 19 nedan redovisar fyra olika exempel på lagerförändringar. Lageromslaget är lagerförändringen år 2 minus lagerförändringen år 1. Bidraget år 2 beräknas som lageromslaget i procent av föregående års BNP, i exemplet 2 500 miljarder kronor, multiplicerat med 100. I exempel A ökar lagren år 2 med mer än år 1. Lageromslaget är således positivt och ger därför ett positivt bidrag till BNP-tillväxten år 2. I exempel B ökar lagren mindre år 2 än år 1. Omslaget och därmed bidraget till BNP-tillväxten år 2 är således negativt trots att lagret ökar båda åren. I exempel C minskar storleken på lagren båda åren, men minskningen är mindre år 2. Omslaget och bidraget till BNP är således positivt. I exempel D ökar storleken på lagren båda åren, men ökningarna är lika stora och ger därför inget bidrag till BNP-tillväxten.

Tabell 19 Exempel på lagerberäkning

Förändring i lager, lageromslag, miljarder kronor resp. bidrag till BNP-tillväxten, procent

Exempel	År 1 Förändring	År 2 Förändring	År 2 Omslag	År 2 Bidrag
A	2 500	3 500	1 000	0,04
B	2 500	1 500	-1 000	-0,04
C	-2 500	-1 500	1 000	0,04
D	2 500	2 500	0	0

Produktion och arbetsmarknad

Det är nu tydligt att den svenska arbetsmarknaden har vänt uppåt. Såväl arbetade timmar som sysselsättning ökade relativt starkt under det tredje och fjärde kvartalet 2005, efter flera år av tillbakagång (se diagram 111). BNP-tillväxten bedöms bli mycket stark i år. Även 2007 växer ekonomin snabbare än vad som är långsiktigt hållbart. Trots en relativt stark produktivitetstillväxt ökar arbetade timmar under prognosåren med ca 1,5 procent per år (se diagram 112).

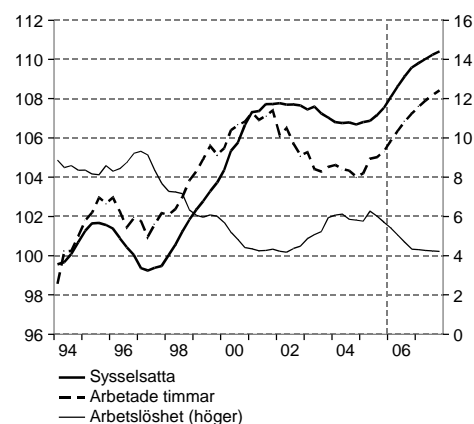
Sysselsättningen ökar 2006 med 1,7 procent, vilket är den snabbaste ökningen sedan 2001, och med 1,2 procent 2007¹⁹. Totalt ökar sysselsättningen med närmare 105 000 personer från och med det fjärde kvartalet i föl till det och med fjärde kvartalet 2007. Av denna ökning beror ca 5 000 på ökade arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder. Den reguljära sysselsättningsgraden i åldersgruppen 20–64 år ökar till 78,8 procent till och med fjärde kvartalet 2007. För att uppnå regeringens och riksdagens mål om 80 procents sysselsättning krävs att sysselsättningen ökar med ytterligare 67 000 personer.

Arbetskraften ökar med ca 0,5 procent per år 2005–2007, vilket förklaras av ökad befolkning, förbättrade arbetsmarknadsutsikter och en nedgång i antalet sjuka utanför arbetskraften. Arbetskraftsökningen hålls tillbaka av en ogynnsam åldersfördelning, ökade arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder samt ökad reguljär utbildning.

Arbetslösheten har redan minskat något och fortsätter att minska relativt snabbt under 2006 och 2007 till följd av ökande sysselsättning och fler personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Den öppna arbetslösheten uppgår 2007 till 4,3 procent av arbetskraften.

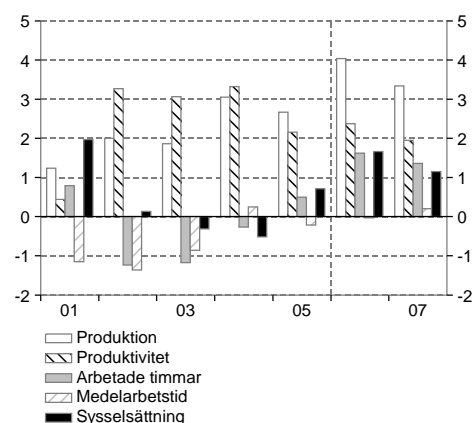
Det nu svaga resursutnyttjandet stiger successivt under prognosperioden. Det nu negativa arbetsmarknadsgapet krymper snabbt till följd av den starka sysselsättningstillväxten och bedöms vara positivt redan i början av 2007. Detta innebär att sysselsättningen därefter inte varaktigt kan stiga snabbare än arbetskraften. Ur konjunkturpolitisk synvinkel är de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna därför alltför höga särskilt 2007.

Diagram 111 Sysselsatta, timmar och arbetslöshet
Index 1994=100 respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

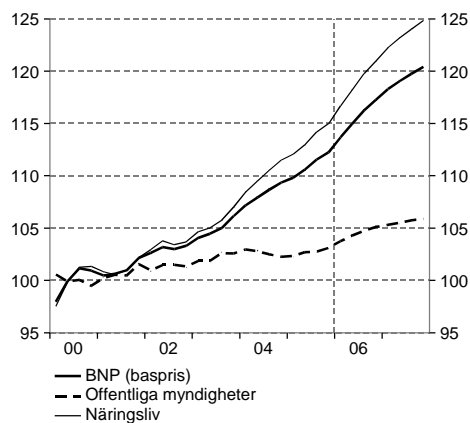
Diagram 112 Produktion och sysselsättning
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹⁹ Omläggningen av arbetskraftsundersökningen (AKU) i april 2005 medför att tidigare publicerad statistik inte blir direkt jämförbar. För att öka jämförbarheten med den nyare statistiken har AKU:s statistik för perioden före april 2005 nivåjusterats. De flesta AKU-serier som publiceras i denna rapport avviker därför från SCB:s tidigare publicerade serier. Konjunkturinstitutets nivåjusteringar har dock i huvudsak utgått från SCB:s publicerade jämförelsetal även i de fall Konjunkturinstitutet gör en annan bedömning än SCB. Konjunkturinstitutet gör exempelvis bedömningen att den publicerade sysselsättningsökningen för 2005 på 0,7 procent överskattar den egentliga sysselsättningsökningen med drygt 0,2 procentenheter.

Diagram 113 Produktion
Index 2000=100, fasta priser, säsongrensade
kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Produktion, produktivitet och arbetade timmar

Tillväxten förstärks

Tillväxten i näringslivet blir stark både 2006 och 2007, som en följd av den efterfrågeutveckling som redovisas i föregående kapitel. Även de offentliga myndigheternas produktion ökar påtagligt.

Återhämtningen av produktionstillväxten, som pågått sedan bottenåret 2001, försvagades något i fjol (se diagram 113). Den inhemska efterfrågan steg visserligen med 3 procent²⁰, men samtidigt försvagades exporttillväxten för varor påtagligt. BNP ökade med 2,7 procent 2005, att jämföras med 3,0 procent 2004 (se tabell 20).

Tabell 20 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2004	2004	2005	2006	2007	
		<i>Kalenderkorrigerat</i>				
Varubranscher	663	7,1	2,6	5,4	4,9	
Varav: Industri	461	8,9	2,6	6,0	5,2	
Byggsverksamhet	99	3,3	7,0	5,3	4,1	
Tjänstebanscher	1 074	2,4	3,6	4,3	3,3	
Varav: Handel	236	3,8	5,0	6,0	4,0	
Företagstjänster	215	3,1	5,3	5,2	4,7	
<i>Summa näringsliv</i>	<i>1738</i>	<i>4,1</i>	<i>3,2</i>	<i>4,7</i>	<i>3,9</i>	
Offentliga myndigheter	477	0,4	0,1	1,7	1,1	
Total produktion (baspris) ¹	2 248	3,2	2,6	4,1	3,3	
Produktskatter/subventioner	318	2,0	3,5	3,9	3,5	
BNP (marknadspris)¹	2 566	3,0	2,7	4,0	3,3	
		<i>Ej kalenderkorrigerat</i>				
Näringsliv	1 741	4,7	3,3	4,4	3,8	
Offentliga myndigheter	480	1,5	0,1	1,2	0,8	
BNP (marknadspris)¹	2 573	3,7	2,7	3,7	3,2	

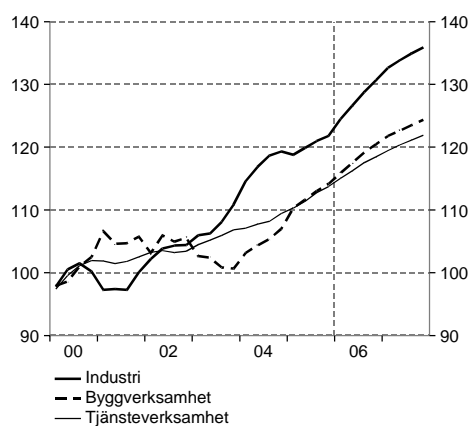
¹ Inkl. produktion i hushållens ideella organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Näringslivets produktionstillväxt försvagades i fjol till följd av en svagare produktionsutveckling inom industrin, som i sin tur främst berodde på en tillfälligt vikande exportefterfrågan. Där- emot fortsatte den gynnsamma utvecklingen i bygg- och de flesta tjänstebanscher (se diagram 114).

Diagram 114 Produktion i näringslivet
Index 2000=100, fasta priser, säsongrensade
kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁰ Siffrorna i texten är kalenderkorrigerade.

Industriproduktionens ökningstakt blev påtagligt lägre 2005 jämfört med 2004. Industriproduktionen t.o.m. minskade något i början av 2005 efter en period med svag orderingång. Därefter har orderingång och produktion återhämtat sig successivt under 2005. Produktionen har ökat i flertalet industribranscher. Konjunkturbarometerns konfidensindikator för industrin bottenade andra kvartalet 2005 och har därefter stigit påtagligt (se diagram 115). Orderingången har ökat starkt, både från hemma- och exportmarknaderna. Förbättringen kom på bred front och orderläget i industrin har nu stärkts, framför allt i pappers-, maskin-, elektro- och kemisk industri. Däremot är orderläget svagt i stålindustrin.

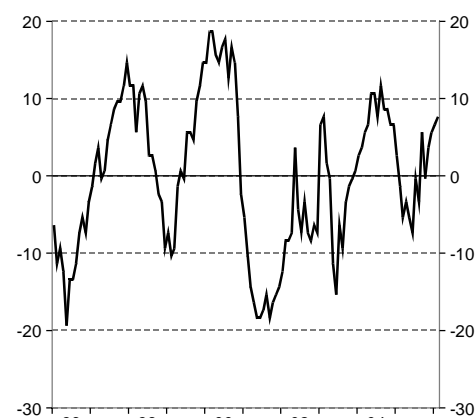
Industriföretagen är positiva inför 2006 och räknar med en fortsatt god ordertillväxt, om än något dämpad på exportmarknaderna. Flertalet branscher förutser en produktionsökning, och i t.ex. maskinindustrin och den kemiska industrin är produktionsplanerna tydligt expansiva. Även i stålindustrin och motorfordonsindustrin, som haft en period med svag efterfrågan och produktion, finns nu en viss optimism.

Byggkonjunkturen förbättrades kraftigt i fjol. Produktionen steg med hela 7,0 procent jämfört med 3,3 procent 2004. Orderläget i byggbranschen är starkt och drygt tre fjärdedelar av företagen är nöjda med orderstockens storlek. Konfidensindikatorn har stigit markant och ligger nu på en mycket hög nivå (se diagram 116). Byggföretagen är också optimistiska om utvecklingen i år och räknar med en fortsatt ökning av orderingång och byggande inom såväl hus- som anläggningssektorerna.

För de flesta *tjänstebranscherna* ökade produktionen 2005. Starkast var produktionsökningen inom handel och företagstjänster. Försäljningen ökade påtagligt i både parti- och detaljhandeln. Inom detaljhandeln ökade främst sällanköpsvaruhandeln, men även försäljningen i livsmedelhandeln och handeln med motorfordon har återhämtat sig (se diagram 117). Efterfrågan på företagstjänster, datakonsulter och uppdragsverksamhet fortsatte att öka, vilket förbättrade orderläget ytterligare (se diagram 117). Utvecklingen är gynnsam för uppdragsverksamhet med anknytning till byggbranschen, såsom arkitekter och byggkonsulter. Inom tjänstebranscherna är man nu i allmänhet fortsatt optimistisk om framtiden.

Sammanfattningsvis har näringslivets produktionstillväxt återhämtat sig under andra halvåret 2005 till följd av en allt starkare tillväxt i industriproduktionen. Produktionen i näringslivet fortsätter att växa snabbt under prognosåren, bl.a. till följd av en snabb efterfrågetillväxt från omvärlden. Samtidigt växer den inhemska efterfrågan i rask takt och driver på främst tjänsteproduktionen. Detta innebär att näringslivets produktion utvecklas starkt 2006 och 2007 (se tabell 20). Även i den offentliga sektorn ökar produktionen.

Diagram 115 Konfidensindikator för industrin
 Nettotal, säsongrensade månadsvärden

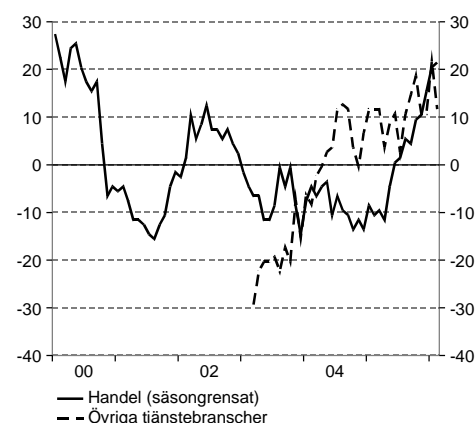
Anm. Orderstocksomdöme minus omdöme om färdigvarulager plus förväntad produktion. Medelvärde 1995–2006=0.
 Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 116 Konfidensindikator för byggverksamhet
 Nettotal, säsongrensade månadsvärden

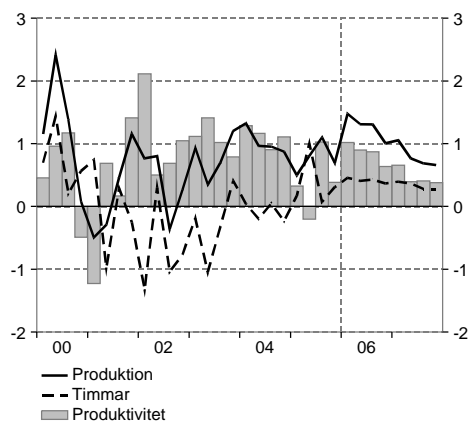
Anm. Orderstocksomdöme + förväntad förändring antal sysselsatta. Medelvärde 1995–2006=0.
 Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 117 Konfidensindikatorer för tjänstebranscher
 Nettotal, månadsvärden

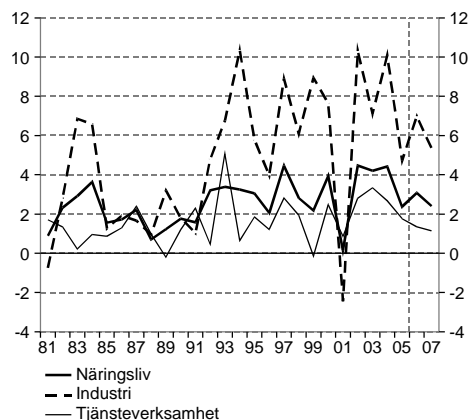
Anm. Handel: Försäljningsvolym (utfall + förväntan) – omdöme varulager. Medelvärde 2000–2006=0.
 Övriga tjänstebranscher: Företagets verksamhet + efterfrågan (utfall + förväntan). Medelvärde 2003–2006=0.
 Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 118 Produktion och arbetade timmar i näringslivet
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

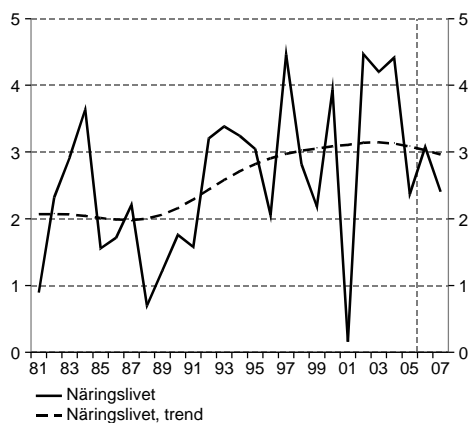
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 119 Produktivitet i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 120 Produktivitet i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Produktivitetsoökningen dämpades i fjol

Produktivitetstillväxten i näringslivet försvagades 2005 (se tabell 21 samt diagram 118). Det beror på den tillfälliga avmattningen av industrikonjunkturen (se diagram 119). Produktivitetsoökningen 2005 blev därmed lägre än den trendmässiga ökningen (se diagram 120). Efterhand som industrikonjunkturen förstärks kommer också näringslivets produktivitetstillväxt att bli starkare och hamna något över trenden 2006. Produktivitetsoökningen i näringslivet avtar 2007 då konjunkturen går in i en mognare fas.

Tabell 21 Produktivitet

Kronor per timme respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2004	2004	2005	2006	2007
	<i>Kalenderkorrigerat</i>				
Varubranscher	354,5	7,3	3,3	5,9	4,5
Varav: Industri	386,4	10,1	4,7	7,0	5,3
Byggverksamhet	240,3	2,2	2,6	2,2	1,7
Tjänstebanscher	382,0	2,7	1,8	1,3	1,1
Varav: Handel	257,2	3,2	3,2	2,9	2,6
Företagstjänster	340,2	2,2	1,2	0,9	1,0
Näringsliv	371,0	4,4	2,4	3,1	2,4
Offentliga myndigheter	244,9	0,6	0,6	0,0	0,0
Totalt¹	330,3	3,5	2,0	2,4	1,9
	<i>Ej kalenderkorrigerat</i>				
Näringsliv	370,4	3,9	2,4	3,3	2,5
Offentliga myndigheter	245,1	0,2	0,6	0,1	0,1
Totalt¹	330,0	3,0	2,1	2,6	2,1

¹ Inklusive hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Arbetade timmar vänder upp

Antalet arbetade timmar ökade med 0,5 procent 2005 efter att ha minskat sedan 2001²¹ (se tabell 22 samt diagram 121 och 122). I byggbranschen blev ökningen betydligt starkare än 2004 och i tjänstebanscher vände arbetstimmarna upp och ökade påtagligt. Inom tjänstebanscher var uppgången starkast för företagstjänsterna. Dessutom steg arbetstimmarna kraftigt i skogsbruket efter stormen Gudrun. Antalet arbetade timmar sjönk däremot ytterligare i industrin och i de offentliga myndigheterna.

För perioden 2006–2007 väntas arbetstimmarna öka ytterligare i bygg- och tjänstebanscher, medan de fortsätter att minska i industrin. Även i offentliga myndigheter väntas antalet arbetade timmar öka. Sammantaget ökar de kalenderjusterade arbetstimmarna med 1,6 procent 2006 och 1,4 procent 2007. Under prognosperioden ökar därmed bygg- och tjänstebanscher sin andel av antalet arbetade timmar i hela ekonomin, medan andelen sjunker för industrin. Arbetade timmar ökar så

²¹ Siffrorna i texten är kalenderkorrigerade.

pass snabbt att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stiger i rask takt.

Tabell 22 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2004	2004	2005	2006	2007
	<i>Kalenderkorrigerat</i>				
Varubranscher	1 871	-0,2	-0,6	-0,4	0,4
Varav: Industri	1 194	-1,1	-2,1	-0,9	-0,1
Byggverksamhet	414	1,1	4,3	3,0	2,3
Tjänstebanscher	2 812	-0,3	1,8	2,9	2,2
Varav: Handel	918	0,5	1,7	3,1	1,4
Företagstjänster	633	0,9	4,1	4,3	3,7
Näringsliv	4 683	-0,3	0,8	1,6	1,5
Offentliga myndigheter	1 950	-0,2	-0,5	1,7	1,1
Totalt¹	6 808	-0,3	0,5	1,6	1,4
	<i>Ej kalenderkorrigerat</i>				
Näringsliv	4 700	0,7	0,9	1,1	1,2
Offentliga myndigheter	1 958	1,3	-0,5	1,0	0,7
Totalt¹	6 833	0,9	0,5	1,1	1,1

¹ Inkl. arbetade timmar i hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Efterfrågan på arbetskraft

Sysselsättningen steg 2005

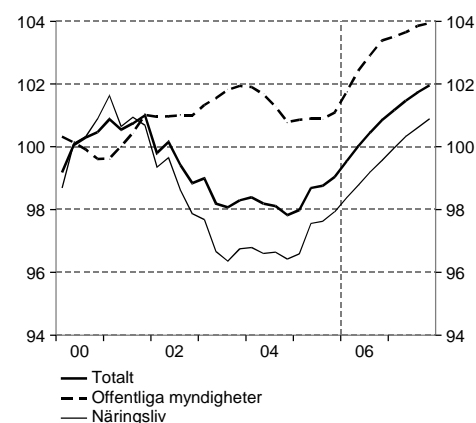
Förra året steg arbetade timmar med 0,5 procent efter att ha sjunkit tre år i rad. Samtidigt sjönk medelarbetstiden något och sysselsättningen ökade med 0,7 procent. Detta avser utvecklingen enligt Arbetskraftsundersökningen (AKU).²² Sysselsättningsutvecklingen 2005 enligt AKU bedöms av Konjunkturinstitutet vara överskattad till följd av övergången till nya AKU (se vidare diskussion i fördjupningsrutan i *Konjunkturläget*, augusti 2005 "AKU-omläggningen försvårar tolkningen av arbetsmarknadsläget"). I motsats till AKU ökade medelarbetstiden enligt nationalräkenskaperna (NR) förra året och antalet sysselsatta ökade enligt NR endast med 0,3 procent.

Positiva arbetsmarknadsindikatorer

Enligt NR steg sysselsättningen fjärde kvartalet 2005. Utvecklingen var fortsatt stark inom bygg- och tjänstebanscher medan sysselsättningen fortsatte att minska något inom industrin.

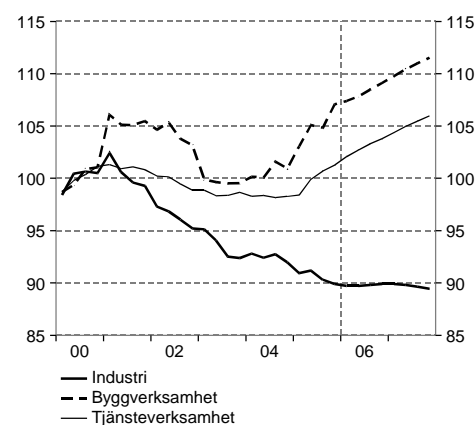
Konjunkturbarometern bekräftar optimistiska anställningsplaner inom framför allt bygg- och tjänstebanscher, medan

Diagram 121 Arbetade timmar
Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

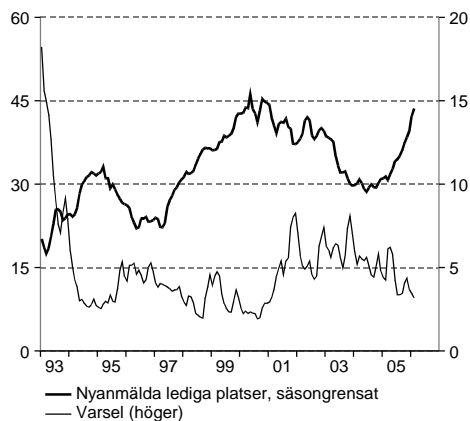
Diagram 122 Arbetade timmar i näringslivet
Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²² Medelarbetstiden enligt AKU mäts som arbetade timmar enligt NR dividerat med antalet sysselsatta enligt AKU.

Diagram 123 Varsel och lediga platser
Tusental, 3-månaders glidande medelvärde

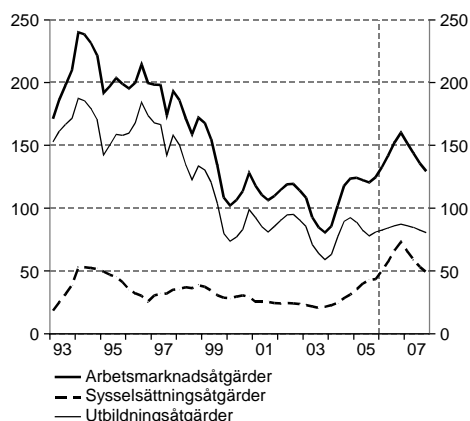
Källa: AMS

Diagram 124 Lediga jobb och vakanser
Tusental, faktiska kvartalsvärden

Källa: SCB

Diagram 125 Arbetsmarknadspolitiska
åtgärder
Tusental, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: AMS och Konjunkturinstitutet.

industrin räknar med fortsatta personalnedskärningar. Konjunkturbarometern för mars månad visar att handeln nu är betydligt mer optimistisk inför framtiden och räknar med en ökad sysselsättning.

Antalet lediga platser fortsätter att öka, framför allt inom byggbranschen, men nu även inom industrin. Antalet varsel fortsätter samtidigt att minska (se diagram 123). Den markanta ökningen av antalet lediga platser bör dock tolkas med försiktighet då Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) rapporterat att vissa lediga platser har räknats flera gånger. En annan statistikkälla som speglar utvecklingen av antalet lediga platser är SCB:s konjunkturstatistik över lediga jobb och vakanser.²³ Denna mätning visar på en uppgång av både antalet lediga jobb och antalet vakanser 2005 (se diagram 124).

Sysselsättningen ökar framöver

Den senaste statistiken från AKU visar att sysselsättningen har fortsatt att öka i år. Den fortsatt starka efterfrågan och de positiva arbetsmarknadsindikatorerna tyder på att sysselsättningen kommer att fortsätta öka framöver. Sysselsättningen beräknas öka med 1,7 procent 2006 och 1,2 procent 2007 (se tabell 23). Sysselsättningen ökar därmed med 105 000 personer från och med det fjärde kvartalet 2005 till och med det fjärde kvartalet 2007.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, som består av utbildnings- och sysselsättningsåtgärder, ökar kraftigt under 2006 för att sedan dras ner något 2007. Under 2006 ökar sysselsättningsåtgärderna, framför allt i form av s.k. plusjobb, särskilt snabbt (se diagram 125). Dessa sysselsättningsåtgärder bidrar till en ökad sysselsättning, men bedöms leda till en betydande undanträngning av reguljär sysselsättning. Den reguljära sysselsättningen, dvs. sysselsatta exklusive deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder, utvecklas därmed svagare än den totala sysselsättningen under 2006 (se diagram 126). Antalet reguljärt sysselsatta ökar med 100 000 personer från och med det fjärde kvartalet 2005 och till och med det fjärde kvartalet 2007.

Ur konjunkturpolitisk synvinkel bör antalet arbetsmarknadspolitiska åtgärder variera kontracykliskt, dvs. expanderas vid en konjunkturedgång och reduceras vid en konjunkturuppgång. Konjunkturinstitutet gör därmed bedömningen att antalet arbetsmarknadspolitiska åtgärder är alltför högt ur konjunkturpolitisk synvinkel med hänsyn till att arbetsmarknadsgapet blir positivt 2007.

²³ Vakanser definieras som lediga jobb som kan tillträdas omedelbart.

Tabell 23 Nyckeltal på arbetsmarknaden

Tusental personer, nivå respektive årlig procentuell förändring

	2004	2004	2005	2006	2007
Total produktion (baspris) ¹	2 255	3,2	2,6	4,1	3,3
Produktivitet ²	330	3,5	2,0	2,4	1,9
Arbetade timmar ³	6 833	-0,3	0,5	1,6	1,4
Medelarbetstid för sysselsatta ⁴	31	0,3	-0,2	0,0	0,2
Sysselsatta	4 228	-0,5	0,7	1,7	1,2
Öppen arbetslöshet ⁵	268	6,0	5,9	4,9	4,3
Personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ⁵	107	2,4	2,7	3,2	3,1
Reguljär sysselsättningsgrad ⁶	4 086	77,2	77,2	77,7	78,4

¹ Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. ² Kronor per timme, kalenderkorrigerad. ³ Miljoner timmar, kalenderkorrigerad. ⁴ Timmar per vecka, kalenderkorrigerad. ⁵ Nivå i procent av arbetskraften. ⁶ Andel sysselsatta av befolkningen i åldern 20–64 år, exkl. arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

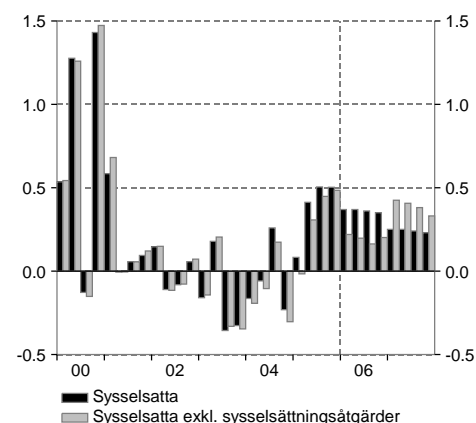
Källor: SCB, AMS och Konjunkturinstitutet.

När sysselsättningsåtgärderna minskar 2007 beräknas den reguljära sysselsättningsgraden för personer i åldern 20–64 år öka till 78,8 procent det fjärde kvartalet samma år. Regeringens och riksdagens mål om en reguljär sysselsättningsgrad på 80 procent underskrids därmed med ca 67 000 personer (se diagram 127). Med reservation för den betydande osäkerheten om bl.a. den s.k. jämviktsarbetslöshetens storlek bedöms arbetsmarknadsgapet vara något positivt, 0,8 procentenheter, fjärde kvartalet 2007. Det innebär att sysselsättningsgraden kan öka till målsatta 80 procent på ett hållbart sätt endast om arbetsutbudet ökar eller jämviktsarbetslösheten minskar. Konjunkturinstitutet gör därför bedömningen att det krävs regeländringar eller andra förändringar som ökar arbetsutbudet eller minskar jämviktsarbetslösheten för att sysselsättningsmålet ska kunna uppnås på ett hållbart sätt.

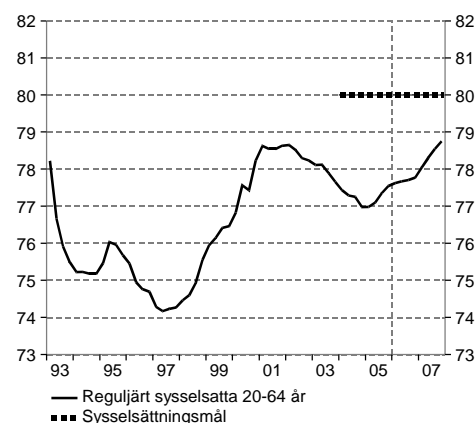
Arbetskraftsutbud och arbetslöshet

Arbetskraften ökar de närmsta åren

Befolkningen i arbetsför ålder, dvs. 16–64 år, ökar med i genomsnitt 0,9 procent per år under 2006 och 2007. Ökningen av arbetskraften bromsas dock av att andelen 25–54 åringar, dvs. de med högst arbetskraftsdeltagande, minskar. Samtidigt ökar antalet utbildningsåtgärder och antalet reguljärt studerande utanför arbetskraften, vilket också har en återhållande effekt på arbetskraften. En anledning till att antalet reguljärt studerande ökar är ett utökat antal platser vid högskolan. Antalet sjuka utanför arbetskraften, som ökade snabbt fram till och med 2004, minskade

 Diagram 126 Sysselsättning
 Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

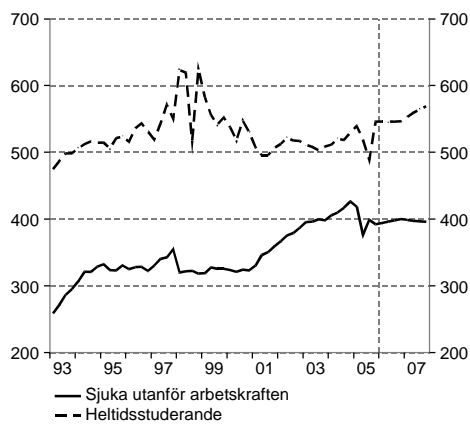
Källor: SCB, AMS och Konjunkturinstitutet.

 Diagram 127 Reguljär sysselsättningsgrad
 Procent av befolkningen i åldern 20-64 år, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Serien är justerad bakåt i tiden av Konjunkturinstitutet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

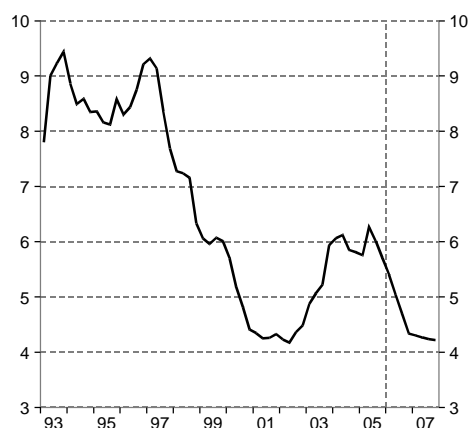
Diagram 128 Heltidsstuderande och sjuka utanför arbetskraften
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Serierna är justerade bakåt i tiden av Konjunkturinstitutet.

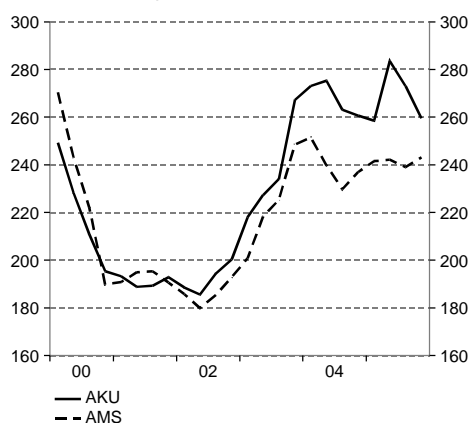
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 129 Öppen arbetslöshet
Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 130 Arbetslösheten enligt olika statistikkällor
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och AMS.

under 2005 och väntas plana ut framöver. Detta innebär att denna grupp inte längre kommer ha en negativ effekt på arbetskraftsutvecklingen (se diagram 128 och tabell 24).

Tabell 24 Nettobidrag till arbetskraften

Tusental personer, nivå, årlig procentuell förändring respektive nettobidrag i procentenheter

	2004	2004	2005	2006	2007
Arbetskraften	4 496	0,2	0,7	0,5	0,5
Varav nettobidrag från:					
Befolkning 16–64 år	5 735	0,8	0,8	1,0	0,8
Sjuka ¹	415	-0,4	0,4	0,0	0,0
Avtalspensionärer ²	70	0,1	-0,1	0,0	0,0
Utbildningsåtgärder ³	81	-0,2	0,0	-0,1	0,0
Reguljär utbildning	439	0,0	0,0	-0,4	-0,4
Övriga ⁴	235	0,0	-0,3	0,1	0,1

¹ I gruppen sjuka utanför arbetskraften ingår förtidspensionärer av hälsoskäl.

² Ålderspension, tjänstepension och förtidspension av arbetsmarknadsskäl.

³ Arbetsmarknadspolitiska åtgärder utanför arbetskraften enligt AMS.

⁴ I gruppen övriga ingår hemarbetande, lediga, personer som befinner sig utomlands m.fl.

Källor: SCB, AMS och Konjunkturinstitutet.

Arbetslösheten minskar till 4,3 procent

Under 2005 uppgick arbetslösheten till 5,9 procent. Framöver minskar arbetslösheten av två anledningar. Efterfrågan på arbetskraft ökar, vilket leder till en ökad sysselsättning och därmed minskad arbetslöshet. Antalet arbetsmarknadspolitiska utbildningsåtgärder ökar, vilket innebär att arbetslösa försvinner ut från arbetskraften. Arbetslösheten sjunker till i genomsnitt 4,3 procent 2007 (se diagram 129).

Omläggningen av AKU gör det svårt att jämföra arbetslösheten från och med 2005 med arbetslösheten tidigare år. Statistikomläggningen bedöms av SCB ha höjt den uppmätta arbetslösheten med 0,4 procentenheter. Arbetslösheten enligt nya AKU var dock påfallande hög sommaren 2005, vilket tyder på att SCB underskattat omläggningseffekten. Detta verifieras av att arbetslösheten mätt enligt AKU under sommarmånaderna 2005 ger en betydligt högre uppmätt arbetslöshet än arbetslösheten mätt enligt AMS (se diagram 130). En underskattad omläggningseffekt skulle innebära att den faktiska arbetslösheten fram till och med 2004 var förhållandevis högre än vad som framgår av AKU. Den faktiska nedgången från 2004 till 2005 skulle då vara större än vad som framgår av AKU

Resursutnyttjande

Resursutnyttjandet stiger under prognosperioden

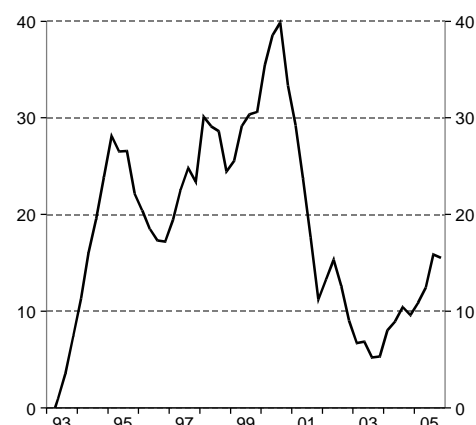
Resursutnyttjandet ökar under prognosperioden och blir mot slutet av 2007 något ansträngt. I slutet av 2005 fanns däremot gott om lediga resurser i den svenska ekonomin. Konjunkturbarometerns frågor om brist på arbetskraft är en indikator för resursutnyttjandet på arbetsmarknaden (se diagram 131). Bristen på arbetskraft i näringslivet har ökat något sedan 2003, men bristtalen är alltså låga och tyder på att det fortfarande finns gott om lediga resurser på arbetsmarknaden. När bristen på arbetskraft stiger blir, med viss eftersläpning, resursutnyttjandet allt mer stramt.

Andra tecken på att det finns gott om lediga resurser är de måttliga löneökningarna och den låga inflationen (se diagram 132). Under 2005 steg lönerna i näringslivet med 3,4 procent, vilket är en viss uppgång jämfört med 2004. Det är dock lägre löneökningstakt än de 4 procent som på sikt bedöms vara förenligt med en stabil inflation på 2 procent. Inflationstakten har under en längre tid legat betydligt under inflationsmålet på 2 procent, vilket också ger en indikation om att resursutnyttjandet är lågt.

En central komponent vid bedömningen av resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är den s.k. jämviktsarbetslösheten. Denna avspeglar den nivå på arbetslösheten som är förenlig med en stabil inflation. Om trovärdigheten för Riksbankens inflationsmål är hög innebär detta att inflationen normalt närmar sig målet på 2 procent när arbetslösheten närmar sig sin jämviktsnivå. Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten grundas på en sammantagen bedömning av resursutnyttjandet med utgångspunkt i bl.a. ovan nämnda indikatorer samt olika ekonometriska skattningar.

Det nya arbetsmarknadsgapet (se fördjupningsrutan "Ett nytt arbetsmarknadsgap") utgår från jämviktsnivån för den öppna arbetslösheten. Jämviktsarbetslösheten bedöms för närvarande uppgå till 4,5 procent och stiger till 4,6 procent 2007, främst av demografiska skäl. Bedömningen av jämviktsarbetslösheten, och därmed utrymmet för varaktigt ökad sysselsättning är dock osäker och omprövas löpande med hänsyn till hur bristtalen, löneökningarna, inflationen och andra relevanta indikatorer utvecklas.

Diagram 131 Brist på arbetskraft i näringslivet
Andel företag, procent, kvartalsvärden

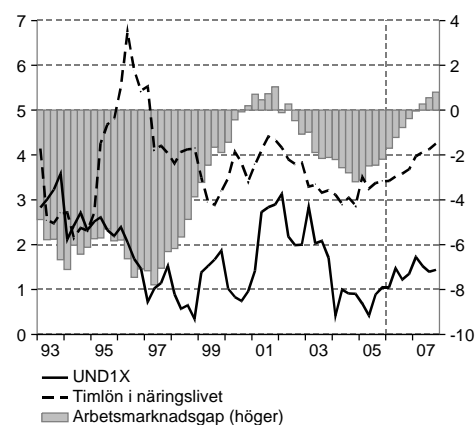

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 132 Arbetsmarknadsgap, timlön och UND1X-inflation

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Tabell 25 BNP-gap

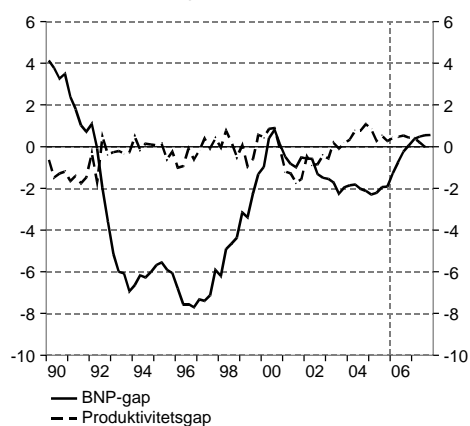
Nivå, miljoner, procent respektive årlig procentuell förändring

	2004	2004	2005	2006	2007
Jämviktsarbetslöshet		4,3	4,4	4,5	4,6
Öppen arbetslöshet		6,0	5,9	4,9	4,3
Potentiellt arbetade timmar	6 996	0,7	0,4	0,0	-0,1
Faktiskt arbetade timmar	6 808	-0,3	0,5	1,6	1,4
Arbetsmarknadsgap¹		-2,7	-2,6	-1,0	0,4
Potentiell BNP	2 617	3,1	2,8	2,4	2,3
BNP	2 566	3,0	2,7	4,0	3,3
BNP-gap²		-2,0	-2,1	-0,5	0,5

¹ Faktiska arbetade timmars avvikelser från potentiellt arbetade timmar.² BNP:s avvikelser i procent från potentiell BNP.

Anm. Beräkningarna är korrigerade för olika antal arbetsdagar mellan åren.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet

Diagram 133 Arbetsmarknadsgap
Procent av potentiellt arbetade timmar,
säsongsrensade kvartalsvärdenAnm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som arbetade timmars avvikelser från sin potentiella nivå.
Källa: Konjunkturinstitutet.Diagram 134 BNP-gap och produktivitetsgap
Procent av potentiell BNP respektive potentiell
produktivitet, säsongsrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Arbetsmarknadsgapet sluts under 2007

Arbetsmarknadsgapet definieras som faktiskt arbetade timmars procentuella avvikelser från potentiellt arbetade timmar. Under 2005 ökade de faktiska och potentiella timmarna ungefär lika mycket, vilket bidrog till att arbetsmarknadsgapet var mer eller mindre oförändrat i jämförelse med 2004 (se tabell 25). De faktiskt arbetade timmarna ökar relativt starkt på grund av den höga BNP-tillväxten 2006 och 2007. Samtidigt är de potentiellt arbetade timmarna i stort sett oförändrade trots att befolkningen ökar. En förklaring är att andelen personer i åldern 25–54 år minskar framöver, vilket är den del av befolkningen som har högst sysselsättningsgrad.

Den relativt starka ökningen av faktiskt arbetade timmar under 2006 och 2007 tillsammans med oförändrade potentiellt arbetade timmar medför att arbetsmarknadsgapet sluts i en relativt snabb takt. I slutet av 2007 är därför resursutnyttjandet på arbetsmarknaden något ansträngt (se diagram 133).

BNP-gapet definieras som faktisk BNP:s procentuella avvikelser från potentiell BNP. BNP-gapet krymper och sluts vid utgången av 2006 (se diagram 134), dvs. tidigare än arbetsmarknadsgapet. Det beror på att produktivitetsgapet är något positivt i slutet av 2006. Från och med 2006 kan därför BNP i genomsnitt inte öka snabbare än den trendmässiga tillväxttakten såvitt inte förändringar genomförs som ökar arbetsutbudet eller minskar jämviktsarbetslösheten.

Ett nytt arbetsmarknadsgap

BNP- och arbetsmarknadsgap används ofta som mått på resursutnyttjandet i ekonomin. Konjunkturrella variationer i BNP och sysselsättning kan ses som tillfälliga avvikelser från potentiell BNP och potentiell sysselsättning motsvarande den långsiktiga jämviktsutvecklingen. På lång sikt bestäms tillväxten av demografiska och strukturella faktorer samt av teknologi, kapitalstock och utbildning.

Konjunkturinstitutet använder arbetsmarknadsgapet som främsta mått på resursutnyttjandet i svensk ekonomi. Detta definieras som faktiskt arbetade timmars procentuella avvikelse från potentiellt arbetade timmar. Arbetsmarknadsgapet är positivt under högkonjunkturer då resursutnyttjandet är högre än vad som är långsiktigt hållbart medan det är negativt under lågkonjunkturer.

Arbetsmarknadsgapet är viktigt för bedömningen av såväl konjunkturutvecklingen som finans- och penningpolitiken. Det ligger exempelvis till grund för Konjunkturinstitutets bedömning av hur mycket sysselsättningen kan växa framöver. Det har också stor betydelse för bedömningen av löneutvecklingen och därmed för inflationsutvecklingen.

Jämviktsarbetslösheten - en central variabel

Vid beräkningen av arbetsmarknadsgapet är bedömningen av jämviktsarbetslösheten av central betydelse. Denna definieras som den arbetslöshet som är förenlig med stabil inflation när inflationsförväntningarna är lika med inflationen.

Jämviktsarbetslösheten är en icke-observerbar storhet och kan därför bara uppskattas med indirekta metoder, exempelvis via statistiska skattningar eller med hjälp av olika indikatorer. Den är normalt inte konstant över tiden och kan även påverkas av de störningar som drabbar ekonomin.

Normalt bör jämviktsarbetslösheten ligga ganska nära den genomsnittliga arbetslösheten sett över en konjunkturcykel. Vid stora störningar i ekonomin kan dock arbetslösheten avvika från sin jämviktsnivå under en längre tid. Så förefaller exempelvis ha varit fallet under stora delar av 1990-talet, i kölvattnet av den stora ekonomiska kris som drabbade svensk ekonomi i början av 1990-talet.

Jämviktsarbetslösheten steg under 1990-talet

Enligt Konjunkturinstitutets bedömning var arbetslösheten i genomsnitt relativt nära sin jämviktsnivå under 1980-talet. Den höga inflationstakten under denna tid bör därför inte i första hand tolkas som ett konstant ansträngt resursläge utan var främst ett uttryck för höga inflationsförväntningar. Resursutnyttjandet var dock tidvis mycket ansträngt, framför allt mot slutet av 1980-talet.

I början av 1990-talet inträffade två viktiga förändringar i svensk ekonomi. För det första drabbades svensk arbetsmarknad av ett massivt efterfrågebortfall som minskade sysselsättningen med sammanlagt 12 procent från 1991 till 1994. Den öppna arbetslösheten ökade under samma tid från knappt 2 till 8 procent. Till viss del blev denna nedgång i sysselsättningen bestående. Dels lämnade många personer arbetskraften permanent, bl.a. genom förtidspensionering. Dels steg av allt att döma jämviktsarbetslösheten. Arbetslösheten drabbade vissa branscher, yrken och regioner hårdare än andra, vilket bedöms bidragit till högre jämviktsarbetslöshet.

För det andra bytte Sverige penningpolitisk regim från en fast växelkursregim till en regim med en rörlig växelkurs och ett inflationsmål. Detta medförde en nedväxling av inflationstakten från ca 8 procent under 1980-talet till ca 2 procent efter 1994. Denna lägre inflation bör i första hand ses som en nedgång i inflationsförväntningarna men den kom till stånd genom en utdragen period med ett lågt resursutnyttjande.

Från 1997 till 2001 ökade BNP i snabb takt samtidigt som sysselsättningen steg med sammanlagt 8 procent och arbetslösheten föll från drygt 8 procent till ca 4 procent.

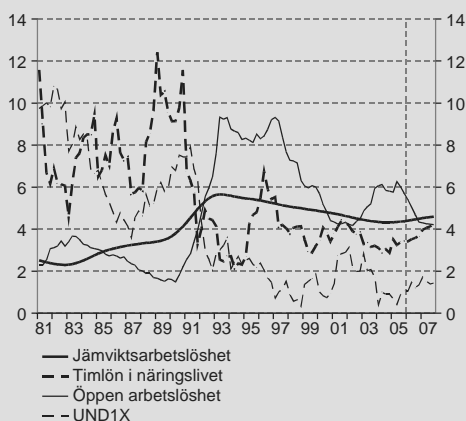
Först mot slutet av denna exceptionella sysselsättningsuppgång började resursutnyttjandet visa tecken på att vara ansträngt, bl.a. i form av stigande brist på arbetskraft. Löneökningstakten steg gradvis och uppgick 2001 till 4,2 procent, vilket är något högre än den ökningstakt på 4 procent som bedöms vara förenlig med 2 procents inflation. Inflationen, som under flera år understigit 2 procent, uppgick till närmare 3 procent vid samma tid. Det är därför

troligt att arbetslösheten under denna period var nära eller något lägre än sin jämviktsnivå.

Den höga förtidspensioneringen under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet bedöms ha reducerat jämviktsarbetslösheten. Det är troligt att bland de personer som lämnade arbetsmarknaden genom förtidspensionering fanns en överrepresentation av personer som i annat fall hade varit varaktigt arbetslösa.

En annan faktor som bedöms ha bidragit till en lägre jämviktsarbetslöshet är lönebildningen. Industriavtalet och dess efterföljare inom andra områden har inneburit att lönebildningen i högre grad tar samhällsekonomiska hänsyn bl.a. genom att kombinera en stark koordinering på central nivå med en relativt flexibel lokal lönebildning.

Diagram 135 Arbetslöshet, löner och inflation
Procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutets sammantagna bedömning av jämviktsarbetslösheten framgår av diagram 135. Osäkerheten i denna bedömning är stor, i synnerhet under perioden 1993–1998 när arbetsmarknadsgapet av allt att döma var mycket stort. Den förhållandevis mer välgrundade bedömningen att jämviktsarbetslösheten var ca 4,4 procent 2001 innebär inte att denna jämviktsarbetslöshetsnivå behöver gälla idag eller bli bestående framöver. Konjunkturinstitutet gör tvärtom bedömningen att jämviktsarbetslösheten av demografiska skäl kommer att stiga något de kommande åren.

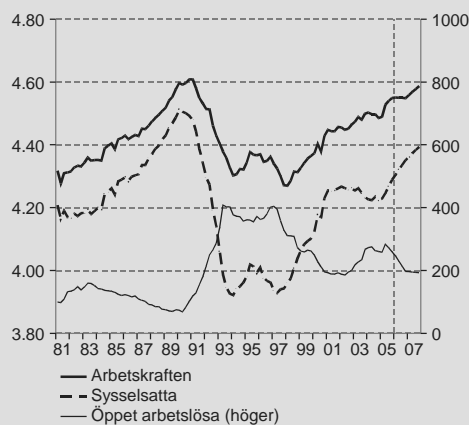
Konjunkturinstitutet omprövar ständigt bedömningen av jämviktsarbetslöshetens nivå i ljuset av tillkommande information. Det är troligt att mer exakta bedömningar kan göras när skillnaden minskar mellan den faktiska arbetslösheten och jämviktsarbetslösheten.

Sysselsättningen varierar mer än arbetslösheten

Mängden lediga resurser på arbetsmarknaden bestäms dock inte bara av skillnaden mellan den faktiska arbetslösheten och jämviktsarbetslösheten. Även arbetskraften påverkas i hög grad av konjunkturen. När efterfrågan på arbetskraft sjunker lämnar många arbetsmarknaden och ägnar sig i stället åt studier eller annan verksamhet i väntan på att arbetsmarknaden ska förbättras. Många av dessa återinträder på arbetsmarknaden när efterfrågeläget förbättras.

Detta innebär att det i lågkonjunkturer finns en dold arbetskraftsreserv, utöver den öppna arbetslösheten, i form av tillfälligt lågt arbetskraftsdeltagande. Detta förklarar också varför sysselsättningen normalt varierar betydligt mer över konjunkturcykeln än arbetslösheten. Från 1991 till 1994 minskade exempelvis antalet sysselsatta med över en halv miljon medan arbetslösheten bara ökade med ca hälften så många (se diagram 136). Under samma tid minskade arbetskraften med närmare 300 000 personer. Till viss del rörde sig detta om personer som permanent lämnade arbetskraften. Men när sysselsättningen åter ökade i slutet av 1990-talet ökade arbetskraften nästan lika mycket som arbetslösheten minskade, dvs. för varje två extra sysselsatta personer minskade arbetslösheten bara med en person eftersom en person tillkom till arbetskraften.

Diagram 136 Sysselsättning och arbetslöshet
Miljoner respektive tusental, säsongrensade kvartalsvärden

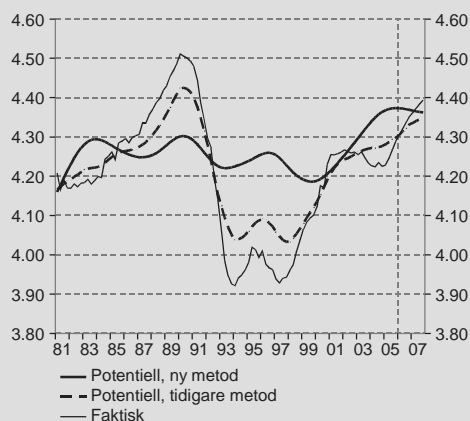

Anm. Serien är justerad bakåt i tiden av Konjunkturinstitutet.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

De ekonometriska skattningar som ligger till grund för Konjunkturinstitutets nya arbetsmarknadsgap indikerar att den konjunkturella effekten på arbetskraften är av samma storleksordning som effekten

på arbetslösheten. Det innebär att skillnaden mellan den faktiska och den potentiella sysselsättningen, dvs. den sysselsättning som är förenlig med stabil inflation när inflationsförväntningarna är lika med inflationen, i absoluta tal, i genomsnitt är ungefär dubbelt så stor som skillnaden mellan den faktiska arbetslösheten och jämviktsarbetslösheten. Den potentiella sysselsättningen är förhållandevis stabil eftersom den konjunkturella variationen i arbetskraften rensas bort. Det innebär att en uppgång i faktisk sysselsättning med en procentenhet medför att gapet ökar lika mycket. Vid den tidigare metoden medförde en konjunkturell förstärkning av arbetskraften att gapet vanligtvis endast ökade med hälften så mycket (se diagram 137).

Diagram 137 Sysselsättning
Miljoner, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ett mer fullständigt arbetsmarknadsgap

Potentiellt arbetade timmar är produkten av potentiell sysselsättning och potentiell medelarbetstid.

Medelarbetstiden är arbetade timmar, enligt nationalräkenskaperna, dividerad med antalet sysselsatta, enligt Arbetskraftsundersökningarna.

Medelarbetstiden uppvisar inget tydligt konjunkturmönster (se diagram 138). Medelarbetstiden steg trendmässigt från tidigt 1980-tal. År 1993 började dock medelarbetstiden öka snabbt men denna utveckling förbyttes i en lika tvär nedgång från 1998. Den tillfälliga uppgången i medelarbetstiden under 1990-talet förklaras främst av en tillfällig nedgång i frånvaron.

Diagram 138 Medelarbetstid
Timmar per vecka, säsongrensade kvartalsvärden

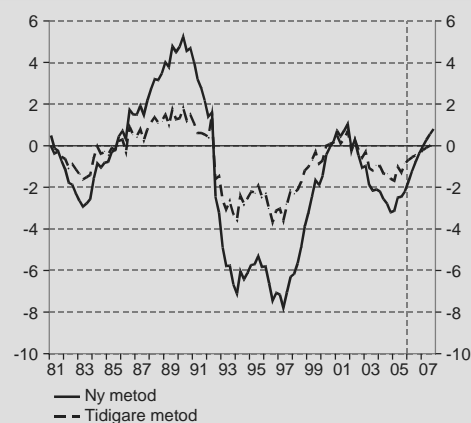

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I Konjunkturinstitutets arbetsmarknadsgap antas därför att medelarbetstidens konjunkturella variation är ganska liten.

Det nya arbetsmarknadsgapet uppvisar betydligt större svängningar än det tidigare gapet. Orsaken är att det nya gapet även tar hänsyn till konjunkturella variationer i arbetskraften och inte bara konjunkturella variationer i arbetslösheten (se diagram 139).

Diagram 139 Arbetsmarknadsgap
Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

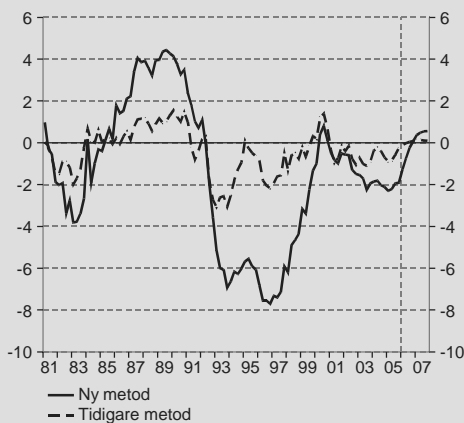
Det nya gapet ger således ett mer fullständigt mått på de lediga resurserna på arbetsmarknaden. Man ska dock inte överdriva skillnaderna. Även om det nya gapet är ungefär dubbelt så stort i absoluta tal, minskar det också betydligt snabbare vid en sysselsättningsökning. De båda gapen är därför vanligtvis slutna vid ungefär samma tidpunkt. I huvudsak ger därför de bägge gapen en likartad bild av variationerna av resursutnyttjandet. Övergången till det nya gapet får därför inte några större återverkningar för Konjunkturinstitutets allmänna konjunkturbedöm-

ning. Beräkningen av konjunkturjusterat offentligt sparande påverkas dock relativt mycket av övergången till det nya gapet.

BNP-gapet

BNP-gapet definieras som faktisk BNP:s procentuella avvikelse från potentiell BNP. Potentiell BNP är potentiellt arbetade timmar multiplicerat med potentiell arbetsproduktivitet. Potentiell produktivitet bestämdes i den tidigare metoden på ett ganska komplicerat sätt. I den nya metoden bestäms produktiviteten av ett direkt och explicit antagande. För den historiska perioden har potentiell produktivitet beräknats med hjälp av ett Hodrick-Prescottfilter.

Diagram 140 BNP-gap
Procent av potentiell BNP, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Skillnaden mellan det nya och det tidigare BNP-gapet domineras av förändringen i arbetsmarknadsgapet även om produktivitetsgapet tidvis avviker (se diagram 140).

Produktivitetsgapets effekter på inflation och löneökningstakt är inte entydig. En tillfälligt hög produktivetsnivå innebär en tillfälligt hög vinstandel. På kort sikt kan detta innebära ett visst tryck uppåt på lönerna och ett tryck neråt på priserna. Men när produktiviteten återgår till sin jämviktsnivå går effekterna på löner och priser åt de motsatta hållen.

Detta innebär att BNP-gapet är mindre lämpligt än arbetsmarknadsgapet som underlag för löne- och prisprognoser. BNP-gapet används i stället för att bedöma hur mycket BNP kan växa på sikt och också, tillsammans med arbetsmarknadsgapet, för konjunkturjustering av det offentliga finansiella sparandet.

Konjunkturinstitutets nya arbetsmarknads- och BNP-gap ger samma bild av konjunkturvariationerna som de tidigare gapen men redovisar betydligt större outnyttjade resurser i en lågkonjunktur och betydligt större överutnyttjade resurser i en högkonjunktur. Det mera fullständiga måttet kan därför bl.a. förebygga att det konjunkturjusterade sparandet överskattas vid en högkonjunktur

Löner, vinster och priser

Löneökningstakten i näringslivet har varit förhållandevis låg de senaste tre åren, till följd av det konjunkturellt svaga arbetsmarknadsläget. Under 2005 steg löneökningstakten något. Den stigande sysselsättningen och ett gradvis stramare resursutnyttjande på arbetsmarknaden bidrar till successivt stigande löneökningar också framöver (se diagram 141). Lönerna i näringslivet stiger med 4,1 procent 2007, vilket är något högre än den löneökningstakt som på sikt bedöms vara förenlig med en inflation i linje med inflationsmålet.

Den förhållandevis låga löneökningstakten och den starka produktivitetstillväxten har medfört att enhetsarbetskostnaden varit i det närmaste oförändrad de senaste fyra åren. Enhetsarbetskostnaden ökar långsamt även 2006 men betydligt snabbare 2007. Detta bidrar, tillsammans med en förstärkning av kronan, till ett fortsatt lågt, men stigande, inflationstryck under prognosperioden.

Vinstandelen i näringslivet, som återhämtat sig de senaste åren, minskade något 2005 och ökar därefter marginellt under prognosåren.

UND1X har understigit Riksbankens inflationsmål om 2 procent sedan oktober 2003, och den har i genomsnitt även understigit Riksbankens undre toleransnivå om 1 procent under denna period. Den svenska inflationstakten är en av de lägsta bland EU:s 25 medlemsländer, vilket indikerar att den låga inflationen främst beror på svenska och inte på internationella förhållanden.

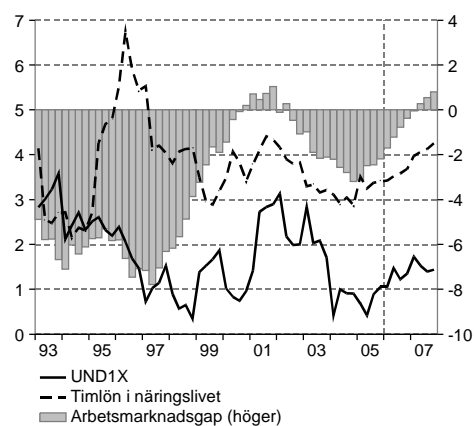
Under 2006 och 2007 stiger resursutnyttjandet gradvis, vilket medför att lönerna och enhetsarbetskostnaden ökar successivt snabbare. Inflationstakten hålls dock tillbaka av mycket låga hyresökningar, en gradvis förstärkning av kronan och sjunkande oljepris. Sammantaget bedöms UND1X-inflationen stiga till 1,5 procent 2007 medan UND1X exklusive energi ökar med 1,7 procent. Inflationen fortsätter således att understiga inflationsmålet.

Löner och arbetskostnader

Förbättrat arbetsmarknadsläge ger stigande löneökningar

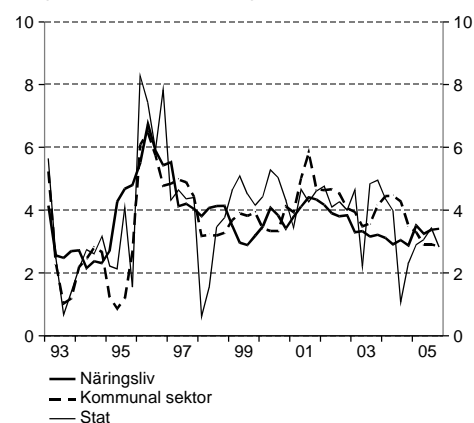
Timlönerna i näringslivet ökade med 3,4 procent 2005, vilket är en uppgång jämfört med året innan (se diagram 142 och tabell 26). Den stigande löneökningstakten förklaras främst av det något förbättrade arbetsmarknadsläget med stigande sysselsättning.

Diagram 141 Arbetsmarknadsgap, timlön och UND1X-inflation
Årlig procentuell förändring respektive procent av potentiellt arbetade timmar, kvartalsvärden

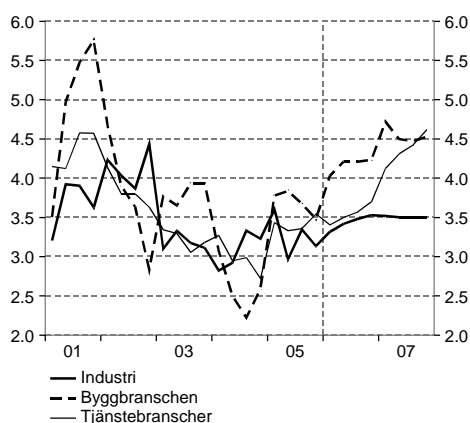
Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 142 Timlön i näringsliv, kommunal sektor och stat
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 143 Timlön i näringslivsbranscher
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

I offentlig sektor uppskattas löneökningarna till ca 3,0 procent 2005 inklusive tillkommande retroaktiva löneutbetalningar, dvs. lägre än genomsnittet för näringslivet.²⁴

Begränsad avtalsrörelse 2006

Mycket få nya avtal kommer att slutas på arbetsmarknaden under 2006, såvida inte något gällande avtal sägs upp i förhand. Cirka 100 000 anställda berörs av avtal som omförhandlas under 2006. I stället kommer många arbetstagare att sluta avtal 2007. Då berörs 80 procent av alla arbetstagare, dvs. drygt 2,8 miljoner personer.

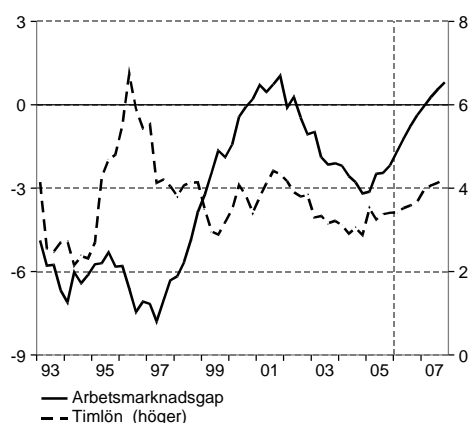
De avtal som sluts under 2006 återfinns främst inom vård och behandlingsverksamhet samt övrig omsorg, bland annat för arbetsterapeuter och legitimerade sjukgymnaster. Andra avtal gäller stuverianställda, kraftverksanställda samt finansiella konsulter.

Stigande resursutnyttjande medför stigande löneökningar

Under de senaste åren har resursutnyttjandet på arbetsmarknaden varit lågt, vilket har hållit tillbaka löneökningarna. Ett flertal indikatorer pekar dock på att arbetsmarknadssituationen har förbättrats under det senaste året (se avsnittet ”Produktion och arbetsmarknad”). Allt fler företag i Konjunkturbarometern rapporterar brist på arbetskraft. Ett annat viktigt underlag för prognosen är de omfattande treårsavtal som slöts 2004. När resursutnyttjandet ökar framöver blir det allt svårare för arbetsgivare att få tag på arbetskraft med rätt kompetens vilket gradvis pressar upp löneökningstakten. Arbetsmarknadsgapet sluts och blir positivt under 2007 (se fördjupningsrutan ”Ett nytt arbetsmarknadsgap”).

Timlönerna i näringslivet, vilka steg med 3,4 procent 2005, prognostiseras stiga med 3,6 procent 2006 och med 4,1 procent 2007. Löneökningstakten 2007 är något högre än den löneökningstakt om ca 4 procent som på lång sikt beräknas vara förenlig med 2 procents inflation (se diagram 144 och tabell 26).²⁵

Diagram 144 Timlön i näringslivet och arbetsmarknadsgap
Årlig procentuell förändring respektive procent av BNP

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

²⁴ Den preliminära löneökningstakten i kommunal sektor och stat är 2,7 respektive 2,9 procent enligt Medlingsinstitutet.

²⁵ Se ”Produktivitet och löner till 2015”, Specialstudie Nr 6, Konjunkturinstitutet, 2005.

Långsammare löneökningar i industrin än i byggbranschen

Produktivitetens utvecklingen inom *industrin* har varit stark sedan 2002, även om den mattades av en del 2005. Därför har produktionen ökat snabbt utan att antalet arbetade timmar har ökat. Detta har hållit nere löneökningstakten. Enligt Konjunkturbarometern anger inte industriföretagen heller nu någon ökande brist på arbetskraft. Flertalet företag förutser fortsatta neddragningar av personal även den närmaste framtiden. På grund av den svaga sysselsättningsökningen ökar lönerna i industrin något långsammare än i näringslivet som helhet både 2006 och 2007 (se diagram 143 och tabell 26).

Sysselsättningen i *byggbranschen* har ökat påtagligt under 2005 och under början av 2006 (se diagram 145). Byggföretagens rapportering av brist på arbetskraft med rätt kompetens är på de högsta nivåerna sedan början av 2000 enligt Konjunkturbarometern. Den ökande efterfrågan på arbetskraft i byggbranschen avspeglas i en högre löneökningstakt i byggsektorn än i näringslivet som helhet under 2006 och 2007.

Tabell 26 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken

Årlig procentuell förändring

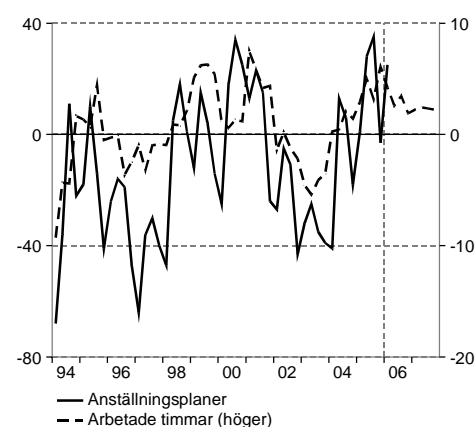
	2004	2005	2006	2007
Industri	3,1	3,3	3,4	3,5
Byggbranschen	2,6	3,7	4,2	4,6
Tjänstebranscher	3,0	3,4	3,5	4,4
Näringsliv	3,0	3,4	3,6	4,1
Kommunal sektor	4,2	3,0	3,5	3,8
Stat	2,9	3,1	3,5	3,7
Totalt	3,3	3,3	3,5	4,0

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Lönerna i *tjänstebranscherna* har ökat i samma takt som lönerna i näringslivet som helhet under 2005. Efterfrågan på arbetskraft stiger sedan en tid tillbaka (se även avsnittet "Efterfrågan på arbetskraft" och diagram 144). De företagsnära tjänstebranscherna uppger en kraftigt ökad efterfrågan på uppdrags- och konsulttjänster och dessa branscher upplever nu en ökad brist på arbetskraft. Även inom handeln är man optimistisk om den närmaste framtiden, framför allt inom sällanköpshandeln och partihandeln. Den starka efterfrågeökningen på tjänster kommer att medföra tilltagande löneökningar i tjänstebranscherna framöver, och 2007 ökar lönerna något snabbare än i näringslivet som helhet (se diagram 146 och tabell 26).

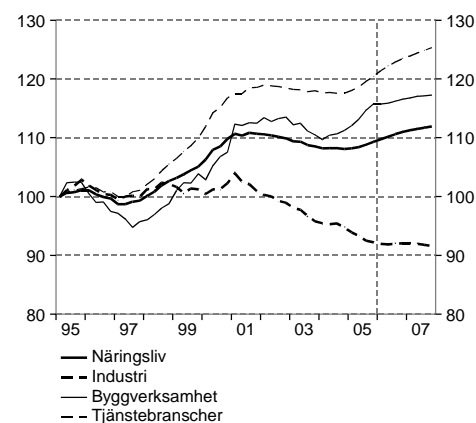
Löneökningstakten inklusive retroaktiva utbetalningar i den *kommunala sektorn* bedöms hamna på 3,0 procent 2005, dvs. under genomsnittet för näringslivet. I takt med att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stiger, ökar lönerna i offentlig sektor långsammare än i näringslivet eftersom resursutnyttjandet i hög-

Diagram 145 Anställningsplaner och arbetade timmar i byggbranschen
Nettototal respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

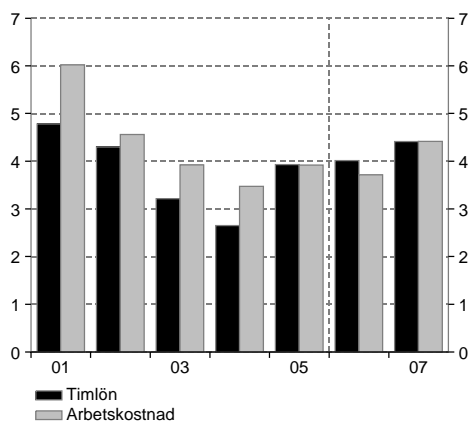
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 146 Sysselsättning i näringslivet
Index 1995 kvartal 1=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 147 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

re grad påverkar lönerna i näringslivet. Lönerna i den offentliga sektorn ökar därför något långsammare än i näringslivet som helhet också 2006 och 2007.

Enhetsarbetskostnaderna ökar något snabbare 2007

Arbetsgivaravgifterna sänks med 0,18 procent i år. Det bidrar till att arbetskostnaderna i näringslivet i år ökar långsammare än timlönen enligt nationalräkenskaperna (se diagram 147 och tabell 27).

Skillnaden mellan timlöneökningarna enligt konjunkturlöne-statistiken (KL) och nationalräkenskaperna (NR) beror på att olika komponenter ingår i de två lönebegreppen. Syftet med KL-statistiken är främst att mäta lön för arbetad tid medan syftet med NR-statistiken är att redovisa ekonomins samlade inkomster och utgifter. Därför kompletteras utbetalningarna av grundlönen i NR-statistiken med alla lönepåslag och andra utgifter som påverkar löneinkomsterna. Av bl.a. detta skäl ökar timlönen enligt NR-statistiken normalt något mer än timlönen enligt KL-statistiken.

Tabell 27 Arbetskostnad och lön per timme och per producerad enhet i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

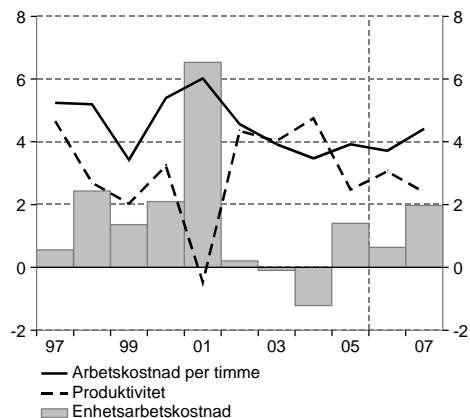
	2004	2005	2006	2007
Timlön (KL)	3,0	3,4	3,6	4,1
Timlön (NR)	2,7	3,9	4,0	4,4
Arbetsgivaravgifter (NR)	5,4	3,9	3,0	4,4
Arbetskostnad (NR)	3,5	3,9	3,7	4,4
Produktivitet ¹	4,8	2,5	3,0	2,4
Enhetsarbetskostnad	-1,2	1,4	0,6	2,0

Anm. I arbetsgivaravgifter ingår kollektiva avgifter och löneskatter. KL avser konjunkturlönestatistiken och NR avser nationalräkenskaperna.

¹ Produktivitetsutvecklingen i denna tabell är beräknad enbart med anställdas arbetade timmar, dvs. företagarnas arbetstimmar beaktas inte.

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 148 Enhetsarbetskostnad i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Enhetsarbetskostnaden, dvs. kostnaden per producerad enhet, i näringslivet, ökade med 1,4 procent 2005 (se diagram 148 och tabell 27). Den högre ökningen jämfört med föregående år beror främst på en lägre produktivitetsökning. I år ökar enhetsarbetskostnaden med endast 0,6 procent. Den hålls tillbaka både av sänkta arbetsgivaravgifter och av hög produktivitetsökning. Nästa år dämpas produktivitetsökningen av konjunkturella skäl samtidigt som arbetskostnaderna ökar i något snabbare takt på grund av det ökande resursutnyttjandet på arbetsmarknaden. Detta leder till att enhetsarbetskostnaden stiger snabbare än den

långsiktiga ökningstakt om 1,6 procent som bedöms vara förenlig med 2 procents inflation.²⁶

Konkurrensläge och lönsamhet

Den relativa arbetskostnaden ökar

Enligt Labour cost index (LCI) har arbetskostnaderna ökat betydligt mer i Sverige än i euroområdet sedan 1997 (se diagram 149). Den större kostnadsökningen har dock balanserats av en starkare produktivitetsoökning. Den relativa enhetsarbetskostnaden mätt i nationella valutor, som beaktar både kostnads- och produktivitetsoökningen, är därför för närvarande ungefär lika hög som i slutet av 1990-talet (se diagram 150). När även växelkursförändringar beaktas, dvs. mätt i gemensam valuta, är den relativa enhetsarbetskostnaden i stället för närvarande lägre än i slutet av 1990-talet till följd av att kronan försvagats mot euron. Den relativa enhetsarbetskostnaden mätt i gemensam valuta sjunker ytterligare något 2006 och ökar något 2007 då kronan förstärks. Den förblir låg i ett historiskt perspektiv.

Den låga relativa enhetsarbetskostnaden i gemensam valuta ska dock inte tolkas som att det svenska näringslivets internationella konkurrensläge förbättrats i motsvarande grad, eftersom även bytesförhållandet, dvs. relationen mellan export- och importpriser, har försvagats sedan slutet av 1990-talet (se avsnittet "Bytesförhållande, bytesbalans och bruttonationalinkomst"). Detta beror främst på sjunkande priser för teleprodukter som väger förhållandevis tungt i svensk export.

Den i nästa avsnitt redovisade vinstnivån, som även beaktar prisutvecklingen, ger därför en bättre bild av det svenska näringslivets internationella konkurrensläge.

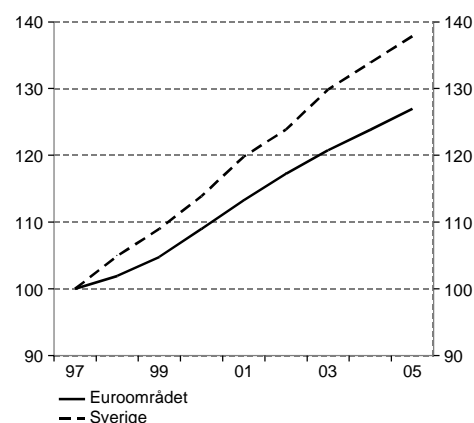
Lönsamheten i näringslivet stabiliseras

Vinstandelen²⁷ i näringslivet minskade något 2005, efter en återhämtning sedan bottenåret 2001, och ökar marginellt under prognosperioden (se tabell 28 och diagram 151).

²⁶ Se "Produktivitet och löner till 2015", Specialstudie Nr 6, Konjunkturinstitutet, 2005.

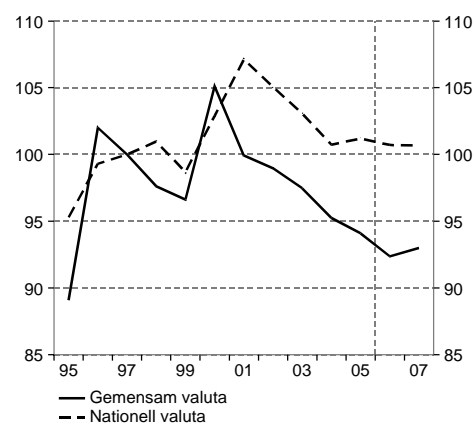
²⁷ Bruttoöverskottets andel av förädlingsvärdet till faktorpris. Vinstandelen stiger normalt om förädlingsvärdepriset ökar snabbare än enhetsarbetskostnaden.

Diagram 149 Arbetskostnader i näringslivet enligt Labour cost index (LCI) Index 1997=100

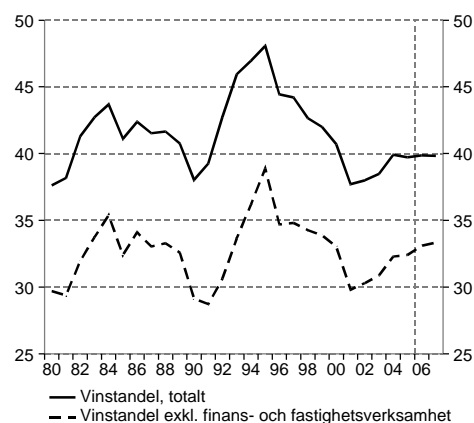
Anm. Exkl. vård, utbildning, samhällliga och personliga tjänster
Källa: Eurostat.

Diagram 150 Enhetsarbetskostnad i näringslivet relativt euroområdet Index 1997=100

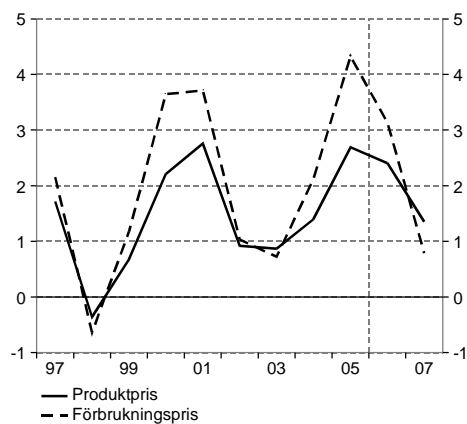
Anm. I jämförelsen beräknas svensk enhetsarbetskostnad exkl. löneskatter enligt OECD:s definition.
Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 151 Vinstandel i näringslivet Procent

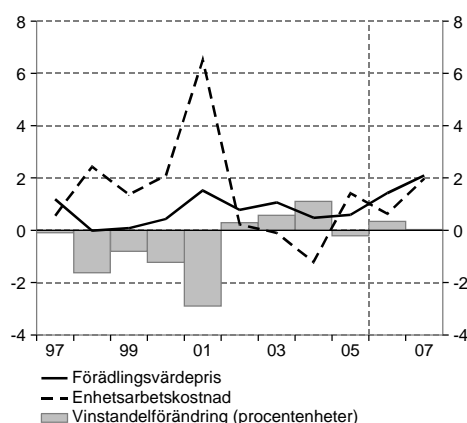
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 152 Produkt- och förbrukningspris i näringslivet
Årlig procentuell förändring

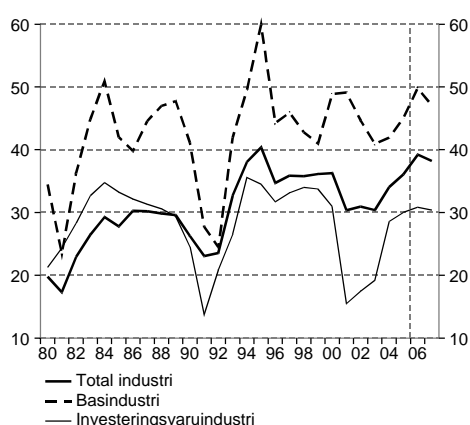
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 153 Förädlingsvärdepris och enhetsarbetskostnad i näringslivet
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 154 Vinstandelar i industrin
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 28 Priser, produktionskostnader och vinstandelar i näringslivet

Årlig procentuell förändring

	2003	2004	2005	2006	2007
	<i>Ej kalenderkorrigerat</i>				
Förädlingsvärdepris ¹	0,8	0,6	1,1	1,2	2,0
Produktpris	0,9	1,4	2,7	2,4	1,4
Förbrukningspris	0,7	2,1	4,3	3,1	0,8
Enhetsarbetskostnad (ULC)	0,0	-1,7	1,4	0,9	2,1
Arbetskostnad per timme	4,2	2,5	3,9	4,2	4,7
Produktivitet ²	4,1	4,3	2,5	3,2	2,5
Vinstandel ³	0,5	1,4	-0,2	0,2	-0,1
	<i>Kalenderkorrigerat</i>				
Enhetsarbetskostnad (ULC)	-0,1	-1,2	1,4	0,6	2,0
Arbetskostnad per timme	3,9	3,5	3,9	3,7	4,4
Produktivitet ²	4,0	4,8	2,5	3,0	2,4
Vinstandel ³	0,6	1,1	-0,2	0,3	0,0

¹ Förädlingsvärdepriset beräknas genom att genomsnittspriset för förbrukade insatsprodukter (förbrukningspriset) räknas av från genomsnittspriset för de producerade produkterna (produktpriset).

² Produktivitetsutvecklingen i denna tabell är beräknad enbart för anställda dvs. företagarnas arbetstimmar beaktas inte.

³ Bruttoöverskottet är dividerat med förädlingsvärdet till faktorpris, där produktionskatter och subventioner har beaktats. Förändringen är uttryckt i procentenheter.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Produktpriserna, och framför allt förbrukningspriserna, ökade påtagligt i fjol då petroleum- och metallpriserna steg kraftigt (se diagram 152). Detta medförde att förädlingsvärdepriset ökade tämligen svagt (se diagram 153). Förädlingsvärdepriset påverkades dock positivt av den svagare kronkursen. Tillsammans med en tämligen god produktivitetstillväxt och förhållandevis låga arbetskostnadsökningar, medförde detta att vinstandelen i näringslivet minskade något 2005.

I industrin steg vinstandelen påtagligt för andra året i rad 2005 (se diagram 154). Vinstandelen steg kraftigt för metallverken, men även i investeringsvaruindustrin steg vinstandelen trots ökade kostnader för insatsvaror av metall. Den starka inhemska efterfrågetillväxten skapade utrymme för tjänstbranscherna i allmänhet att bibehålla sina vinstandelar i fjol (se diagram 155). En svag utveckling i finans- och fastighetsbolag medförde emellertid att vinstandelen i tjänstbranscherna totalt sett minskade. I skogsbruket medförde stormen Gudrun att vinstandelen föll kraftigt.

Under 2006 och 2007 stiger näringslivets arbetskostnader något snabbare. Arbetskostnadsökningarnas inverkan på vinstandelen motverkas emellertid 2006 av en något starkare produktivitetökning och 2007 av att bytesförhållandet vänder upp. Bytesförhållandet vänder upp till följd av det väntade prisfallet för importerade insatsvaror, främst petroleumprodukter och metaller. Vinstandelen i näringslivet ökar något 2006 och planar ut 2007. I näringslivet exklusive finans- och fastighetsverksamhet

fortsätter vinstandelen att öka till en nivå 2007 som ungefär motsvarar genomsnittet för de senaste 25 åren (se diagram 151)²⁸.

Vinstandelen i industrin fortsätter att öka 2006. Den gynnsamma prisutvecklingen inom gruv- och metallindustrin väntas fortsätta. Därefter minskar vinstandelen i industrin 2007, då priserna inom bl.a. gruv- och metallindustrin faller tillbaka. Den goda byggkonjunkturen förutses leda till påtagligt höjda vinstmarginaler i byggbranschen. I tjänstebranscherna väntas vinstandelen minska något 2006. Tjänsteföretagen bedöms inte fullt ut kunna kompensera sig för kostnadsökningarna. Detta gäller särskilt för bostadsföretagen, som får en svag hyresutveckling i sina bestånd i år. Dessa företag har emellertid gynnats av det låga ränteläget.²⁹ Nästa år väntas den starka inhemska efterfrågeutvecklingen skapa utrymme för tjänsteföretagen att höja priserna något mer än vad kostnaderna ökar.

Mot bakgrund av den förhållandevis låga och stabila relativa enhetsarbetskostnaden i gemensam valuta samt den stabila vinstandelen bedöms näringslivets internationella konkurrensläge bli i stort sett oförändrat och balanserat de närmaste åren.

Inflation

Låg inflation i nuläget

Konsumentpriserna har utvecklats svagt sedan början av 2004, i huvudsak beroende på förhållandevis låga löneökningar och stark produktivitetsutveckling (se diagram 156). Utfallen de senaste månaderna är också något lägre än i Konjunkturinstitutets föregående prognos. Framför allt har priserna på de importerade varorna utvecklats svagare jämfört med vad som förutsågs i december.³⁰

Konsumentprisindex steg i februari med 0,6 procent jämfört med februari i fjol och den underliggande inflationen mätt med UND1X, där räntekostnader samt indirekta skatter och subventioner exkluderas, var 0,8 procent. UND1X-inflationen används normalt som riktmärke för Riksbankens penningpolitiska beslut. UND1X-inflationen har understigit Riksbankens inflationsmål om 2 procent sedan oktober 2003, och den har i genomsnitt även understigit Riksbankens undre toleransnivå om 1 procent under denna period.

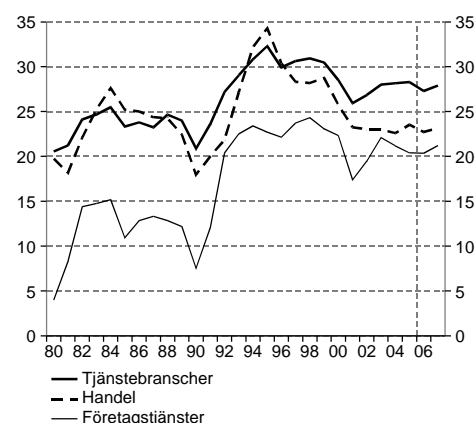
Den underliggande inflationen kan också uppskattas genom att exkludera priser som normalt fluktuerar mycket, eller med hjälp av olika statistiska metoder. En metod är att exkludera de

²⁸ Näringslivets totala vinstandel sjönk kraftigt under andra hälften av 1990-talet. Denna nedgång förstärktes av att fastighetsskatten höjdes samtidigt som räntesubventionerna för bostadslån avskaffades.

²⁹ Ränteutgifterna ingår inte i kostnaderna vid beräkning av vinstandelar.

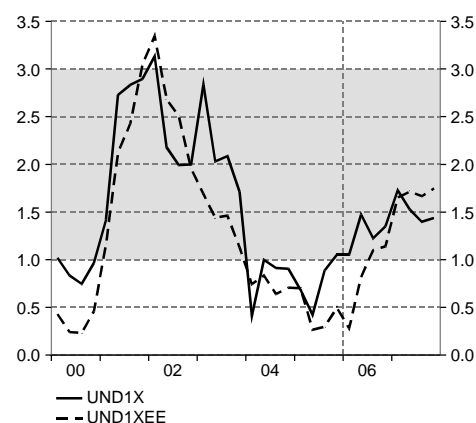
³⁰ Se figur 1 på nästa sida över olika inflationsmått.

Diagram 155 Vinstandelar i tjänstebranscherna exkl. finans- och fastighetsverksamhet Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

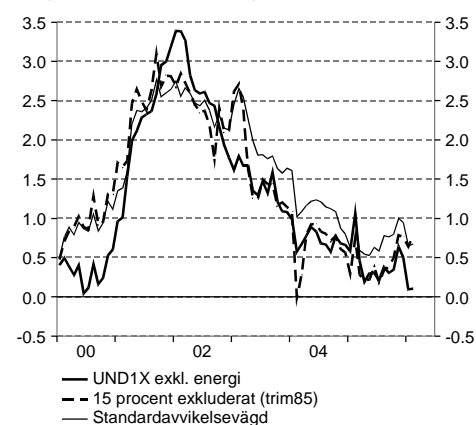
Diagram 156 Konsumentpriser Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Det gråa fältet anger Riksbankens inflationsmål på 2 procent, med ett toleransintervall på plus/minus 1 procentenhet.

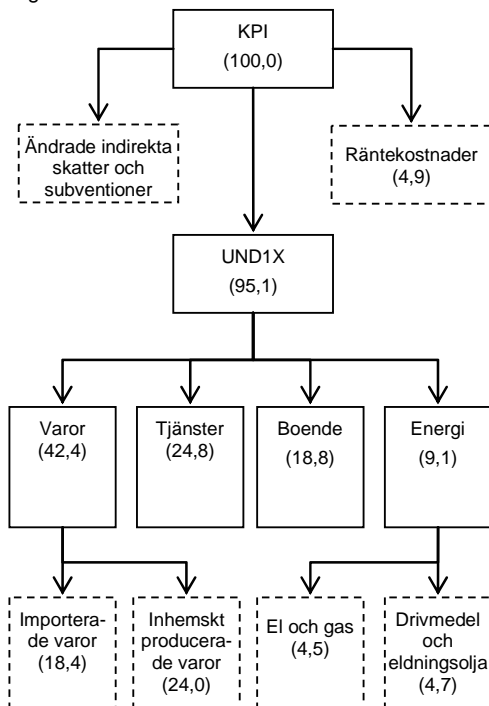
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 157 Underliggande inflationsmått Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Figur 1 Inflationsmått

Anm. Parentes anger procentuell vikt i KPI 2006. Ändrade indirekta skatter och subventioner har ingen explicit vikt. Boende avser boende exkl. ränte- och energikostnader.
Källa: SCB

varu- och tjänstegrupper som ökat mest respektive minst i pris från konsumentprisindex.³¹ En annan metod är att ge priser som varierar mycket en lägre vikt.³² Även dessa mått visar låg underliggande inflation (se diagram 157).

Inflationen ökar men relativt långsamt

Inflationen stiger under prognosperioden (se tabell 29 och diagram 158). Detta beror bl.a. på att produktivitetsökningen inom de hushållsnära branscherna dämpas och att löneökningarna tilltar när resursutnyttjandet på arbetsmarknaden ökar. Därtill har priset på importerade bearbetade varor i producentled stigit sedan årsskiftet 2004/2005 och dessa prisökningar väntas nu också slå igenom i konsumentled. Den starka inhemska efterfrågeutvecklingen skapar också utrymme för tjänsteföretagen att under 2007 höja priserna något mer än vad kostnaderna ökar. Inflationen dämpas däremot bl.a. av de förhållandevis låga hyresavtalen under 2006 och 2007.

Tabell 29 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

	Vikt i KPI	2005	2006	2007	Dec 2007
Varor	42,4	-1,1	0,2	0,8	0,9
Tjänster	24,8	1,4	1,5	2,9	3,0
Boende exkl. räntor och energi	18,8	2,6	1,4	2,0	2,1
Energier	9,1	3,5	5,5	0,0	-1,4
UND1X	95,1	0,8	1,3	1,5	1,5
Räntekostnader ¹	4,9	-0,4	0,1	0,8	1,0
Skatter och subventioner ¹		0,2	0,1	0,0	0,0
KPI	100,0	0,5	1,4	2,1	2,4
UNDINHX	64,1	1,0	1,9	2,3	2,3
UNDIMPX	30,9	0,3	0,0	-0,2	-0,3
HIKP		0,8	1,4	1,5	1,5

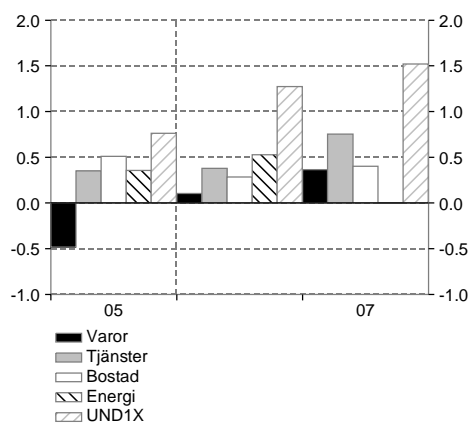
¹ Bidrag till KPI-inflationen.

Anm. Alla priser förutom KPI och HIKP är beräknade exkl. indirekta effekter av skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 158 UND1X

Bidrag till UND1X-inflationen, procentenheter

Anm. exkl. förändrade indirekta skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

UND1X-inflationen uppgår till 1,5 procent i december 2007.

Det fallande oljepriset håller i viss mån tillbaka inflationen.

UND1X-inflationen exklusive energi uppgår därför till 1,8 procent i december 2007 (se diagram 156). Stigande räntor bidrar till att KPI ökar med 2,4 procent i december 2007.

³¹ I måttet *15 procent exkluderat (trim85)* har de 7,5 procent högsta respektive lägsta årliga prisförändringarna exkluderats varje månad.

³² Måttet *Standardavvikelsevägd* är sammanvägd med vikter justerade för den historiska standardavvikelsen för avvikelsen mellan den årliga ökningstakten av totala KPI och respektive undergrupp under de senaste 48 månaderna.

Hög produktivitetstillväxt har hållit tillbaka prisutvecklingen på varor

Varuinflationen är normalt betydligt lägre än Riksbankens inflationsmål på 2 procent eftersom produktivitetstillväxten är högre i varubranscherna än i näringslivet som helhet.

Sedan januari 2004 har varupriserna fallit på årsbasis. En bidragande orsak är kronförstärkningen under 2003 och 2004 (se diagram 159).

Stigande priser i importled höjer varuinflation

Importpriserna på bearbetade varor har stigit under 2005 på grund av stigande importpriser i utländsk valuta och en svagare krona. Dessa prishöjningar bedöms nu även slå igenom i konsumentled och varuinflationen stiger relativt kraftigt under 2006. Under 2007 fortsätter priserna att öka på grund av det allt högre resursutnyttjandet pressar upp ökningen av enhetsarbetskostnaderna.

Varupriserna ökar med 0,2 procent 2006 och 0,8 procent 2007. Priserna på de inhemska producerade varorna påverkas i högre grad av det stramare resursutnyttjandet medan priserna på de importerade varorna hålls tillbaka av den starkare kronan (se diagram 160).

Den förbättrade arbetsmarknaden pressar upp tjänsteinflationen

Tjänsteinflationen är normalt högre än Riksbankens inflationsmål på 2 procent eftersom produktivitetstillväxten är lägre i tjänstebranscherna än i näringslivet som helhet.

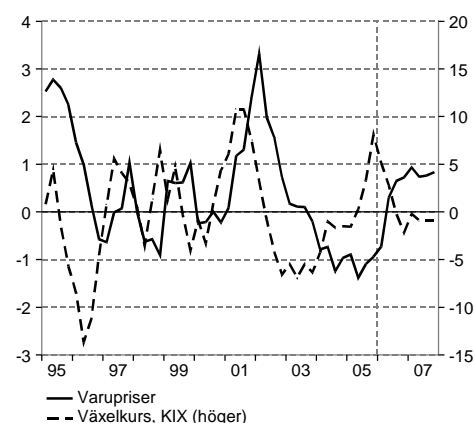
Tjänsteinflationen har fallit tillbaka de senaste åren framför allt beroende på en svag arbetsmarknad och låga enhetsarbetskostnadsökningar. Därtill har de kraftigt minskade priserna på telekommunikationstjänster hållit tillbaka tjänsteinflationen.

Framöver ökar resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, vilket leder till stigande löneökningar. Därmed stiger också tjänstepriserna allt fortare under loppet av 2006 och 2007 (se diagram 161). Den starka inhemska efterfrågeutvecklingen skapar också utrymme för tjänsteföretagen att höja priserna något mer under 2007 än vad kostnaderna ökar. Tjänstepriserna stiger därför med 1,5 procent 2006 och 2,9 procent 2007.

Låga hyreshöjningar under prognosperioden

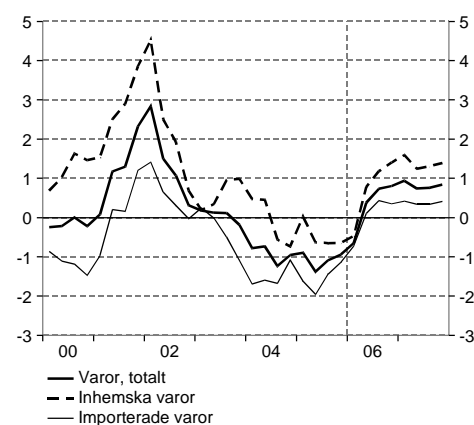
Under 2006 och 2007 ökar hyrorna svagt vilket håller tillbaka boendekostnadsutvecklingen. I genomsnitt ökar hyrorna ungefär 1 procentenhet mer än KPI per år. Men de senaste tre åren har skillnaden varit större, nästan 2 procentenheter (se diagram 162).

Diagram 159 Varupriser och växelkurs
Årlig procentuell förändring

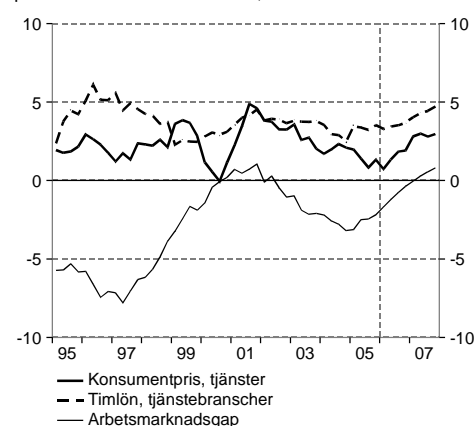
Anm. Varupriserna är beräknade exkl. förändrade indirekta skatter och subventioner. Ett negativt värde för växelkursen motsvarar en starkare krona. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 160 Varupriser
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

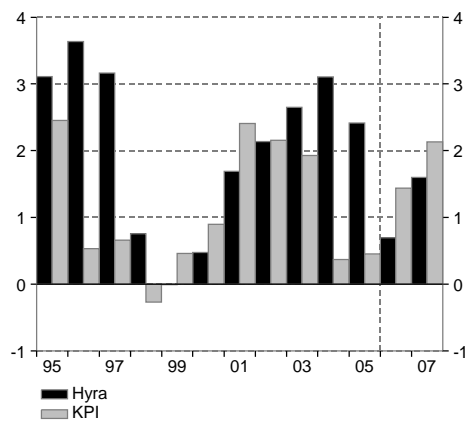
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 161 Tjänstepriser
Årlig procentuell förändring respektive procent av potentiellt arbetade timmar, kvartalsvärden

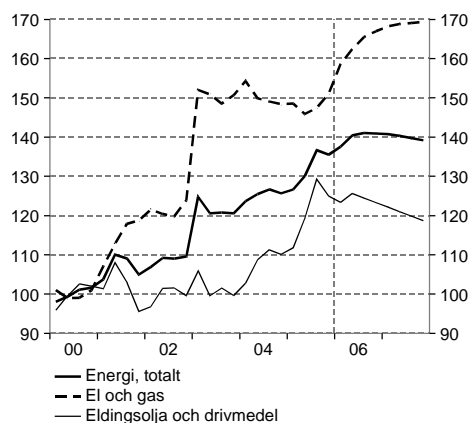
Anm. Konsumentpriset är beräknat exkl. förändrade indirekta skatter och subventioner. Timlön i tjänstebranscher är exkl. finans- och fastighetsverksamhet. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 162 Hyror
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 163 Energipriser
Index 2000 = 100, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Under samma period har bostadsbolagens räntekostnader minskat successivt. Därför bedöms avtal för 2006 och 2007 innebära hyreshöjningar som är något lägre än KPI-inflationen. De totala boendekostnaderna ökar därför med 1,4 procent 2006 och 2,0 procent 2007.

Fallande energipriser

Hittills i år har råoljepriset stigit något men faller till 50 dollar per fat i slutet av 2007. Detta pressar ner hushållens kostnader för eldningsolja och drivmedel.

Priserna på elbörsen har stigit relativt kraftigt det senaste halvåret. En förklaring är de i nuläget relativt låga nivåerna i vattenmagasinen. Sedan årsskiftet har priserna i konsumentled stigit med 4 procent och priset väntas fortsatt stiga något under våren för att därefter stabiliseras på en ny högre nivå.

Sammantaget stiger energipriserna något under våren och sommaren 2006 för att därefter falla tillbaka under loppet av 2007 (se diagram 163). Den höga prisnivån i slutet av 2005 innebär att energipriserna, mätt som helårsgenomsnitt, stiger med 5,5 procent 2006 och är oförändrade 2007.

Offentliga finanser

Det offentliga finansiella sparandet har ökat från -0,2 procent av BNP 2003 till 2,5 procent av BNP 2005. Uppgången beror inte på konjunkturen eftersom resursutnyttjandet sjönk från 2003 till 2005. Förbättringen beror i stället på den återhållsamhet med de kommunala utgifterna som krävdes för att uppfylla det lagfästa balanskravet. En annan förklaring är den uppstramade sjukskrivningsprocessen, vilken har minskat statens utgifter för ohälsa. Dessutom har den svaga anslagsutvecklingen för statliga myndigheter hållit tillbaka utgifterna för statlig konsumtion.

Osäkerheten i det preliminära utfallet för 2005 är dock tämligen stor. Revideringar i storleksordningen 0,4 procentenheter till det slutliga utfallet är att betrakta som normala. År 2006 beräknas det offentliga sparandet uppgå till 2,5 procent, för att 2007 öka till 2,9 procent (se tabell 30 och diagram 164).

Det genomsnittliga sparandet 2000–2007 beräknas uppgå till 2,1 procent av BNP. Denna period bedöms ungefär motsvara en konjunkturcykel. Slutsatsen är att regeringens och riksdagens mål om 2 procents överskott i genomsnitt över en konjunkturcykel uppfylls enligt denna prognos. En förutsättning för prognosen är att det inte tillkommer några ofinansierade utgiftshöjningar eller skattesänkningar. Därmed förutsätts att betydande budgeteringsmarginaler kvarstår både 2006 och 2007.

Tabell 30 Den offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2003	2004	2005	2006	2007
Inkomster¹	1 358	1 426	1 501	1 560	1 638
Procent av BNP	55,2	55,4	56,1	55,4	55,0
Utgifter	1 362	1 385	1 434	1 490	1 551
Procent av BNP	55,4	53,8	53,6	52,9	52,1
Finansiellt sparande	-4	41	67	71	87
Procent av BNP	-0,2	1,6	2,5	2,5	2,9

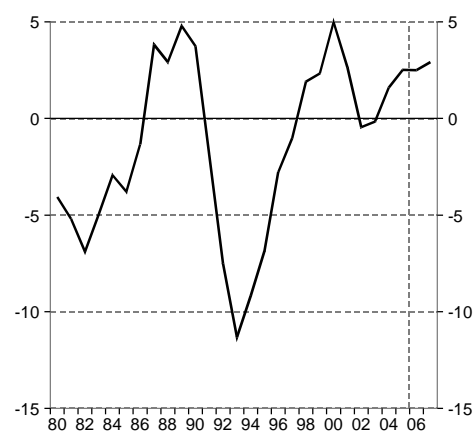
¹ Inklusivt skatt till EU.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Åren 2006 och 2007 minskar både de offentliga inkomsterna och de offentliga utgifterna som andel av BNP (se diagram 165). De lägre inkomsterna 2006 beror delvis på skattesänkningar. Utgiftsandelens minskar 2006 och 2007 främst som en följd av lägre utgifter för ohälsa. Minskningen förklaras även av den förbättrade situationen på arbetsmarknaden och därigenom lägre utgifter för arbetslöshet. Sammantaget utvecklas utgifterna för både arbetslöshet och ohälsa gynnsamt från och med 2005 fram till och med 2007 (se diagram 166). Detta bidrar till ett högt finansiellt sparande i den offentliga sektorn trots de samtidigt minskande inkomsterna.

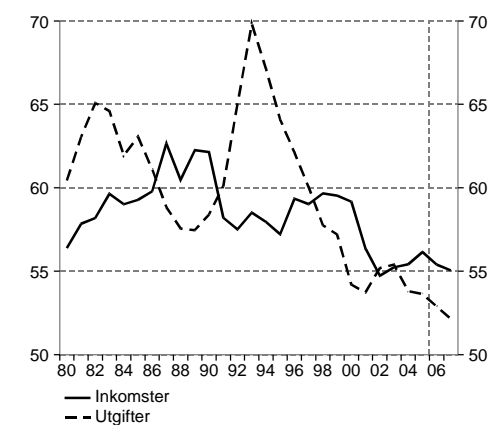
Mätt som helårsekivalenter minskar ohälsan från 677 000 personer 2002 till 629 000 personer 2007 (se diagram 167). En

Diagram 164 Offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP

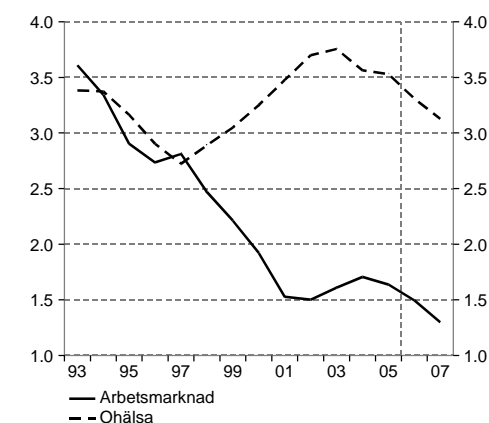
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 165 Inkomster och utgifter i offentlig sektor
Procent av BNP

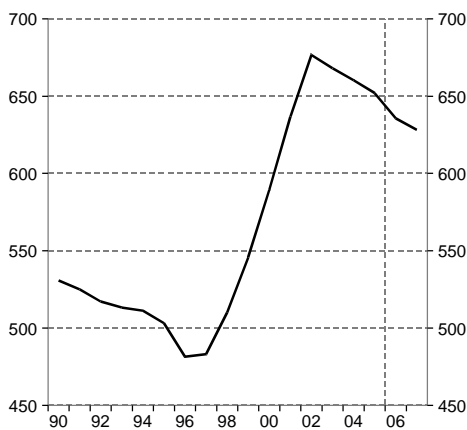
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 166 Utgifter för arbetsmarknad respektive ohälsa
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 167 Personer med ersättning vid ohälsa, helårsekvivalenter Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

samhällsekonomiskt positiv effekt av minskad ohälsa är att potentiellt arbetade timmar ökar. På några års sikt kan därmed även faktiskt arbetade timmar öka betydligt. Därigenom förbättras de offentliga finanserna inte bara genom lägre transfereringar utan även genom högre skatter.

Resursutnyttjandet ökar snabbt och beräknas bli något ansträngt 2007. För att undvika ett ohållbart högt resursutnyttjande efter 2007 krävs en förhållandevis snabb ökning av Riksbankens reporänta under 2007 och, såvitt nu kan bedömas, även därefter. Mot denna bakgrund är det ur konjunkturpolitisk synvinkel olämpligt att genomföra ytterligare ofinansierade utgiftshöjningar eller skattesänkningar. Det förhållandevis höga offentliga sparandet innebär att Sverige står bättre rustat inför nästa konjunkturedgång.

För den situation att finanspolitiken skulle bli mer expansiv bedöms Riksbanken höja reporäntan snabbare än annars, vilket skulle dämpa den mer expansiva finanspolitikens effekter på tillväxten och sysselsättningen. Risker skulle öka för att riksdagens 2-procentsmål för det offentliga sparandet inte uppfylls.

Den ekonomiska politikens mål och inriktning

Överskottsmål – över konjunkturcykeln och för enskilda år

Mål för den offentliga sektorns finansiella sparande: Sparandet ska uppgå till 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.

Målet för de offentliga finanserna motiveras bl.a. med behovet av att stärka finanserna inför kommande demografiska påfrestningar. Utöver målet för genomsnittet över konjunkturcykeln beslutar riksdagen också om överskottsmål för enskilda år. Dessa överskottsmål sätts med hänsyn till 2-procentsmålet och konjunkturläget.

Offentligt sparande överstiger 2-procentsmålet

Det genomsnittliga sparandet för åren 2000–2007 beräknas uppgå till 2,1 procent.

Konjunkturinstitutet beräknar även ett konjunkturjusterat sparande, dvs. det finansiella sparande som skulle ha uppkommit vid ett balanserat resursutnyttjande och normal sammansättning av BNP. Det konjunkturjusterade sparandet beräknas genom att det faktiska sparandet justeras för effekter av lågt eller högt resursutnyttjande samt för sammansättningseffekter i BNP.

Det konjunkturjusterade sparandet uppgick till 3,8 procent 2005. Att det konjunkturjusterade sparandet så kraftigt översteg det faktiska sparandet berodde på lågt resursutnyttjande (se diagram 168). Även 2006 är BNP-gapet negativt varför det konjunkturjusterade sparandet överstiger det faktiska sparandet. År 2007 blir det konjunkturjusterade sparandet lägre än det faktiska sparandet eftersom BNP-gapet blir positivt (se tabell 31 och diagram 169). Det konjunkturjusterade sparandet överstiger emellertid 2-procentmålet med 0,4 procentenheter, motsvarande 12 miljarder kronor.

I beräkningen av såväl det konjunkturjusterade sparandet som den nedan redovisade finanspolitiska indikatorn exkluderas de tillfälliga skatteinkomster som uppkom 2004 och 2005 till följd av räntebeläggningen av bolagens periodiseringsfonder.

Tabell 31 Konjunkturjusterat finansiellt sparande

Procent av BNP, potentiell BNP respektive potentiellt arbetade timmar

	2003	2004	2005	2006	2007
Finansiellt sparande	-0,2	1,6	2,5	2,5	2,9
Konjunkturjusterat sparande	1,3	3,0	3,8	2,9	2,4
BNP-gap	-1,9	-2,0	-2,1	-0,5	0,5
Arbetsmarknadsgap	-1,8	-2,7	-2,6	-1,0	0,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Riksdagen beslutar också om överskottsmål för enskilda år. Vid utvärderingen av detta mål ska hänsyn tas till huruvida konjunkturutvecklingen avvikit från den som förespås vid fastställandet av målet. För såväl 2005 som 2006 uppgår målet till 0,5 procent. Enligt föreliggande prognos överträffas målen med 2,0 procentenheter respektive år före eventuell justering för avvikande konjunkturutveckling.

Finanspolitiken är expansiv 2006

Finanspolitiken var åtstramande 2004 och 2005 men blir expansiv 2006 och neutral 2007. Finanspolitikens inriktning mäts med den s.k. politikberoende förändringen av det offentliga finansiella sparandet (se tabell 32 och diagram 170).

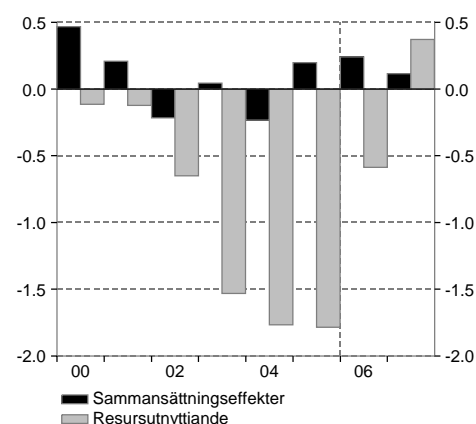
Tabell 32 Finanspolitikens inriktning

Procent av BNP

	2003	2004	2005	2006	2007
Finansiellt sparande, nivå	-0,2	1,6	2,5	2,5	2,9
Förändring, procentenheter	0,3	1,8	0,9	0,0	0,4
Varav politikberoende förändring	0,0	1,6	0,9	-0,6	0,1

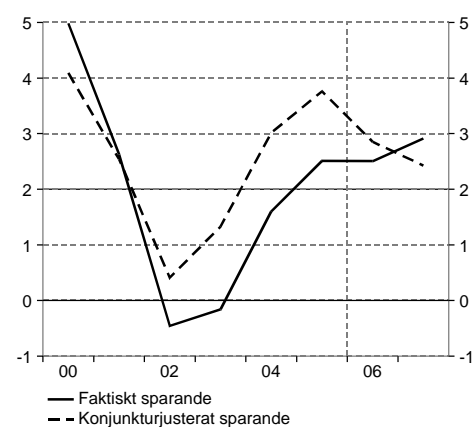
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 168 Avvikelse mellan faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av BNP

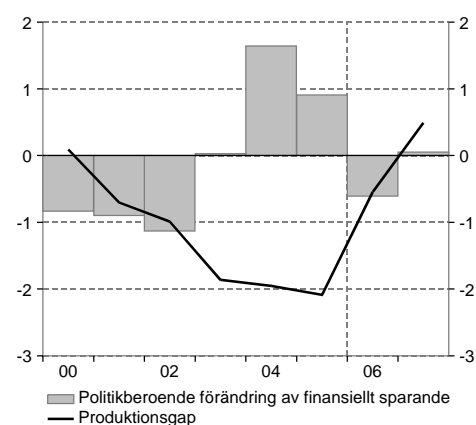
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 169 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 170 Finanspolitikens inriktning
Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

År 2005 var finanspolitiken åtstramande motsvarande 0,9 procent av BNP. Detta förklaras delvis av den åter hållsamhet med de kommunala utgifterna som krävdes för att uppfylla det lagfästa balanskravet. Dessutom har den svaga anslagsutvecklingen för statliga myndigheter hållit tillbaka den statliga konsumtionen. En annan förklaring är den uppstramade sjukskrivningsprocessen, vilken har minskat statens utgifter för ohälsa.

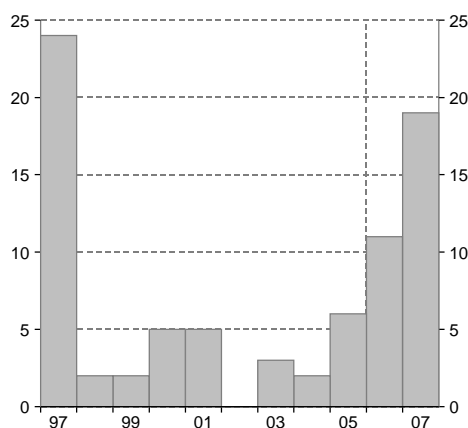
År 2006 är finanspolitiken i stället expansiv. Bland annat höjs taken i både sjuk- och föräldraförsäkringen. Införandet av offentligt subventionerade plusjobb är ett annat expansivt inslag. Även på inkomstsidan är finanspolitiken expansiv till följd av sänkningar av en rad skatter. De expansiva inslagen nämnda ovan motverkas i viss mån av att den uppstramning som skett i sjukskrivningsprocessen håller tillbaka utgifterna för sjukpenningen och, med viss eftersläpning, utgifterna för sjuk- och aktivitetsersättningen. Finanspolitiken 2007 betraktas som neutral.

Växande budgeteringsmarginal

Mål för statens utgifter: De takbegränsade utgifterna får inte överskrida de av riksdagen beslutade utgiftstaken.

Ökningen av statens utgifter bromsades under 2005. Enligt Ekonomistyrningsverket (ESV) blev de takbegränsade utgifterna³³ 864 miljarder kronor vilket var 6 miljarder lägre än utgiftstaket (se tabell 33 och diagram 171). Den förhållandevis låga utgiftsökningen förklaras av bl.a. lägre utgifter för sjukskrivningar, att anslagen till myndigheterna justerades ner med 0,6 procent och att sparade anslag inte fick användas. Den låga inflationen bidrog också till en långsammare prisuppräknning för de statliga transfereringsutgifterna.

Diagram 171 Statens budgeteringsmarginal
Miljarder kronor

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

Tabell 33 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	2003	2004	2005	2006	2007
Summa takbegränsade utgifter	819	856	864	896	930
Utgiftstak för staten	822	858	870	907	949
Budgeteringsmarginal	3	2	6	11	19

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

För 2006 och 2007 kommer utgiftstaken att klaras under förutsättning att det inte tillkommer några utgiftshöjningar. Utgifterna för ohälsa fortsätter att minska. Lägre arbetslöshet medför att utgifterna för arbetslösheten sjunker.

³³ Hit räknas utgifter exkl. statsskuld räntor, men inkl. utgifter för ålderspensionssystemet.

De kraftigt utökade arbetsmarknadsprogrammen under 2006 och 2007, med bl.a. plusjobb och utbildningsvikariat, redovisas som skattenedsättningar på budgetens inkomstsida och ökar därmed inte de takbegränsade utgifterna. Sammantaget redovisas skattenedsättningar på 18,5 respektive 11,1 miljarder kronor för 2006 och 2007. Om dessa i stället utformades som utgifter under utgiftstaket skulle utgiftstaket överskridas 2006.

Balanskravet uppfylls av kommunsektorn

Mål för kommuner och landsting – balanskravet: Budgeten för nästa kalenderår ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om ett underskott ändå uppstår, ska det negativa resultatet balanseras med motsvarande överskott under de närmast följande tre åren.

En mycket stor andel av kommunerna och landstingen kunde redovisa positiva resultat för 2005. Också för åren framöver väntas både kommuner och landsting ha goda möjligheter att klara balanskravet.

Utgiftsbesparingar och skattehöjningar har bidragit till att kommunerna sammantaget uppfyllde balanskravet såväl 2004 som 2005 (se diagram 172). Enligt preliminär kommunstatistik redovisade 95 procent av kommunerna positiva resultat 2005, vilket är en förbättring jämfört med tidigare år. Även landstingens resultat har förbättrats. År 2004 var det samlade resultatet i landstingen mycket nära balans och 2005 uppnåddes ett positivt resultat. Enligt preliminära uppgifter redovisade 85 procent av landstingen positiva resultat 2005.

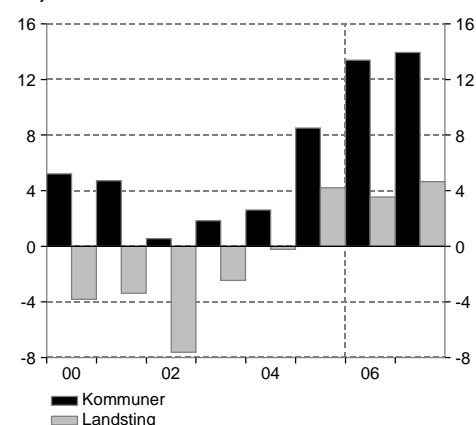
Resultaten för hela kommunsektorn 2006 och 2007 är på en, i historisk jämförelse, hög nivå. Resultaten har successivt förbättrats sedan balanskravet infördes. Det är rimligt, med utgångspunkt i kommunalagens skrivelser kring god ekonomisk hushållning, att de sammanlagda resultaten är positiva. På så vis kan kommuner och landsting skapa en buffert för att möta oförväntade nedgångar i ekonomin.

Skatte- och bidragsfrågor

Utbytet för arbetslös är 14 procent vid övergång till arbete

Om standarden i de svenska offentliga trygghetssystemen ska kunna upprätthållas vid kommande demografiska utmaningar krävs att fler arbetar. Konjunkturinstitutet beräknar löpande de ekonomiska drivkrafterna för arbete samt analyserar hur dessa förändras vid faktiska eller övervägda regeländringar.

Diagram 172 Resultat i kommunsektorn exklusive extraordinära poster
Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Drivkrafterna för arbete kan mätas på olika sätt. Ett mått är den s.k. *marginella utbytesgraden*³⁴, vilket är den andel av en arbetskostnadsökning som netto tillfaller den som ökar sin arbetsinsats efter ökad skatt, ökade avgifter och minskade bidrag.³⁵ I fördjupningsrutan ”Låg utbytesgrad vid övergång från arbetslöshet till arbete”, *Konjunkturläget* december 2005, introducerades ytterligare ett mått på drivkrafterna för arbete. Den s.k. *diskretionära utbytesgraden* definieras som den andel av arbetskostnaden som netto tillfaller den som övergår från arbetslöshet till arbete. Kommande beräkningar kommer även att omfatta personer som uppstår sjukpenning, sjukersättning eller socialbidrag.³⁶ När olika regeländringar övervägs kan beräkningar av effekten på drivkrafterna för arbete utgöra en del av beslutsunderlaget för bl.a. regeringen och riksdagen.

Måtten mäter således drivkrafterna för arbete vid en marginell ökning av arbetsinsatsen respektive övergång från arbetslöshet till arbete. En fördel med dessa två mått är att de bl.a. beaktar arbetsgivaravgifter, framtida förmåner och indirekta skatter. Beräkningarna genomförs med hjälp av Statistiska centralbyråns Fasit-modell.

Tabell 34 Utbytesgrader 2006

Procent

	Medelvärde	Median
Marginell utbytesgrad	40,2	43,8
Exkl. arbetsgivaravgifter, indirekta skatter och förändrade förmåner	58,9	
Margineffekt (=100–58,9)	41,1	
Varav Inkomstskatter	38,8	
Bidrag	2,3	
Diskretionär utbytesgrad	14,0	12,8
Exkl. arbetsgivaravgifter, indirekta skatter och förändrade förmåner	20,6	
Tröskeffekt (=100–20,6)	79,4	
Varav Inkomstskatter	51,3	
Bidrag	28,1	

Anm. Beräkningarna utförs på information om hushållens inkomster 2003.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Medelvärdet av alla arbetande svenskars marginella utbytesgrad uppgår till 40,2 procent. Den diskretionära utbytesgraden vid övergång från arbetslöshet till arbete är 14,0 procent³⁷ (se tabell 34). Vid en arbetskostnadsökning på 1 000 kronor tillfaller såle-

³⁴ I fördjupningsrutan ”KI uppmärksammar drivkrafterna för arbete” i *Konjunkturläget* augusti 2004 redogjordes för Konjunkturinstitutets metod att beräkna den marginella utbytesgraden.

³⁵ Spegelbilden till den marginella utbytesgraden är den totala margineffekten. Således definieras den totala margineffekten som 100 procent minus den marginella utbytesgraden.

³⁶ Spegelbilden till den diskretionära utbytesgraden är den totala tröskeffekten. Således definieras den totala tröskeffekten som 100 procent minus den diskretionära utbytesgraden.

³⁷ Mättet avser den utbytesgrad som vägs med arbetslöshetstidens längd.

des 402 kronor den som marginellt ökar sin arbetsinsats. Utbytet för den som övergår från arbetslöshet till arbete är 14 000 kronor vid en arbetskostnadsökning på 100 000 kronor.

Utbytesgraderna 2006 påverkas utöver den ekonomiska utvecklingen av regeländringar från 2005 till 2006.

Stadigt minskande sjukskrivningar

Mål för sjukskrivningar: Antalet sjukskrivningsdagar inklusive karens- och sjuklönedagar ska inte överstiga 56,5 miljoner 2008 med restriktionen att det genomsnittliga antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar 2003–2008 ska understiga nivån 2002.

Antalet sjukskrivningsdagar inklusive sjuklön och karensdagar började minska under slutet av 2002 och fortsätter att minska under prognosperioden om än i något avtagande takt (se diagram 173). Från och med 2002 till och med 2007 kommer sjukskrivningsdagarna att minska med 41 procent. Antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar (tidigare förtidspension) kommer att vara 61 300 personer i genomsnitt för åren 2003–2007. Detta är lägre än antalet nybeviljade 2002 (se diagram 174). Målet för det totala antalet sjukskrivningsdagar 2008 kan vara svårt att nå trots den kraftfulla minskning som skett.

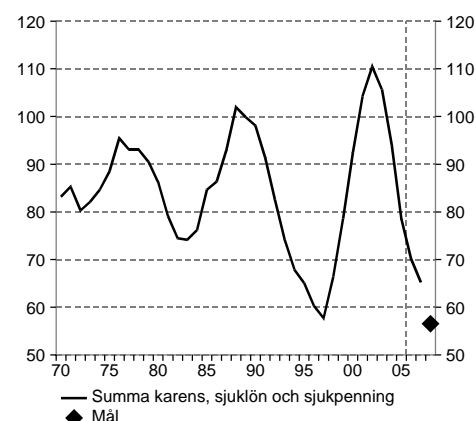
Minskningen av sjukpenningdagar ersatta från Försäkringskassan kan delvis förklaras av de åtgärder som har vidtagits under senare år. Bland annat har en stramare sjukskrivningsprocess införts. Arbetsgivarna betalar från och med den 1 januari 2005 en särskild sjukförsäkringsavgift för anställda som är heltidssjukskrivna. En ny myndighet, Försäkringskassan, bildades 2005. Den ersatte Riksförsäkringsverket (RFV) och de 21 försäkringskassorna i landet. Den nya myndigheten har bättre förutsättningar att administrera socialförsäkringen och följa de uppdrag som ges av riksdag och regering. Arbetet mot fusk med förmåner har intensifierats.

Personer som deltar i någon form av arbetslivsriktad rehabilitering och därmed erhåller rehabiliteringspenning har minskat sedan 2004. En förklaring till detta kan vara att viss deltidssjukskrivning har ersatt arbetsträning med rehabiliteringspenning. Andelen deltidssjukskrivna har ökat från ca 30 procent 2002 till närmare 45 procent 2005. Andelen fortsätter att öka men i långsammare takt än tidigare (se diagram 175).

Antalet personer med sociala ersättningar minskar

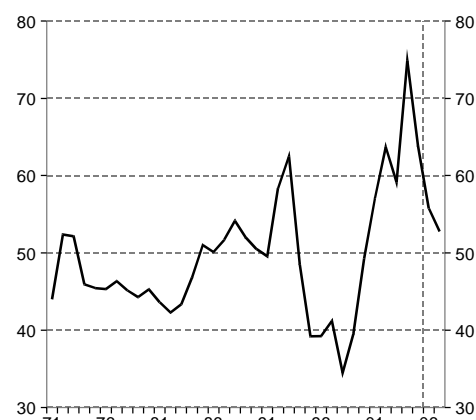
Antalet personer som försörjs med sociala ersättningar minskar med 61 000 från och med 2005 till och med 2007 (se tabell 35 och diagram 176).

Diagram 173 Sjukskrivningsdagar
Miljoner dagar per år

Källor: Försäkringskassan, Socialdepartementet och Konjunkturinstitutet.

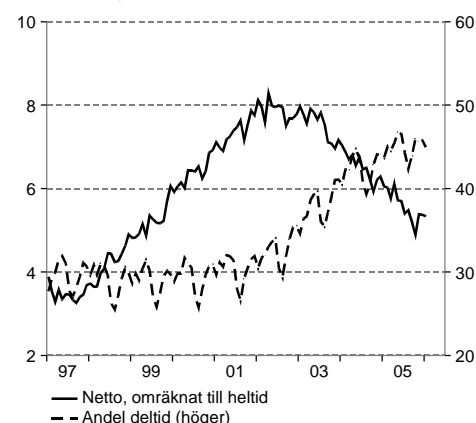
Diagram 174 Nybeviljade förtidspensioner/sjuk- och aktivitetsersättning
Tusental

Anm. Avser nytillkomna med sjuk- och aktivitetsersättning fr.o.m. 2003.

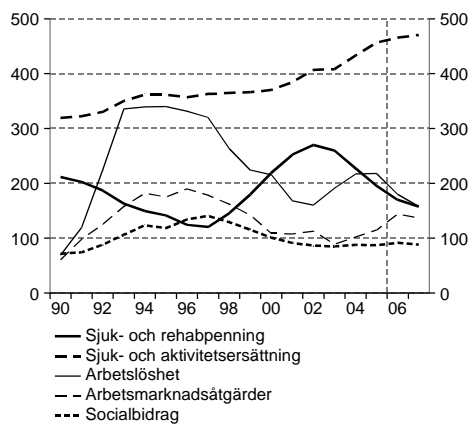
Källor: Försäkringskassan och Konjunkturinstitutet.

Diagram 175 Av Försäkringskassan ersatta sjukpenningdagar
Miljoner dagar respektive procent, månadsvärden

Källa: Försäkringskassan.

Diagram 176 Sociala ersättningar, 20–64 år
Helårsekvivalenter i olika ersättningssystem
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 35 Personer försörjda med sociala ersättningar
Helårsekvivalenter¹ 20–64 år, tusental

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<i>Ohälsa</i>	677	668	660	652	636	628
Varav Sjuk- och rehabpenning	270	260	227	195	170	158
Sjuk- och aktivitets- ersättning	407	408	433	457	466	471
<i>Arbetsmarknadsersättningar</i>	273	280	319	333	324	295
Varav Arbetslöshet	160	191	217	218	180	158
Arbetsmarknadsprogram	113	89	102	115	144	137
<i>Socialbidrag</i>	86	85	88	87	91	88
Summa	1 036	1 033	1 067	1 072	1 051	1 011
Förändring från föregående år	32	-3	34	5	-21	-40
Procentuell förändring	3,2	-0,3	3,3	0,4	-2,0	-3,8

¹ En helårsekvivalent motsvarar en person som försörjs med full ersättning ett helt år. Det vill säga två personer som varit arbetslösa i ett halvt år var blir en helårsekvivalent tillsammans. En helårsekvivalent är alltså en statistisk konstruktion och beräknas för att ge ett jämförbart mått över tiden på den outnyttjade arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Antalet personer med *sjuk- och rehabiliteringspenning* fortsätter att minska 2006 och 2007 som en följd av de olika åtgärderna som har vidtagits för att minska sjukfrånvaron. Många av de sjuk-skrivningar som varat över ett år har förts över till *sjuk- och aktivitetsersättning*, vilket bidrar till att dessa ökar 2006 och 2007.

Antal personer med *arbetsmarknadsersättningar* ökade mellan 2002 och 2005. Läget på arbetsmarknaden ljusnade under 2005 och arbetslösheten bedöms nu minska under prognosperioden. Till följd av utökade arbetsmarknadsprogram, med bl.a. plusjobb och utbildningsvikariat, minskar det sammanlagda antalet personer med arbetsmarknadsersättningar endast marginellt 2006. Först under 2007 kommer arbetsmarknadsersättningar att minska markant som en följd av den allt ljusare arbetsmarknaden.

Regeringens mål om maximalt 57 000 personer med *socialbidrag* 2004 uppnåddes inte. Antalet personer med socialbidrag ökar 2006, men minskar 2007 som en följd av den förbättrade arbetsmarknaden. Men antalet socialbidragstagare kommer inte att minska till under 57 000 personer under 2007.

Offentliga sektorns inkomster och utgifter

Skattekvoten fortsätter att sjunka framöver

Skattekvoten, dvs. skatter och avgifter som andel av BNP, har sjunkit markant sedan toppnivån 2000 (se diagram 177 och diagram 178³⁸). Minskningen beror både på regelförändringar och på att viktiga skattebaser har sjunkit som andel av BNP (se diagram 179).

Ökningen av skattekvoten från och med 2002 till och med 2005 beror framför allt på snabbt stigande företagsskatter (se tabell 36 och diagram 180). Från och med den 1 januari 2005 tas ränta ut på vinstmedel som företag (juridiska personer) avsatt i periodiseringsfonder. Detta har medfört minskad användning av dessa fonder. Skatteeffekten bedöms vara störst 2004 och 2005 och leder därför till förhållandevis lägre företagsskatter 2006.

Tabell 36 Skatter och avgifter

Procent av BNP

	2003	2004	2005	2006	2007
Skattekvot	50,1	50,5	50,9	50,1	49,9
Varav Hushållens skatter och avgifter ¹	19,3	19,3	19,2	18,8	18,7
Företagens direkta skatter ¹	2,3	3,0	3,4	3,1	3,1
Arbetsgivaravgifter	14,2	13,9	13,9	13,8	13,8
Mervärdesskatt	9,2	9,1	9,3	9,3	9,3
Fastighetsskatt	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0
Energiskatter	2,5	2,4	2,4	2,3	2,2
Alkohol- och tobaksskatt	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6
Övriga indirekta skatter	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1
Varav till Kommunsektorn	16,4	16,3	16,3	16,3	16,2
Ålderspensionssystemet	5,8	5,7	5,6	5,7	5,7
Staten	27,6	28,2	28,7	27,9	27,8
EU	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3

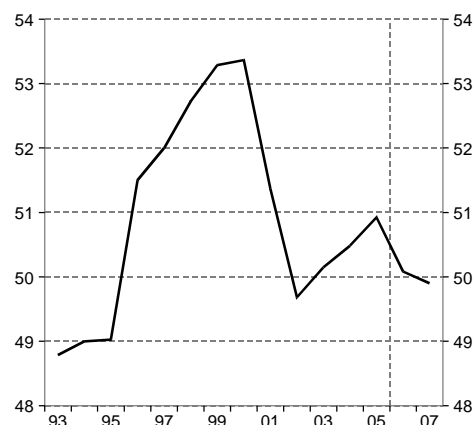
¹ Preliminärt utfall 2005 enligt nationalräkenskapernas beräkning.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Enligt taxeringsutfallet för inkomståret 2004 ökade nettot av hushållens kapitalvinster och förluster motsvarande 0,5 procent av BNP mellan 2003 och 2004 (se diagram 181). Till följd av börsutvecklingen förväntas nettot öka med ytterligare 0,8 procent av BNP mellan 2004 och 2005. Nettot förväntas dock återgå till det historiska genomsnittet i slutet av prognosperioden.

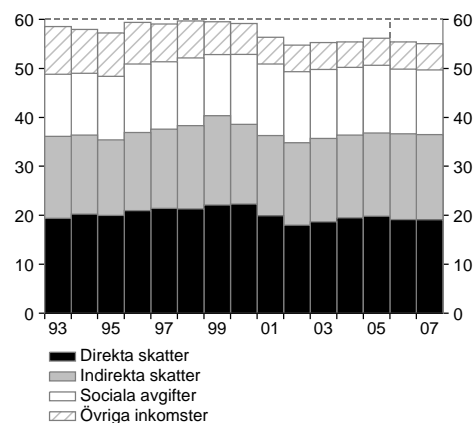
Skattekvoten minskar från 2005 till 2007 på grund av regelförändringar, samt av att såväl lönesumma och transfereringar som hushållens konsumtionsutgifter sjunker i förhållande till BNP (se diagram 177 och diagram 179).

Diagram 177 Skatter och avgifter
Procent av BNP

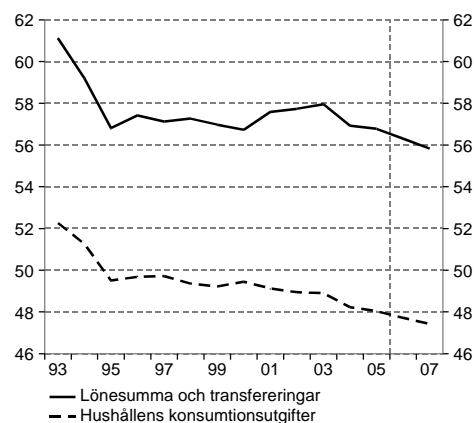
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 178 Offentliga sektorns inkomster
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 179 Viktiga skattebaser
Procent av BNP

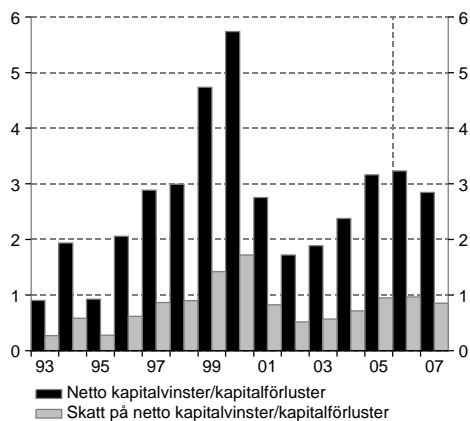

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

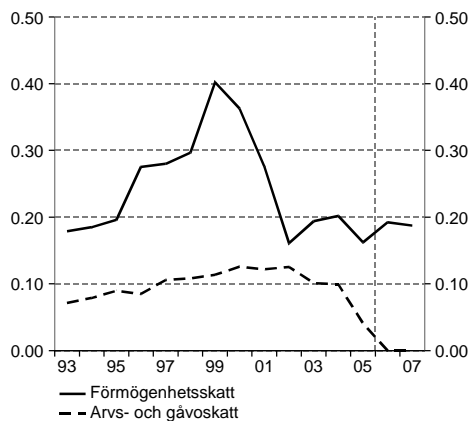
³⁸ Skatter exklusive EU-moms och tull.

Diagram 180 Företagsskatter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 181 Hushållens kapitalvinster och skatter
Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 182 Förmögenhetsskatt
Procent av BNP

Anm. Arvs- och gåvoskatten 2005 enligt nationalräkenskaperas beräkning förväntas korrigeras framöver.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Förmögenhetsskatten i ett internationellt perspektiv

Förutom Sverige är det sju andra OECD-länder som beskattar förmögenhet. Internationellt varierar förmögenhetsbeskattningen stort både vad gäller förekomsten av skatt, beloppsgränser och beräkningssätt (se tabell 37).

Tabell 37 Förmögenhetsskatt i OECD-länder 2005

Procent respektive euro

	Skattesats	Beloppsgräns
Finland	0,8	250 000
Frankrike	0,55–1,8	732 000
Island	0,6	57 000
Luxemburg	0,5	75 000
Norge	0,9–1,1	18 000
Schweiz	0,05–0,3	43 000
Spanien	0,2–2,5	167 000
Sverige	1,5	165 000

Källa: Skatteverket.

I Sverige utgår förmögenhetsskatt med 1,5 procent på den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger 1,5 miljoner kronor för ensamstående (ca 165 000 euro) och 3,0 miljoner kronor för sambeskattade par.³⁹

Förmögenhetsskatten bidrog som mest till skattekvoten med 0,4 procentenheter 1999. Därefter har regeländringar samt sjunkande aktiekurser lett till lägre skatteinkomster (se diagram 182). År 2005 sänktes förmögenhetsskatten som en följd av att beloppsgränsen för sambeskattade par höjdes från 2,0 till 3,0 miljoner kronor. Förmögenhetsskatten förväntas i år inbringa 5,5 miljarder kronor, vilket motsvarar 0,2 procent av BNP.

Arvs- och gåvoskatten slopades 2005, vilket minskade skatteintäkterna med ca 2,5 miljarder kronor årligen.

³⁹ Vid beräkning av den beskattningsbara förmögenheten tas fastigheter upp till taxeringsvärdet och aktier på börsens A-lista tas upp till 80 procent av sitt marknadsvärde. Förmögenhetsskatt betalas inte på aktier på de s.k. OTC- och O-listorna.

Utgiftskvoten fortsätter att minska

År 2005 var utgiftskvoten, dvs. de totala offentliga utgifterna som andel av BNP, den lägsta på över 25 år (se tabell 38 och diagram 183). Minskningen från 2004 till 2005 beror främst på att transfereringarna till hushållen minskat som andel av BNP. I år och nästa år fortsätter utgiftskvoten att minska.

Tabell 38 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2003	2004	2005	2006	2007
Utgifter	55,4	53,8	53,6	52,9	52,1
Offentliga konsumtionsutgifter	28,1	27,4	27,3	27,2	27,0
Offentliga investeringar	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0
Transfereringar till hushåll	18,9	18,7	18,3	17,8	17,2
Transfereringar till företag	1,8	1,6	1,9	1,6	1,5
Transfereringar till utland	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7
Ränteutgifter	2,4	1,9	1,9	1,9	1,8

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den offentliga *konsumtionen* utgör drygt hälften av de totala offentliga utgifterna (se diagram 184). Under de senaste tio åren har utgifterna för offentlig konsumtion som andel av BNP legat på i genomsnitt 27 procent. Andelen ligger på denna nivå även 2006 och 2007.

Transfereringarna till *hushållen* utgör den näst största delen av de offentliga utgifterna. År 2005 minskade dessa transfereringar som andel av BNP med nästan en halv procentenhet (se tabell 39). Nedgången beror bl.a. på att utgifterna för ålderdom⁴⁰, arbetsmarknad⁴¹ och ohälsa⁴² minskade som andel av BNP. I år och nästa år minskar andelarna ytterligare. Utgifterna för ålderdom minskar främst till följd av att garantipensionen och efterlevnads pensionen minskar som andel av BNP. Arbetsmarknadsutgifterna minskar på grund av att sysselsättningen förbättras. Utgifterna för ohälsan minskar trots att inkomsttaket i sjukförsäkringen ökar från 24 800 till 33 100 kronor i månaden. De minskade utgifterna för ohälsan beror på att antalet sjukskrivningsdagar blir färre (se avsnittet "Minskade sjukskrivningar"). Utgifterna för ohälsan minskar i år med ca 1 miljard kronor, vilket är den största minskningen sedan mitten av 1990-talet. Däremot ökar utgifterna i år avseende barn och studier⁴³ som andel av BNP. Det beror delvis på att barnbidraget höjdes med 100 kronor per barn och månad i oktober i fjol. Men ökningen beror även på att den lägsta ersättningen i föräldraförsäkringen

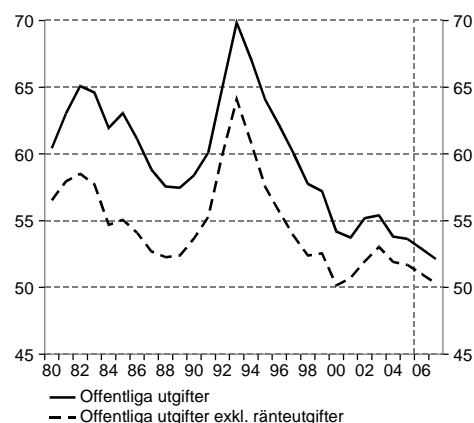
⁴⁰ Avser ålderspension, garantipension, efterlevnads pension, avtalspension samt bostadstillägg till pensionärer.

⁴¹ Avser ersättning för arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt lönegaranti.

⁴² Avser sjuk- och rehabiliteringspenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt från den 1 januari 2005 ingår bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning.

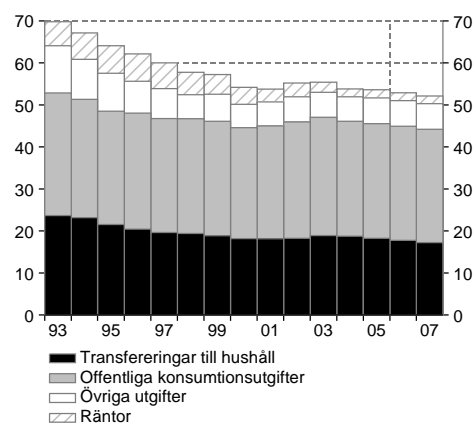
⁴³ Avser barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd samt studiebidrag.

Diagram 183 Offentliga sektorns utgifter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 184 Offentliga sektorns utgifter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

höjs från 60 till 180 kronor per dag samt att inkomsttaket i föräldraförsäkringen höjs från 24 800 till 33 100 kronor i månaden.

Transfereringarna till *företag* ökade som andel av BNP 2005, främst genom statens ersättning till Vattenfall på 4,1 miljarder kronor för det indragna driftillståndet för reaktor 2 i Barsebäckverket. I år sjunker andelen tillbaka till 2004 års nivå.

Transfereringarna till *utlandet* ökade något i relation till BNP 2005 och fortsätter att öka något 2006 och 2007. Detta beror på högre EU-avgift samt växande utgifter för internationellt bistånd.

Tabell 39 Offentliga transfereringar till hushållen

Procent av BNP

	2003	2004	2005	2006	2007
Transfereringar till hushållen	18,9	18,7	18,3	17,8	17,2
Ålderdom	9,0	8,9	8,7	8,5	8,3
Arbetsmarknad	1,6	1,7	1,6	1,5	1,3
Ohälsa	3,8	3,6	3,5	3,3	3,1
Handikapp	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0
Barn/studier	2,4	2,3	2,3	2,4	2,3
Socialbidrag	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Övrigt	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8

Anm. Ålderdom = ålderspensioner, garantipensioner, avtalade pensioner samt bostadstillägg till pensionärer. Arbetsmarknad = ersättning för arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt lönegaranti. Ohälsa = sjuk- och rehabiliteringspenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt från den 1 januari 2005 ingår bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. Handikapp = arbetssskada, assistansersättning m.m. Barn/studier = barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd samt studiebidrag.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Offentliga finanser i delsektorerna

Från kraftigt underskott till överskott inom staten

Den offentliga sektorns finansiella sparande fortsatte att förbättras 2005 (se tabell 40). Förbättringen skedde inom såväl staten som kommunerna och landstingen, samtidigt som överskottet inom ålderspensionssystemet låg på en fortsatt hög nivå.

Tabell 40 Finansiellt sparande i delsektorer

Procent av BNP

	2003	2004	2005	2006	2007
Offentliga sektorn	-0,2	1,6	2,5	2,5	2,9
Staten	-1,8	-0,5	0,1	0,0	0,5
Ålderspensionssystemet	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8
Kommunerna	-0,2	0,0	0,2	0,4	0,3
Landstingen	0,0	0,1	0,3	0,3	0,3

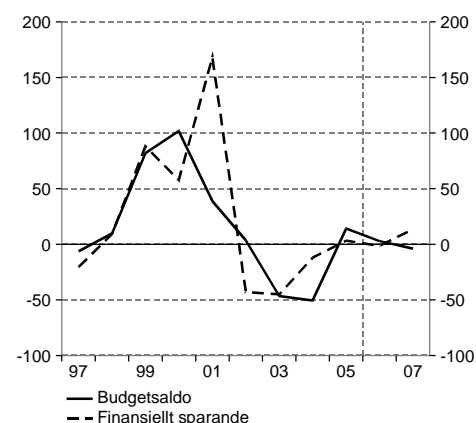
Källa: Konjunkturinstitutet.

En stark utveckling av statens finanser svarar för den största förbättringen av sparandet från och med 2003 till och med 2007. Till stor del förklaras utvecklingen av en stram finanspolitisk inriktning. Därtill har balanskravet för kommunerna och lands- tingen bidragit till deras successivt förbättrade finansiella sparande.

Starkare finanser i staten

Statens finansiella sparandet blev positivt 2005 för första gången sedan 2001. Även budgetsaldot⁴⁴ blev positivt och översteg det finansiella sparandet med 11 miljarder kronor (se tabell 41 och diagram 185). Det beror bl.a. på att TeliaSonera och Nordea återköpte aktier. Staten behöll sin aktieandel i bolagen och sålde därmed aktier till ett sammanlagt värde på 6,3 miljarder kronor 2005. Denna utförsäljningsinkomst påverkar budgetsaldot men inte det finansiella sparandet.

Diagram 185 Statens budgetsaldo och finansiella sparande
Miljarder kronor

Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

Tabell 41 Statens finansiella sparande och budgetsaldo
Miljarder kronor, procent av BNP

	2003	2004	2005	2006	2007
Finansiellt sparande	-45	-12	3	-1	14
<i>Procent av BNP</i>	<i>-1,8</i>	<i>-0,5</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,5</i>
Justeringsposter					
Försäljning av aktiebolag	0	0	6	0	0
Överföring från AP-fonden	13	4	2	0	0
Utlåning, återbetalning, netto	-4	-2	-5	-7	-9
Kurs- och valutaförluster/vinster	-8	-19	3	-10	-4
Periodiseringar	-22	-22	2	16	-10
Övrigt	19	0	3	5	5
Budgetsaldo	-47	-51	14	3	-4
<i>Procent av BNP</i>	<i>-1,9</i>	<i>-2,0</i>	<i>0,5</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,1</i>
Värdetförändring, övrigt	-18	24	-63	1	3
Statsskuld, förändring	64	28	49	-2	0
Statsskuld (konsoliderad)	1 186	1 213	1 262	1 260	1 261
<i>Procent av BNP</i>	<i>48,2</i>	<i>47,1</i>	<i>47,2</i>	<i>44,7</i>	<i>42,4</i>
Maastrichtskuld	1 268	1 301	1 309	1 336	1 319
<i>Procent av BNP</i>	<i>51,6</i>	<i>50,6</i>	<i>49,0</i>	<i>47,4</i>	<i>44,3</i>

Anm. Ny definition på statsskulden 2003.

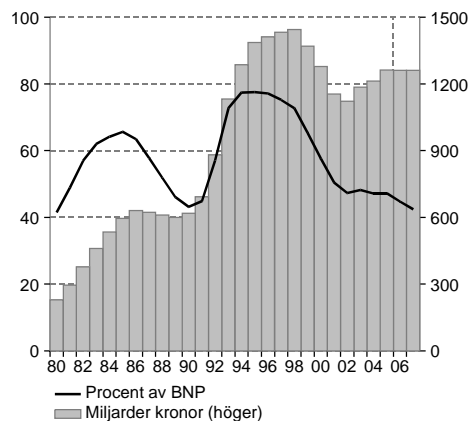
Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

År 2006 ligger såväl det finansiella sparandet som budgetsaldot nära noll. För 2007 kommer det finansiella sparandet återigen bli positivt. Det beror bl.a. på tillfälligt höga inkomster i form av bolagsskatter och aktieutdelningar från statligt ägda bolag samt lägre utgifter för sjukskrivningar och arbetslöshet.

Statsskulden ökade med 49 miljarder kronor 2005 trots budgetöverskottet. Det beror bl.a. på att kronan försvagades under 2005 vilket ökade valutaskulden. Som andel av BNP minskar

⁴⁴ Budgetsaldot motsvarar lånebehovet med motsatt tecken.

Diagram 186 Statsskuld
Procent av BNP respektive miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

statsskulden och beräknas 2007 uppgå till 42,4 procent, den lägsta andelen sedan 1980 (se diagram 186).

Stabilt sparande i ålderspensionssystemet

De inbetalade pensionsavgifterna överstiger pensionsutbetalningarna, vilket innebär ett positivt sparande i såväl AP-fonderna som PPM. Det sammanlagda sparandet ligger nära 2 procent av BNP (se tabell 42).

EU:s statistikorgan Eurostat har fattat ett principbeslut att avgiftsbestämda fonderade pensionssystem med stort inslag av individuella val inte ska tillhöra den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna. Från och med 2007⁴⁵ kommer PPM därför att ingå i den privata sektorn och redovisningen kommer att justeras för tiden efter 2004. Det kommer medföra att den offentliga sektorns uppmätta sparande nedjusteras med ungefär 1 procentenhet.

Tabell 42 Ålderspensionssystemets finansiella sparande
Miljarder kronor, procent av BNP

	2003	2004	2005	2006	2007
Inkomster	205	217	223	234	244
<i>Procent av BNP</i>	8,3	8,4	8,3	8,3	8,2
Sociala avgifter	166	174	178	186	194
Premiepensionsmedel	20	22	23	24	25
Kapitalavkastning	19	21	22	24	26
Utgifter	159	169	173	181	191
<i>Procent av BNP</i>	6,5	6,5	6,5	6,4	6,4
Pensioner	155	163	169	177	187
Övrigt	3	5	4	4	4
Finansiellt sparande	47	49	50	53	53
<i>Procent av BNP</i>	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8
Varav AP-fonderna	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9
PPM	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Högre uppräkningsindex av pensionerna 2007

I det nya pensionssystemet räknas pensionerna upp med ett s.k. följsamhetsindex. Uppräkningen bestäms av prisutvecklingen föregående år samt av de förvärvsarbetandes realinkomstutvecklingen under de tre föregående åren. Eftersom prisutvecklingen var mycket låg 2004 och 2005 räknas pensionerna upp med endast 0,8 procent 2005 och med 1,1 procent 2006 (se tabell 43). Den högre inflationen 2006, i kombination med en något starkare genomsnittlig realinkomstökning, leder till att pensionerna beräknas öka med 2,1 procent 2007.

⁴⁵ I denna prognos ingår PPM som en del av den offentliga sektorn.

Tabell 43 Uppräkning av pensioner och pensionsförmögenhet

Årlig procentuell förändring respektive index

	2003	2004	2005	2006	2007
Pensioner (följsamhetsindex)	3,6	1,8	0,8	1,1	2,1
Varav Realinkomst ¹	3,4	1,8	2,0	2,1	2,2
Norm ²	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
KPI ³	1,8	1,6	0,4	0,6	1,5
Pensionsförmögenhet	5,3	3,4	2,4	2,7	3,7
Inkomstindex	111,79	115,64	118,41	121,65	126,18
Inkomstbasbelopp ⁴	40 900	42 300	43 300	44 500	46 200
Prisbasbelopp	38 600	39 300	39 400	39 700	40 300

¹ Genomsnittlig real inkomstutveckling under tre föregående år för alla personer 16–64 år med pensionsgrundande inkomst.

² Vid beräkning av pensionsbeloppets initiala storlek beaktas en tillväxt på 1,6 procent, som här räknas bort.

³ KPI-inflation i juni föregående år.

⁴ Används vid beräkning av taket för pensionsgrundande inkomst.

Källa: Konjunkturinstitutet.

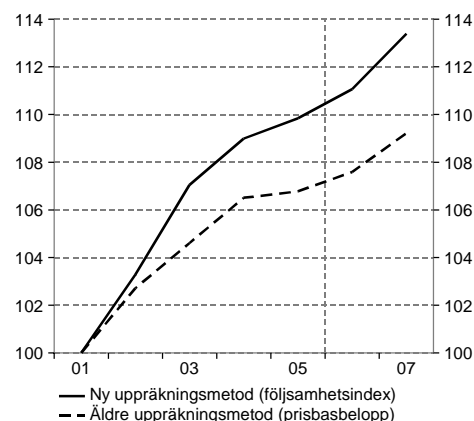
Den förhållandevis starka realinkomstökningen under de senaste åren innebär att följsamhetsindexeringen ger en större ökning av pensionerna både 2006 och 2007 jämfört med den gamla uppräkningsmetoden med prisbasbeloppet (se diagram 187). Pensionsnivån 2007 ligger med den nya uppräkningsmetoden nära 4 procent högre än den skulle ha gjort med den gamla uppräkningsmetoden.

Goda finanser i kommunerna

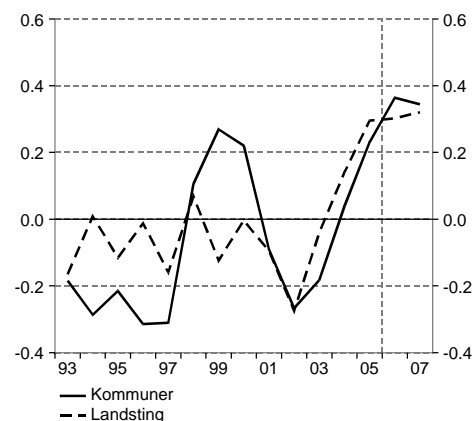
Kommunernas finansiella sparande har förbättrats sedan 2002 genom kommunalskattehöjningar och utgiftsbesparingar (se diagram 188). År 2006 förstärks finanserna ytterligare eftersom inkomsterna blir högre än under 2005 medan utgifterna blir oförändrade som andel av BNP. Sparandet ligger kvar på en förhållandevis hög nivå även 2007.

Starkt finansiellt sparande i landstingen

Landstingens finansiella sparande blev positivt 2004 för första gången sedan 1998. År 2005 förbättrades sparandet ytterligare då inkomsterna ökade medan utgifterna var stabila som andel av BNP (se diagram 188). Därefter är inkomsterna liksom utgifterna ganska stabila som andel av BNP, men sammantaget ökar det finansiella sparandet något till en förhållandevis hög nivå 2007.

Diagram 187 Pensionsbelopp
Index 2001=100

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 188 Finansiellt sparande i kommunsektorn
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Prognosjämförelse

Prognosrevideringar för 2006 och 2007

I detta kapitel jämförs den nya prognosen med den prognos som Konjunkturinstitutet publicerade i december 2005. Syftet är att tydliggöra de viktigaste förändringarna i prognosen och översiktligt redogöra för de bakomliggande orsakerna till de revideringar som har gjorts.

Den internationella utvecklingen

I stora drag står sig bilden av den internationella utvecklingen från decemberrapporten. Den globala tillväxten fortsätter att vara stark, samtidigt som den breddas geografiskt. Ett positivt inslag i den globala konjunkturen är den oväntat starka utvecklingen i Japan. Företagens och hushållens förtroende är på sin högsta nivå på ca 15 år, och konsumentpriserna förväntas börja stiga efter sex år med deflation. Övriga delar av världen bedöms utvecklas ungefär i linje med föregående prognos. Exempelvis är utvecklingen i USA och Kina fortsatt stark. Sammantaget väntas den globala BNP-tillväxten i år uppgå till 4,5 procent och nästa år till 4,4 procent. Detta är en marginell upprevidering för båda åren jämfört med föregående prognos (se tabell 1).

Oljepriset högre igen

Oljepriset har blivit högre än väntat. I mitten av mars låg oljepriset på över 60 dollar per fat, vilket är betydligt högre än vad som prognostiserades i decemberrapporten. Prisuppgången beror bl.a. på politisk oro i Iran och Nigeria. Oljepriset bedöms dock i likhet med i decemberprognosen falla tillbaka under prognosperioden. Vid slutet av 2007 bedöms oljepriset ha fallit tillbaka till 50 dollar per fat, vilket är en upprevidering med 3 dollar per fat (se tabell 1).

USA närmar sig fullt resursutnyttjande

Tillväxten i USA har under ett antal år varit hög och arbetsmarknaden har fortsatt att förbättras. Den amerikanska ekonomin är för närvarande nära ett läge med fullt resursutnyttjande. BNP-gapet sluts och blir positivt under prognosperioden. Det positiva BNP-gapet bidrar till ett stigande inflationstryck. För att stävja dessa inflationstendenser, och eftersom resursutnyttjandet börjar bli ansträngt, bedöms Fed fortsätta att höja sin styrrenta till 5,25 procent i juni 2006. Jämfört med decemberrapporten är BNP-tillväxten marginellt nedreviderad 2006 men oförändrad 2007 (se tabell 1).

Tabell 1 Nuvarande prognoser för omvärlden jämfört med prognosen i december 2005

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2006		2007	
	Mars -06	Differens	Mars -06	Differens
BNP				
USA	3,4	-0,1	3,2	0,0
Japan	3,0	1,1	2,4	0,6
Norden	3,0	-0,1	2,3	0,0
Euroområdet	2,0	0,0	2,1	-0,1
Tyskland	1,5	0,0	1,7	-0,1
Frankrike	2,0	0,1	2,2	0,0
Storbritannien	2,2	-0,1	2,6	0,0
Nya EU-länder	4,6	-0,2	4,7	0,0
OECD	3,1	0,2	2,9	0,1
Kina	9,0	0,0	8,7	0,0
Världen	4,5	0,1	4,4	0,1
Federal funds target rate ¹	5,25	0,00	5,00	0,00
ECB:s referänta ¹	2,75	0,00	3,25	0,00
Dollar/Euro ²	1,21	0,03	1,23	0,02
Oljepris ^{2,3}	56	5	50	3

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Dollar per fat.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i december 2005. Ett positivt värde anger en upprevidering.

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Trög återhämtning i euroområdet

Trots att tillväxten i euroområdet dämpades något i slutet av fjolåret bedöms utsikterna för en fortsatt återhämtning vara goda. En relativt svag inkomstutveckling hos hushållen och en något dämpad exporttillväxt innebär emellertid att återhämtningen blir ganska långsam och ECB väntas höja styrräntan långsamt. Jämfört med föregående prognos är BNP-prognosen marginellt nedreviderad för 2007. Detta beror bl.a. på att den bedömda negativa effekten på hushållens konsumtion av den förväntade momshöjningen i Tyskland i början av 2007 har reviderats upp något (se tabell 1).

Utvecklingen i Sverige

Den svenska konjunkturen är inne i en återhämtningsfas där ekonomin växer snabbt. De underliggande drivkrafterna bedöms vara fortsatt starka under prognosperioden. De monetära förhållandena är expansiva, vinsterna i företagen är höga och inkomsterna för både offentlig sektor och hushåll utvecklas starkt, samtidigt som den internationella efterfrågetillväxten är stark. Detta stimulerar efterfrågan som förväntas växa relativt snabbt under prognosperioden. Jämfört med decemberrapporten är BNP-

tillväxten något uppreviderad till följd av en starkare inhemsk efterfrågan (se tabell 2).

Konsumtionen tar fart

Under 2005 ökade hushållens konsumtionsutgifter med 2,4 procent. Det är mindre än bedömningen i decemberprognosen. Bland annat var tjänstekonsumtionen exklusive bostäder lägre än väntat under det fjärde kvartalet i fjol. Indikatorerna som kommit in sedan decemberprognosen är dock mycket starka. Bland annat indikerar Hushållens Inköpsplaner att hushållen är mycket optimistiska om framtiden. Optimismen är befogad eftersom den nu pågående förstärkningen av arbetsmarknaden tillsammans med i övrigt gynnsamma förhållanden, t.ex. ett lågt ränteläge och en god förmögenhetsställning, innebär att förutsättningarna för en stark konsumtionsuppgång är mycket goda. Den starkare sysselsättningsuppgången, jämfört med bedömningen i decemberrapporten, förutses påverka hushållens konsumtion positivt på flera sätt. För det första innebär den högre sysselsättningen och de något högre löneökningarna att hushållens inkomster ökar snabbare jämfört med prognosen i december. Hushållens inkomster 2007 är uppreviderade med 0,4 procentenheter. För det andra stärks hushållens tillförsikt när arbetsmarknadsläget förbättras, bl.a. genom att risken för arbetslöshet minskar. Sammantaget bedöms hushållens konsumtion trots den oväntat svaga utvecklingen det fjärde kvartalet i fjol, i likhet med i decemberrapporten, öka med 3,3 procent 2006. För 2007 bedöms hushållens konsumtion öka med 3,5 procent, vilket är en upprevidering med 0,4 procentenheter. Upprevideringen förklaras främst av den högre inkomstutvecklingen.

Även den offentliga konsumtionen är uppreviderad jämfört med decemberprognosen (se tabell 2). Orsaken är framför allt att den kommunala konsumtionen ökade överraskande starkt förra året. Fortsatt stigande statsbidrag och snabbt växande kommunala skatteinkomster medför att den starka utvecklingen kan fortsätta under resten av prognosperioden.

Stark inhemsk efterfrågan drar upp importen

I stora drag står sig bilden av exportutvecklingen från decemberrapporten (se tabell 2). Exporttillväxten tilltar åter i år efter en svag avslutning i fjol. Utvecklingen stöds av en stark internationell konjunktur vilket innebär att svenska företag kommer att möta en stigande efterfrågan från omvärlden. Framför allt ökar exporten av teleprodukter, maskiner och tjänster.

Den starkare inhemska efterfrågan jämfört med prognosen i december medför även att import är uppreviderad för både 2006 och 2007 (se tabell 2).

De fasta bruttoinvesteringarna ökade 2005 med 8,3 procent, vilket var tredje året i rad med ökande investeringar. Det höga kapacitetsutnyttjandet inom industrin och tjänstenäringarna, samt den fortsatta starka efterfrågan från både export- och hemmamarknaden, talar för en fortsatt relativt stark investeringskonjunktur i näringslivet. Under 2006 och 2007 fortsätter därför investeringarna att öka om än i successivt lägre takt. Jämfört med decemberrapporten är investeringarna marginellt uppreviderade i år, bl.a. till följd av högre offentliga investeringar.

Sammanfattningsvis medför framför allt den starkare inhemska efterfrågan jämfört med prognosen i december att BNP-tillväxten är marginellt uppreviderad för både 2006 och 2007 (se tabell 2).

Sysselsättningen tar fart

På arbetsmarknaden syns nu en tydlig vändning. Såväl arbetade timmar som sysselsättning ökade starkt under andra halvan av 2005, efter flera år av tillbakagång. Den senaste statistiken från AKU visar att sysselsättningen har fortsatt att öka. Även de senaste arbetsmarknadsindikatorerna är mycket positiva. Bland annat visar Konjunkturbarometern för mars månad att handeln nu är betydligt mer optimistisk inför framtiden och räknar med ökad sysselsättning. Även antalet lediga platser fortsätter att öka, framför allt inom byggbranschen, men nu även inom industrin.

De oväntat starka utfallen, den uppreviderade BNP-tillväxten och de oväntat positiva arbetsmarknadsindikatorerna medför att sysselsättningen bedöms öka snabbare än vad som förutsågs i decemberrapporten. Sammantaget är sysselsättningsökningen uppreviderad med 0,4 procentenheter för i år och 0,1 procentenheter för nästa år. Den oväntat goda sysselsättningsutvecklingen medför att den öppna arbetslösheten är något nedreviderad för både 2006 och 2007 jämfört med bedömningen i december (se tabell 2).

Den starkare sysselsättningsutvecklingen medför även att det i utgångsläget relativt svaga resursutnyttjandet stiger snabbare jämfört med vad som förutsågs i december. Arbetsmarknadsgapet krymper därför snabbt till följd av den starkare sysselsättningsstillväxten och bedöms vara positivt redan i början av 2007.⁴⁶

Inflationen marginellt uppreviderad

Utfallen för inflationen de senaste månaderna har varit lägre än vad som förutsågs i decemberprognosen. Framför allt har priserna på de importerade varorna utvecklats svagare jämfört med vad som förutsågs i december. Det uppreviderade arbetsmark-

⁴⁶ Konjunkturinstitutet har övergått till en ny metod att mäta arbetsmarknadsgapet (se fördjupningsrutan "Ett nytt arbetsmarknadsgap").

nadsgapet, jämfört med bedömningen i december, talar dock för att löne- och inflationstrycket blir något högre men detta motverkas delvis genom en upprevidering av den rekommenderade reporäntan. Sammantaget bedöms UND1X-inflationen stiga till 1,5 procent 2007, vilket är en marginell upprevidering jämfört med decemberrapporten.

Högre offentligt sparande

Det ser nu betydligt ljusare ut för de offentliga finanserna. Offentligt finansiellt sparande är kraftigt uppreviderat sedan föregående prognos och 2-procentmålet klaras med råge för både 2006 och 2007. Den offentliga sektorns inkomster har reviderats upp relativt mycket under hela prognosperioden. Orsaken är bl.a. att viktiga skattebaser utvecklas starkare. Exempelvis är både hushållens konsumtion och löneinkomsterna något uppreviderade. Vidare är kapital- och företagsskatterna kraftigt uppreviderade. Samtidigt kommer de offentliga utgifterna bli något högre än vad som förutsågs i decemberrapporten. Förändringarna beror framför allt på att såväl offentlig konsumtion som offentliga investeringar utvecklas starkare. Sammantaget medför de betydligt högre inkomsterna och de något högre utgifterna att den offentliga sektorns sparande är uppreviderat för hela prognosperioden. För 2006 beräknas det offentliga sparandet uppgå till 2,5 procent av BNP, för att 2007 öka ytterligare till 2,9 procent av BNP (se tabell 2).

Tabell 2 Nuvarande prognos för Sverige jämfört med prognosen i december 2005.

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

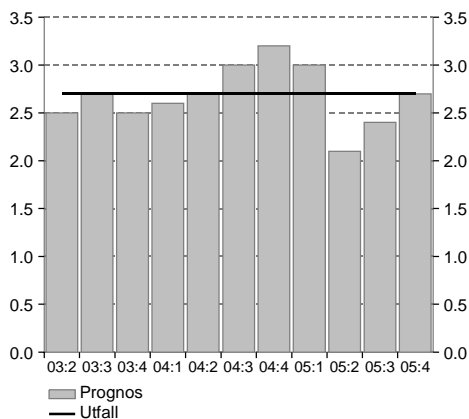
	2006		2007	
	Mars -06	Differens	Mars -06	Differens
BNP	3,7	0,1	3,2	0,1
Hushållens konsumtion	3,3	0,0	3,5	0,4
Offentlig konsumtion	1,6	0,4	1,1	0,3
Fasta bruttoinvesteringar	7,0	0,3	4,7	0,0
Lagerinvesteringar ¹	0,2	0,1	0,0	0,0
Export	8,0	0,1	6,7	-0,3
Import	9,0	0,5	6,9	0,1
Antalet arbetade timmar ²	1,6	0,1	1,4	0,2
Produktivitet i näringslivet ²	3,1	0,0	2,4	-0,2
Sysselsättning	1,7	0,4	1,2	0,1
Öppen arbetslöshet ³	4,9	-0,1	4,3	-0,1
Timlön	3,5	-0,1	4,0	0,1
KPI, årsgenomsnitt	1,4	0,2	2,1	0,1
UND1X, årsgenomsnitt	1,3	0,2	1,5	0,1
TCW-index ⁴	129,8	0,4	129,0	1,0
Reporänta ⁵	2,25	0,00	3,75	0,25
10-årig statsobligationsränta ⁵	4,1	-0,2	4,6	-0,1
Bytesbalans ⁶	6,1	0,2	6,3	0,0
Offentligt finansiellt sparande ⁶	2,5	1,3	2,9	1,1

¹ Förändring i procent av BNP föregående år.² Kalenderkorrigerad.³ Procent av arbetskraften.⁴ Nivå, vid årets slut.⁵ Procent, vid årets slut.⁶ Procent av BNP.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i december 2005. Ett positivt värde anger en upprevidering.

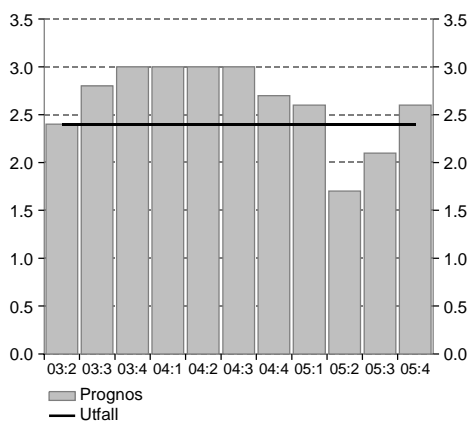
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 1 Prognoser för BNP 2005
Procentuell förändring

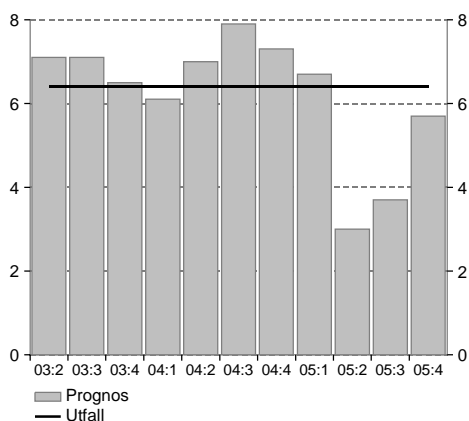
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 Prognoser för hushållens konsumtion 2005
Procentuell förändring

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 3 Prognoser för export av varor och tjänster 2005
Procentuell förändring

Källa: Konjunkturinstitutet.

Utvärdering av Konjunkturinstitutets prognoser

Konjunkturinstitutet har som uppdrag att göra prognoser över den makroekonomiska utvecklingen. Enlig Konjunkturinstitutets direktiv ska prognoserna vara tillförlitliga och väldokumenterade så att de kan användas som beslutsunderlag i såväl offentlig som privat sektor. Hög precision i prognoserna är således av stor betydelse.

Att utvärdera tidigare prognoser är ett viktigt led i att förbättra kommande prognoser samt att skapa en uppfattning om prognosprecisionen. I följande avsnitt görs en utvärdering av Konjunkturinstitutets prognoser för 2005 samt hur dessa prognoser står sig till andra prognosmakares prognoser för 2005.

Konjunkturinstitutets prognoser för 2005

Enligt det preliminära utfallet från nationalräkenskaperna dämpades BNP-tillväxten från 3,7 procent 2004 till 2,7 procent 2005. Konjunkturinstitutets prognos för fjolårets BNP-tillväxt har varit stabil och träffsäker i samtliga prognoser som publicerat för 2005 (se diagram 1). Däremot underskattades arbetslösheten i samtliga prognoser som Konjunkturinstitutet publicerade förutom i decemberprognosen 2005 (se diagram 5). Inflationen, mätt som UND1X, överskattades förhållandevis mycket i prognoserna under 2003 och 2004 (se diagram 6). Inflationsprognoserna under 2005 var emellertid relativt träffsäkra.

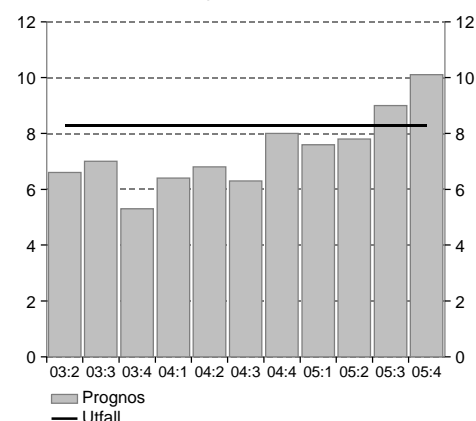
Träffsäkra BNP-prognoser

När den första prognosen för 2005 publicerades i juni 2003 var den internationella konjunkturåterhämtningen fortsatt trög. Förutsättningarna för en snabbare internationell tillväxt från slutet av 2003 bedöms dock finnas på plats. Faktorer som hade dämpat konjunkturen under den senaste tiden som bl.a. börsras, höga oljepriser och Irakkonflikten var på väg ut ur bilden, vilket bedömdes medföra att förtroendet hos såväl hushåll som företag började stiga i de flesta länderna. Den svenska exporten och industriproduktionen väntades därför ta fart mot slutet av 2003 och växa ännu starkare under 2004–2005 i takt med att den internationella konjunkturen förstärktes och efterfrågan på svenska varor ökar. Prognosen baserades dessutom på att svenska folket röstade ja till att Sverige skulle delta i den europeiska valutaunionen. Detta bedömdes ge expansiv effekt på den inhemska efterfrågan under 2003–2005 till följd av lägre kreditmarknadsräntor. I juniprognosen 2003, benämnd 03:2 i diagrammen, bedömdes därför BNP öka med 2,5 procent 2005 (se diagram 1).

Under hösten 2003 utvecklades den svenska ekonomin i linje med prognosen från i juni 2003 och prognosen reviderades därför endast marginellt (se digram 1–3). Den svenska BNP-tillväxten utvecklades dock oväntat starkt under början av 2004 bl.a. till följd en stark export av motorfordon och teleprodukter och en förbättrad investeringskonjunktur. I den prognos som gjordes i december 2004 bedömdes investeringsuppgången dessutom förstärkas under 2005 av offentliga investeringar i infrastruktur. BNP-tillväxten för 2005 reviderades därför upp i samtliga prognoser under 2004 av dessa skäl.

Tillväxten bromsades dock in kraftigt mot slutet av 2004 och BNP-tillväxten utvecklades även överraskande svagt det första kvartalet 2005 enligt det kvartalsutfall som SCB publicerade i juni 2005. Exporttillväxten avtog markant och därtill var hushållens konsumtion oväntat svag. I juniprognosen 2005 reviderades därför BNP-tillväxten ner med nästan 1 procentenhet jämfört med prognosen i mars (se diagram 1).

Diagram 4 Prognoser för fasta bruttoinvesteringar 2005
Procentuell förändring

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 3 Konjunkturinstitutets prognoser för 2005

Årlig procentuell förändring och årsgenomsnitt

	Mars 2004	Juni 2004	Aug. 2004	Dec. 2004	Mars 2005	Juni 2005	Aug. 2005	Dec. 2005	Utfall
BNP	2,6	2,7	3,0	3,2	3,0	2,1	2,4	2,7	2,7
Hushållens konsumtion	3,0	3,0	3,0	2,7	2,6	1,7	2,1	2,6	2,4
Offentlig konsumtion	0,4	0,8	0,8	1,4	1,1	0,1	0,0	-0,1	1,1
Fasta bruttoinvesteringar	6,4	6,8	6,3	8,0	7,6	7,8	9,0	10,1	8,3
Lagerinvesteringar ¹	0,0	0,2	0,3	0,4	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,2
Export	6,1	7,0	7,9	7,3	6,7	3,0	3,7	5,7	6,4
Import	7,3	7,0	9,4	9,5	8,0	4,1	4,0	7,1	7,4
Produktivitet i näringslivet	2,7	2,5	2,8	2,9	3,0	2,8	2,5	2,5	2,4
Sysselsättning	0,2	0,3	0,3	0,6	0,5	0,3	0,2	0,6	0,7
Öppen arbetslöshet ²	5,7	5,7	5,5	5,4	5,5	5,6	5,8	5,9	5,9
KPI-inflation	1,4	1,6	1,6	1,1	0,3	0,2	0,4	0,5	0,5
UND1X-inflation	1,3	1,3	1,4	1,1	0,6	0,5	0,7	0,8	0,8
Reporänta ³	2,75	3,00	3,00	2,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
Bytesbalans ⁴	5,9	5,8	6,5	5,9	6,9	6,1	5,9	6,2	6,4
Offentligt finansiellt sparande ⁴	0,5	0,8	1,0	0,0	0,3	0,2	0,8	1,6	2,5

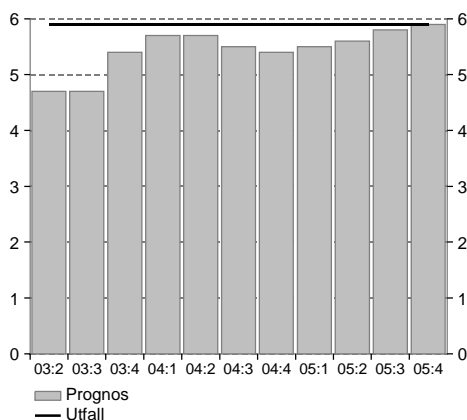
¹ Förändring i procent av BNP föregående år.² Procent av arbetskraften enligt nya AKU. Prognosen t.o.m. marsprognosen 2005 är uppjusterad med den av SCB uppskattade omlägningsseffekten på 0,4 procentenheter.³ Procent, vid årets slut.⁴ Procent av BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Trots det rekordhög oljepriset fortsatte konjunkturuppgången under hösten 2005. Den uppbromsning som märktes kring

Diagram 5 Prognoser för öppen arbetslöshet 2005

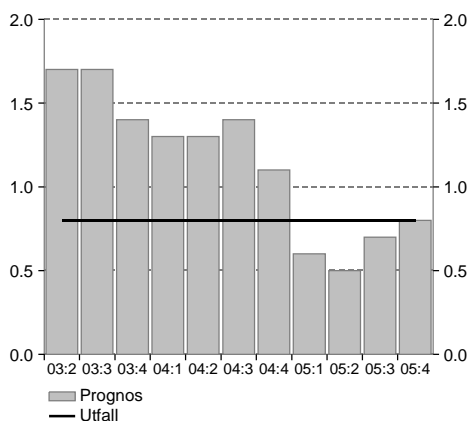
Procent av arbetskraften

Anm. Prognosen t.o.m. marsprognosen 2005 är uppjusterad med den av SCB uppskattade omläggningseffekten på 0,4 procentenheter.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 Prognoser för UND1X 2005

Procentuell förändring

Källa: Konjunkturinstitutet.

årsskiftet 2004/2005 såväl globalt som i Sverige visade sig vara kortvarig. Därtill reviderade SCB upp det oväntat svaga tillväxtsiffran för det första kvartalet 2005. Sedan det första publicerade utfallet har SCB reviderat upp det första kvartalet för 2005 fyra gånger från en tillväxt på 0,4 procent till 1,1 procent jämfört med det första kvartalet 2004. I decemberprognosen 2005 bedömde Konjunkturinstitutet BNP-tillväxten till 2,7 procent, vilket sammanfaller med det preliminära utfallet från nationalräkenskaperna.

Överraskande hög arbetslöshet

I den första prognosen från juni 2003 bedömdes att arbetslösheten skulle bli 4,7 procent år 2005.⁴⁷ I december 2003 reviderades dock arbetslöshetsprognosen upp förhållandevis mycket till följd av en svag utveckling på arbetsmarknaden under hösten 2003 samt nedrevideringar i sysselsättningsprognosen för 2004. Prognosen har därefter endast reviderats marginellt (se tabell 3 och diagram 5). Som framgår av tabell 3 underskattades emellertid den öppna arbetslösheten i samtliga prognoser som Konjunkturinstitutet publicerade förutom i decemberprognosen 2005 trots att sysselsättningsutvecklingen var starkare än prognostiserat. Det beror framför allt på att arbetsutbudet har utvecklats oväntat starkt.

Låg inflation trots rekordhög energipriser

UND1X-inflationen överskattades i samtliga prognoser fram till marsprognosen 2005, när inflationsprognosen reviderades ner förhållandevis mycket (se diagram 6). Detta var inte ett resultat av någon ändrad syn på resursutnyttjandet utan berodde framför allt på ett antal specifika faktorer som bedömdes påverka inflationsutsikterna. Bland annat hade priserna på livsmedel och kläder utvecklats oväntat svagt. Under hösten 2005 justerades prognosen för UND1X-inflationen upp något, bl.a. som ett resultat av att ett oväntat högt oljepris drev upp den importerade inflationen.

Jämförelse med andra prognosmakare

Ekonomi utsätts hela tiden för oväntade händelser, som t.ex. naturkatastrofer, vilka är omöjliga att förutse. Dessutom revideras statistiken i efterhand. Prognosfelen för ett enskilt år är där-

⁴⁷ På grund av omläggningen av Arbetskraftsundersökningen (AKU) är det svårt att utvärdera arbetslöshetsprognoserna för 2005. Statistikomläggningen bedöms av SCB ha höjt den uppmätta arbetslösheten med 0,4 procentenheter. För att kunna utvärdera arbetslöshetsprognoserna som är gjorda innan våren 2005 är därför dessa prognoser uppjusterade med 0,4 procentenheter.

för en dålig indikator på om prognosen har varit ”bra” eller ”dålig” med hänsyn till den information som fanns vid prognostillfället. Ett sätt att utvärdera Konjunkturinstitutets prognoser är därför att jämföra prognosfelen för ett antal nyckelvariabler mellan olika prognosmakare.

En sådan prognosjämförelse är emellertid förknippad med flera begränsningar och blir lätt missvisande. Till exempel publiceras prognoserna vid olika tidpunkter vilket innebär att prognosmakarna inte har tillgång till samma information. Det blir särskilt viktigt när vissa prognosmakare har tillgång till speciellt viktig information såsom ett nytt utfall från nationalräkenskaperna. I denna jämförelse görs ett försök att reducera detta problem genom att jämföra prognoser som publiceras vid så likartade tidpunkter som möjligt.

Utöver skillnader i tillgång till information kan olika prognosantaganden minska jämförbarheten mellan olika prognosinstitut. Konjunkturinstitutet gör exempelvis ingen prognos på finanspolitiken utan utgår från redan beslutade åtgärder och regler. För penningpolitiken gör Konjunkturinstitutet inte heller någon prognos utan en bedömning av vad som är en välvägd penningpolitik med utgångspunkt från den egna prognosen. Det innebär att prognosen inte enbart är inriktad på att minimera prognosfelen.

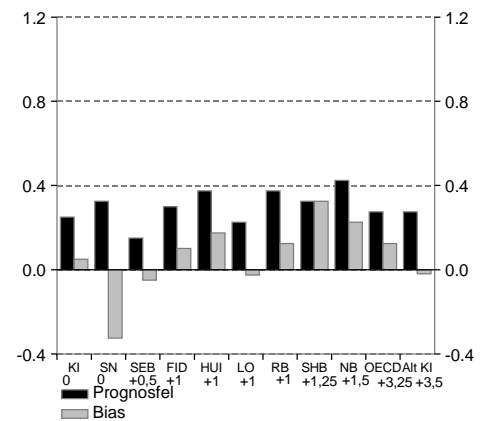
Ett annat problem är vilket utfall prognosen ska jämföras med. Nationalräkenskapsdata revideras ofta i efterhand, vilket medför att prognosprecisionen skiljer vid jämförelse med olika utfall. Exempelvis kan prognosen jämfört med det första utfallet framstå som väldigt träffsäker, men när utfallet senare revideras visar det sig att prognosen var betydligt sämre. I följande utvärdering jämförs prognoserna med det första preliminära utfallet.

Slutligen är det svårt att utifrån en prognosjämförelse som analyserar prognosprecisionen för ett antal nyckelvariabler avgöra vilket prognosinstitut som är ”bäst” respektive ”sämst”. För att avgöra detta måste också andra faktorer beaktas som detaljrikedomen i prognosen, konsistensen i de olika delarna i prognosen samt förmågan att förutse vändpunkter i ekonomin. Trots dessa begränsningar kan en prognosjämförelse ge en viss uppfattning om hur väl Konjunkturinstitutets prognoser står sig i förhållande till andra konjunkturbedömares prognoser.

Små prognosfel för BNP-tillväxten 2005

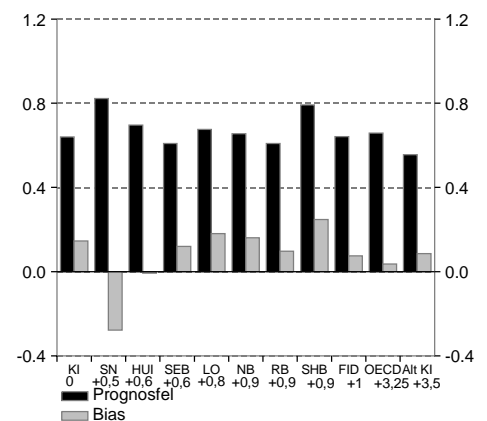
I diagram 7 redovisas ett antal prognosmakares prognosfel och bias för BNP-tillväxten för år 2005. I jämförelse med tidigare år är prognosfelen för BNP-tillväxten relativt små (se diagram 8). Som framgår av tabell 4 uppgår prognosfelen i genomsnitt till ungefär 0,30 procentenheter för år 2005, medan Konjunkturinstitutet trots tidigare publicering hade ett lägre prognosfel, 0,25 procentenheter. Detta kan jämföras med ett genomsnittligt prognosfel på ungefär 0,68 procentenheter under perioden

Diagram 7 BNP-tillväxt 2005
Procentenheter

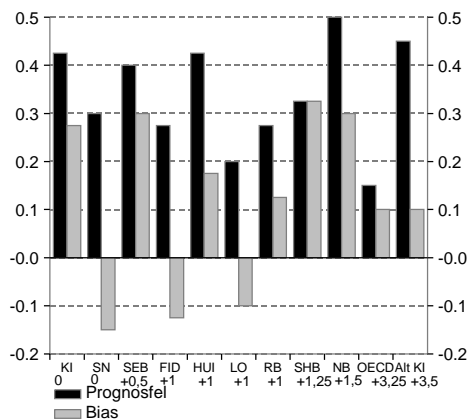
Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som gjordes i genomsnitt i fyra prognoser avseende 2005, dvs. på våren och hösten 2004 och 2005. Biasen är genomsnittlig överskattning, dvs. medelavvikelsen. Siffrorna visar när respektive prognosinstituts prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser mätt i månader, där ett positivt tecken betyder att prognoserna har publicerats senare än KI:s prognoser. För Konjunkturinstitutet ingår mars- och augustiprognoserna. För att undersöka hur stor betydelse publiceringstillfället har för skillnader i prognosprecisionen mellan olika prognosmakare analyseras även en alternativ prognos för Konjunkturinstitutet där juni- och decemberprognoserna används istället för mars- och augustiprognoserna (benämns "Alt KI"). Institutet är Finansdepartementet (FID), Handels utredningsinstitut (HUI), Konjunkturinstitutet (KI), Landsorganisationen (LO), Nordea (NB), OECD, Riksbanken (RB), SEB, Handelsbanken (SHB) och Svenskt näringsliv (SN).
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 BNP-tillväxt, 1997–2005
Procentenheter

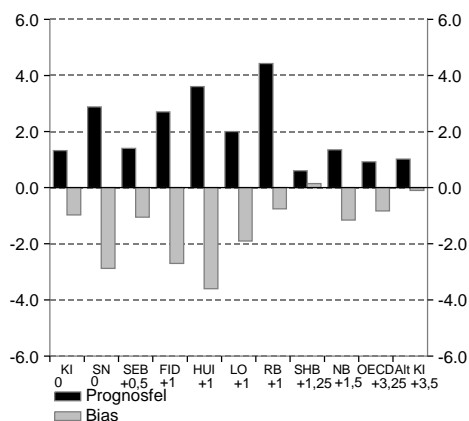
Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som gjordes i genomsnitt under 1997–2005, dvs. våren och höst innevarande år samt vår och höst föregående år. Biasen är genomsnittlig överskattning, dvs. medelavvikelsen. Siffrorna visar när respektive prognosinstituts prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser mätt i månader.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 9 Hushållens konsumtion 2005
Procentenheter

Anm. Se anmärkning diagram 7.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Investeringar 2005
Procentenheter

Anm. Se anmärkning diagram 7.
Källa: Konjunkturinstitutet.

1997–2005. Senaste BNP-prognoserna var lika träffsäkra var i de prognoser som gjordes för år 1998.

I jämförelse med prognoser på mer än ett års sikt är bedömningarna för innevarande år i regel betydligt mer träffsäkra.⁴⁸ För 2005 gäller inte detta samband utan prognoserna gjorda under 2004 var i genomsnitt lika träffsäkra som prognoserna gjorda under 2005. Orsaken till detta är att samtliga prognosmakare kraftigt underskattade BNP-tillväxten 2005 i prognoserna som gjordes under våren/sommaren 2005. Underskattningen beror till stor del på att prognosmakarna blev missleda av det mycket svaga utfallet för det första kvartalet 2005 som SCB publicerade i juni 2005. Sedan det första publicerade utfallet har SCB reviderat upp det första kvartalet för 2005 fyra gånger från en årstillväxt på 0,4 procent till 1,1 procent.

Alla utom en prognosmakare överskattade i genomsnitt BNP-tillväxten under perioden 1997–2005, dvs. biasen är positiv i diagram 8. Det beror framför allt på att de flesta överskattade BNP-tillväxten under konjunkturedgången 2001–2003. Undantaget, Svenskt Näringsliv, hade i stället en förhållandevis stor negativ bias. Som framgår av diagram 7 har även flertalet av prognosmakarna överskattat BNP-tillväxten för 2005. Detta beror framför allt på att flesta prognosmakarna i likhet med Konjunkturinstitutet överskattade BNP-tillväxten för år 2005 i prognoserna som gjordes under 2004.

I likhet med prognoserna för BNP gör de olika prognosmakarna mycket likartade prognosfel avseende enskilda poster i försörjningsbalansen. Det beror troligen på att de flesta prognosmakare har tillgång till samma information, tolkar informationen på ett likartat sätt samt kanske vill undvika stora avvikelser från andra prognosmakare. I jämförelse med tidigare år har även prognosfelen i de enskilda posterna i försörjningsbalansen varit små 2005 (se tabell 4). Som framgår av diagram 9 och 10 har Konjunkturinstitutet, trots tidigare publiceringar, relativt träffsäkra prognoser för investeringar men har relativt stora prognosfel för hushållens konsumtion. De stora prognosfelen för hushållens konsumtion följer av att konsumtionsutvecklingen överskattades i samtliga prognoser som Konjunkturinstitutet gjorde för 2005 förutom i juni- och augustiprognosen 2005 (se diagram 2).

Arbetslösheten för 2005 var överraskande hög

I likhet med Konjunkturinstitutet har samtliga prognosmakare förutom Svenskt Näringsliv underskattat arbetslösheten 2005 (se diagram 11). Undersöks en längre period har dock de flesta prognosinstitut ingen systematisk tendens att över- eller att un-

⁴⁸ Under perioden 1997–2005 uppgick exempelvis det genomsnittliga prognosfelet för BNP-tillväxten till ungefär 0,5 procentenheter för prognoser gjorda under innevarande år, medan det genomsnittliga prognosfelet uppgick till drygt 0,9 procentenheter för prognoser gjorda under föregående år.

derskatta arbetslösheten (se diagram 12). Prognosmakarna har i genomsnitt missbedömt arbetslösheten med knappt 0,3 procentenheter 2005, vilket kan jämföras med ett genomsnittligt prognosfel på drygt 0,4 procentenheter under perioden 1997–2005. SEB har under den perioden de lägsta prognosfelen och Konjunkturinstitutet har något högre prognosfel jämfört med genomsnittsprognosen (se tabell 4 och diagram 12). Om man i stället för Konjunkturinstitutets mars- och augustiprognoserna använder juni- och decemberprognoserna blir emellertid Konjunkturinstitutets prognosfel lägst (se ”Alt KI” i diagram 12 och tabell 4). Detta illustrerar att publiceringstillfället har stor betydelse för prognosprecisionen. För att uppnå jämförbarhet bör därför andra konjunkturbedömares prognoser jämföras med såväl Konjunkturinstitutets tidiga som Konjunkturinstitutets 3,5 månader senare prognos.

Inflationsutvecklingen överskattas

Som framgår av diagram 13 är det endast Konjunkturinstitutet som inte väsentligt överskattade inflationen under perioden 1997–2005. Även prognosfelen är högre för övriga prognosmakare. För 2005 överskattade dock Konjunkturinstitutet inflationen i lika hög utsträckning som övriga prognosmakare (se diagram 14). En särskilt intressant observation är att Riksbanken under perioden 1997–2005 överskattade inflationen i något mindre grad än genomsnittet för övriga prognosmakare.

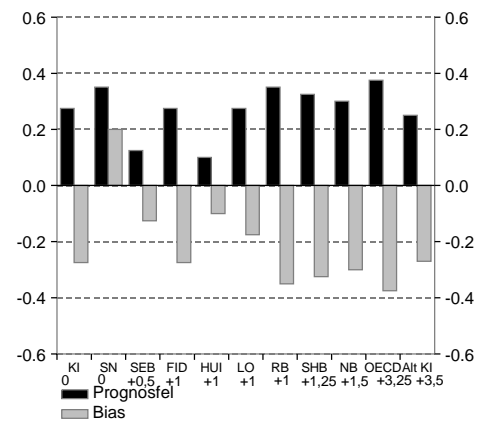
BNP:s komponenter och BNP-nivå

Det finns många olika sätt att utvärdera prognosprecisionen. Förutom att undersöka prognosprecisionen för ett antal centrala variabler som BNP, KPI och arbetslöshet kan det bl.a. vara intressant att undersöka prognosprecisionen för delkomponenterna i BNP och den ackumulerade BNP-tillväxten under två år (”BNP-nivå”).

Tudelningen i BNP respektive försörjningsbalansens komponenter görs eftersom en god BNP-prognos kan åstadkommas trots dåliga prognoser för delkomponenterna i BNP. Om t.ex. hushållens konsumtion underskattas och exporten samtidigt överskattas kan BNP prognosen ändå framstå som träffsäker. Att summera prognosfelen för försörjningsbalansens enskilda komponenter ger därmed en indikation på hur väl prognosmakarna förutsett vilka drivkrafter som ligger bakom BNP-tillväxten.

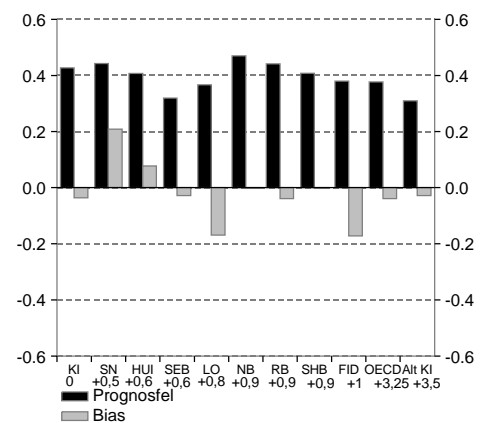
Den metod som använts vid utvärderingen nedan utgår från sådana summerade prognosfel, men dessutom har prognosfelen viktats med respektive variablers andel av BNP. Viktningen har gjorts eftersom det är relativt sett viktigare att göra goda bedömningar av de poster i försörjningsbalansen som utgör en

Diagram 11 Öppen arbetslöshet 2005
Procentenheter

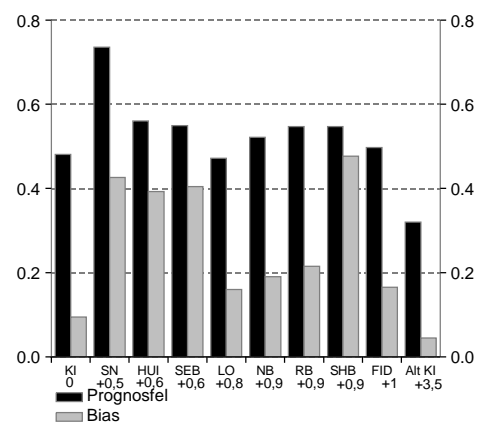
Anm. Se anmärkning diagram 7
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 12 Öppen arbetslöshet, 1997–2005
Procentenheter

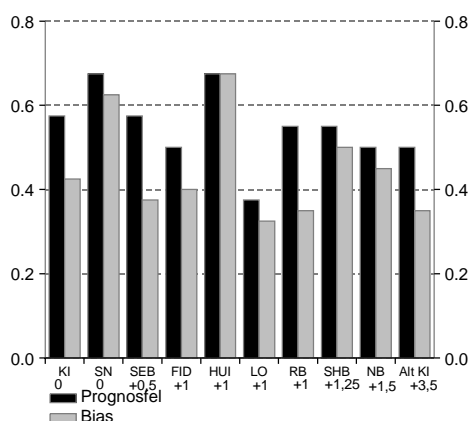
Anm. Se anmärkning diagram 8.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 13 KPI-inflation, 1997–2005
Procentenheter

Anm. Se anmärkning diagram 8.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 14 KPI-inflation 2005
Procentenheter

Anm. Se anmärkning diagram 7
Källa: Konjunkturinstitutet.

större del av BNP. Ett prognosfel av en given storlek på hushållens konsumtionstillväxt är t.ex. av större betydelse för felet på BNP-tillväxten än ett lika stort fel för offentlig konsumtion eller investeringar.

I tabell 4 visas prognosfelen för summan av försörjningsbalansens poster. Bortsett från Konjunkturinstitutets senare prognos har Handelsbanken lägst prognosfel för försörjningsbalansens delkomponenter för 1997–2005, men de har ett stort prognosfel för BNP jämfört med övriga prognosmakare (se tabell 4). En orsak till detta är att Handelsbanken har varit bra på att prognostisera exporten och importen. Handelsbanken har emellertid ett förhållandevis stort prognosfel för nettoexporten, dvs. prognosfelen i export och import tar ut varandra i större utsträckning för de andra prognosmakarna.

När prognoserna används som underlag för en bedömning av penning- och finanspolitikens inriktning är det tillväxtutsikterna under de närmaste två åren som är relevanta, snarare än tillväxten under ett år. Ett annat utvärderingsmått är därför bias och prognosfel för den ackumulerade BNP-tillväxten de två kommande åren ("BNP-nivå").

Med detta mått beräknas prognosfelen för summan av prognoserna gjorda för innevarande och nästa år. Om BNP-tillväxten överskattas för innevarande år, men underskattas för nästa år kan den prognostiserade nivån på BNP hamna relativt rätt mot slutet av nästa år även om träffsäkerheten är låg för tillväxten ett enskilt år. Konjunkturinstitutet har i genomsnitt bäst prognosprecision för "BNP-nivån" under perioden 1997–2005, medan SEB har lägst prognosfel på "BNP-nivån" för år 2005 (se tabell 4).

Tabell 4 Genomsnittligt absoluta prognosfel för perioden 1997–2005 samt för år 2005
Procentenheter

	BNP-tillväxt		KPI		Arbetslöshet		Försörjningsbalansens poster ¹		"BNP-nivå" ²	
	1997–2005	2005	1997–2005	2005	1997–2005	2005	1997–2005	2005	1997–2005	2005
KI (0)	0,64	0,25	0,48	0,58	0,43	0,27	2,41	1,28	1,28	0,50
SN (+0,5)	0,82	0,33	0,74	0,68	0,44	0,35	2,66	1,20	1,64	0,65
HUI (+0,6)	0,69	0,38	0,56	0,68	0,41	0,10	2,69	1,56	1,40	0,75
SEB (+0,6)	0,61	0,15	0,55	0,58	0,32	0,12	2,49	0,99	1,32	0,30
LO (+0,8)	0,67	0,22	0,47	0,38	0,37	0,28	2,41	1,23	1,46	0,45
NB (+0,9)	0,66	0,43	0,52	0,50	0,47	0,30	2,42	1,02	1,42	0,85
SHB (+0,9)	0,79	0,33	0,55	0,55	0,41	0,32	2,30	0,92	1,69	0,65
RB (+0,9)	0,61	0,38	0,55	0,55	0,44	0,35	2,59	1,18	1,32	0,75
FID (+1)	0,64	0,30	0,50	0,50	0,38	0,28	2,41	1,31	1,39	0,60
OECD (+3,5)	0,66	0,28			0,38	0,38	2,50	1,31	1,42	0,55
Medelvärde	0,68	0,30	0,55	0,55	0,40	0,28	2,49	1,20	1,43	0,61
Alt. KI ³ (+3,5)	0,55	0,27	0,32	0,50	0,31	0,25	2,27	1,13	1,19	0,55

¹ Avser prognosfel för summan av försörjningsbalansens komponenter.

² Avser prognosfelet för summan av prognoserna gjorda under innevarande år samt föregående år för BNP-tillväxten.

³ Alt. KI avser KI:s juni- och decemberprognos jämfört med KI där mars och augustiprognosen användes.

Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som har gjort i genomsnitt under perioden 1997–2005 samt för 2005 under vår och höst innevarande år samt vår och höst föregående år. Siffrorna inom parentes visar när respektive prognosinstituts prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser mätt i månader.